

การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
ธันวาคม 2559

การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประเทศไทย

ปริญญานิพนธ์
ของ
นุสรา สกลนุกรกิจ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่

ธันวาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

บทคัดย่อ
ของ
นุสรา สกลนุรกิจ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
ธันวาคม 2559

นุสรา สกลนุกรกิจ. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบใน
ประชาคมอาเซียน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.ชไมพร ดิสถาพร,
ดร. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, อาจารย์ ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย1) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการจัด
กระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประชาคมอาเซียน2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัด
กระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน 3) เพื่อประเมินรูปแบบการจัด
กระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาลำดับ
ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ผู้บริหารและครู สังกัดศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต จำนวน 286 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ
แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน
และแบบสอบถามความคิดเห็นในการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต มีความต้องการ การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอก
ระบบในประชาคมอาเซียนในภาพรวมในระดับมากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรายด้าน จำนวน 5
ด้าน พบว่า มีระดับความต้องการมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวัดและประเมินผล 2) ด้านการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี 4) ด้านการจัดกระบวนการ
เรียนรู้การศึกษานอกระบบ 5) ด้านเนื้อหา รูปแบบกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบใน
ประชาคมอาเซียน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของ
ผู้เรียน (Learner need analysis: L) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ความรู้ (I :
Implementation) ขั้นที่ 3 กระบวนการคิดเป็น (Khit- Pen Process) ขั้นที่ 4 การประเมินผล
(Evaluation) เรียกชื่อรูปแบบว่า LIKE MODEL ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ โดยใช้
กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมที่จะ
นำไปใช้ในระดับมากที่สุด

THE DEVELOPMENT OF LEARNING PROCESS FOR NON-FORMAL EDUCATION
IN ASEAN COMMUNITY

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Adult Education
At Srinakharinwirot University
December 2016

Nussara Sakolnukornkij. (2016). *The Development of Learning Process For Non-Formal Education In ASEAN Community*. Doctoral Dissertation, Ed.D. (Adult Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Dissertation Advisor: Dr. Chamiporn Dissataporn, Dr. Khunying Kasama Varavarn,.
Dr. Sombat Suwanpituk.

The purposes of the research were to study the situation needs of learning process for Non-Formal education in ASEAN Community, to develop Non-formal Education Learning Process Model in ASEAN Community and to evaluate the effectiveness of the developed Model. The samples of the study consisted of 286 non-formal education directors and teachers of District Non-Formal and Informal Education Centers. Questionnaire related to the Non-Formal Education Learning Process Model in ASEAN Community as well as focus group questionnaire were used to gather the information and data. The statistics applied in this research were percentage, mean and standard deviation. The finding of the research indicated that the needs of and teacher of District Non-Formal and Informal Education Centre towards Non-Formal Education Learning Process Model in ASEAN Countries were at the highest level. And 5 categories of the learning processes were also at the highest level on the aspects of 1) measurement and evaluation 2) learning activities 3) media, innovation, and technology 4) non-formal education process and 5) content. A developed model of non-normal education learning process comprises 4 steps. Step 1) L: learners need analysis. Step 2) I: Implementation. Step 3) K: Khit-Pen Process. Step 4) E: Evaluation. Therefore it was called LIKE MODEL. The effectiveness of this model showed that LIKE Model is highly appropriate to be used as a learning process for Non-Formal education in ASEAN Community

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

ของ
นุสรา สกลนุกกรกิจ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่.....ธันวาคม..2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์	คณะกรรมการสอบปากเปล่า
.....ที่ปรึกษาหลัก	ประธาน
(อาจารย์ ดร. ชไมพร ดิสถาพร)	(รองศาสตราจารย์ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)
.....ที่ปรึกษาร่วม	กรรมการ
(ดร. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)	(อาจารย์ ดร. ชไมพร ดิสถาพร)
.....ที่ปรึกษาร่วม	กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์)	(ดร. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)
	 กรรมการ
	(อาจารย์ ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์)
	 กรรมการ
	(อาจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับคำปรึกษา และข้อเสนอแนะอย่างดียิ่งจาก ดร.ชไมพร ดิสภาพรที่ปรึกษาหลัก ดร. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ ที่ปรึกษาร่วมปริญญานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำวิจัยด้วยความทุ่มเทเอาใจใส่เสียสละเวลาด้วยความเมตตาห่วงใยและให้กำลังใจมาโดยตลอดผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณาเป็นอย่างยิ่งขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ประธานกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์ คณาจารย์ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ทุกท่านที่ให้ความรู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ทำให้ปริญญานิพนธ์มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ก) ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยรวมทั้งบุคลากรของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะศึกษาศาสตร์ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกให้การช่วยเหลือและสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ และรุ่นพี่สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและกัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้เอื้อนนาม

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ นางสาวณอมหญิง โพธิ์เงิน ผู้เป็นพี่สาว ที่เลี้ยงดู สั่งสอนอบรมให้กำลังใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณสามี พันจ่าเอก สุรพล สกลนุกรกิจ และบุตรทั้งสองคน นายณัฐพงษ์ และนายณพจน์ สกลนุกรกิจ ที่เป็นกำลังใจอย่างดียิ่งในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้ ดังนั้นคุณค่าหรือประโยชน์อันใดที่จะเกิดกับปริญญานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับผู้มีพระคุณดังกล่าวรวมทั้งอาจารย์และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่ให้กำลังใจตลอดมา

นุสรา สกลนุกรกิจ

สารบัญ

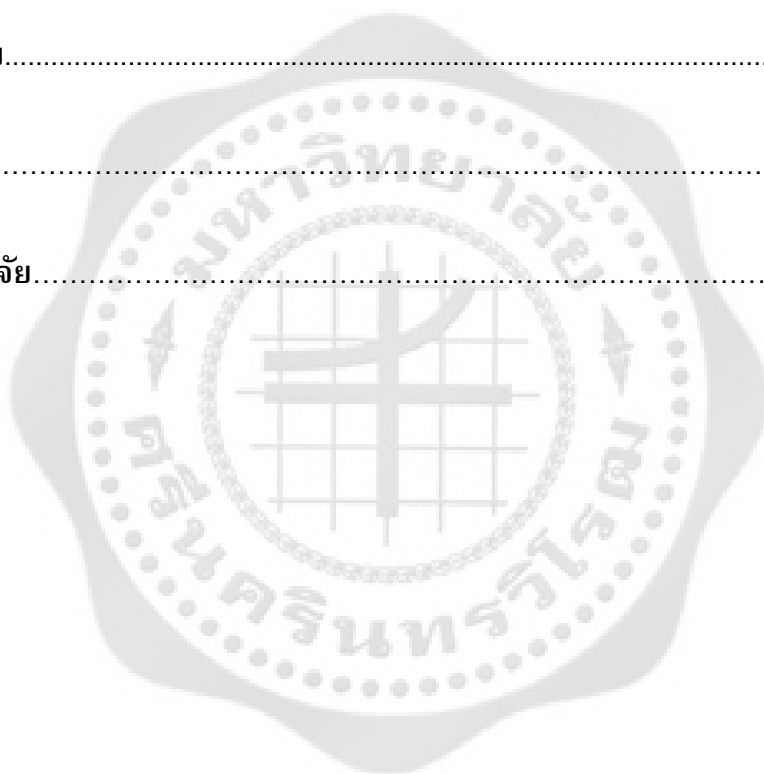
บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
การจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	8
ปรัชญา แนวคิด และหลักการศึกษานอกระบบ.....	9
การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ.....	12
การจัดกระบวนการเรียนรู้.....	15
การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.....	23
การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551.....	25
หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551.....	27
การเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	30
รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้.....	36
ความหมายของรูปแบบ.....	36
การพัฒนารูปแบบ.....	38
การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบ ONIE MODEL.....	40
การจัดการศึกษานอกระบบในประเทศไทย.....	42
ความเป็นมาของประชาคมอาเซียน.....	45
ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในประชาคมอาเซียน.....	49
กฎบัตรอาเซียน.....	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	61
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	67
ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต.....	67
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	68
เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	70
ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ในประชาคมอาเซียน.....	70
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group).....	71
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ.....	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
ตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบใน ประชาคมอาเซียน.....	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group).....	72
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ.....	73
วิธีการสนทนากลุ่ม.....	73
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	94
สรุปผลการวิจัย.....	97
อภิปรายผล.....	100
ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	116
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	139

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง.....	78
2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบโดยรวม.....	80
3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ด้านเนื้อหา.....	81
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	82
5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี.....	84
6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ด้านการวัดและประเมินผล.....	85
7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ.....	86

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ LIKE MODEL.....	138

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเจริญก้าวหน้าของประเทศขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของพลเมืองในประเทศนั้น ๆ เพราะการศึกษาและภาวะเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงกัน ถ้าการศึกษาดี เศรษฐกิจของชาติก็ดีขึ้น เมื่อเศรษฐกิจของชาติดีแล้วการศึกษาก็ย่อมได้รับการทำนุบำรุงให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นประเทศที่พัฒนาแล้วจึงพยายามที่จะสร้างคนในสังคมมีความตระหนักถึงความสำคัญความจำเป็นของการศึกษาให้ทุกคนและทุกส่วน ในสังคมมีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ ลักษณะของสังคมแห่งการเรียนรู้ดังกล่าวจะมีการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องพร้อม ๆ กัน ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ และปลูกจิตสำนึกให้แก่สมาชิกได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จนทำให้สมาชิกสามารถสร้างความรู้ สร้างทักษะ และมีระบบจัดการความรู้ที่ดีทำให้ประชาชนในชาติมีอำนาจทางความรู้ มีความพร้อมและสามารถใช้ประโยชน์จากการรวมกลุ่มของภูมิภาคภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2553: 1)

ด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นการสร้างสังคมภูมิภาคให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาคสร้างไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคม และวัฒนธรรมการกินดีอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาค และผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม กัมพูชา ลาว พม่า และบรูไน ซึ่งในแต่ละประเทศจึงต้องเพิ่มบทบาทในการสนับสนุนให้การศึกษาแก่ประชาชนในชาติ ให้มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สอดคล้องและเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ภายใต้ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมจากที่กล่าวมาแล้วรัฐบาลจำเป็นต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน และปรับกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาทุกประเภทและทุกระดับให้มีความรู้ ความสามารถ ในส่วนของประเทศไทย มีการเตรียมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมและธุรกิจเอกชนให้เป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย มุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนและการจัดการความรู้ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการดำเนินธุรกิจที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนคืนสู่สังคมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรวมทั้งกระตุ้นชุมชนและภาคประชาสังคมร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนากับบริบทการ

เปลี่ยนแปลงในอนุภูมิภาคอาเซียนและโลก ประชาคมอาเซียนได้ให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักในความสำคัญของประชาคมอาเซียน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้และใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พัฒนาทักษะแรงงานให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานอาเซียนรวมทั้งการปรับกฎ ระเบียบ และการจัดตั้งสถาบันให้สอดคล้องกับกติกาของอาเซียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 22-25)

ในการพัฒนากำลังคนให้มีความพร้อมเป็นสิ่งสำคัญที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วอย่างในปัจจุบัน การศึกษาถือว่ามีสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการจัดการศึกษานอกระบบที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ด้วยเหตุผลและความจำเป็นที่หลากหลาย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551: 7) จนทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ มีความแตกต่างระหว่างบุคคล มีคุณลักษณะเฉพาะตน การจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทเหล่านี้ จึงเป็นหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย ตามสภาพความต้องการมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรองรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ โดยมีรูปแบบในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อมุ่งไปสู่ การพัฒนาคน เพราะหากคนได้รับการพัฒนาจนเกิดการเรียนรู้แล้ว ย่อมจะสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะและรับรู้ข่าวสารข้อมูล รู้จักการตัดสินใจ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสมเหตุสมผล และปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชากรเหล่านี้สนใจ เต็มใจ ที่พัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาของตนให้สูงขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้โดยรวมในที่สุด การดำเนินการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การวิจัย การพัฒนาหลักสูตร และนวัตกรรมทางการศึกษา รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนควรมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีหลักการ มีความรู้และทักษะที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น การจัดการกระบวนการเรียนรู้ เป็นเสมือนสถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งต่อไปนี้เป็นคือ (สมุน อมรวิวัฒน์. 2541: 460)

1. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม

2. ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์คือ พฤติกรรมของบุคคลที่เป็นผู้สอนพยายามช่วยให้บุคคลที่มีบทบาทเป็นผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาดตนเองอย่างเต็มศักยภาพในทุก ๆ ด้าน

3. ความสามารถในการนำไปใช้ประโยชน์ของผู้เรียน

อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศด้วยเช่นกันทั้งนี้ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งกำหนดประเด็นการพัฒนาประเทศภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการเตรียมคนไทย

ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่เรียนรู้มีคุณธรรมจริยธรรม ให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักในความสำคัญของประชาคมอาเซียนและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งการปรับกฎ ระเบียบ และการจัดการเชิงสถาบันให้สอดคล้องกับกติกา ของอาเซียน การพัฒนาประเทศเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว คาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นที่จะต้องกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญที่ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการกระจายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ได้รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมโดยทั่วถึงดังนั้นจึงควรพัฒนากลไกการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาเนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอนรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้ทันต่อความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในยุคประชาคมอาเซียน เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย

การสร้างคนไทยยุคใหม่ให้มีความรู้ ความดี และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เพื่รองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนให้กับประชาชนของชาติ ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของอาเซียน กฎบัตรอาเซียน และเนื้อหาสาระที่จำเป็นจะต้องรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ทุกช่วงวัยของชีวิตของบุคคล กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้เรียน คือคนทุกคนในสังคม เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนได้ตามความต้องการ สามารถนำความรู้และประสบการณ์มาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที ซึ่งถือเป็นการศึกษาที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคไร้พรมแดน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2558: 5) ความเชื่อพื้นฐานของการ “คิดเป็น” มาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการความสุข มนุษย์จะมีความสุขเมื่อตัวเองและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่นซึ่งแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถทำได้ คือปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเอง หรือหลีกเลี่ยงสังคมและสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตน เมื่อเกิดปัญหาขึ้น คนที่คิดเป็น จะใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยการปรับตัวเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้ประสมกลมกลืนกัน โดยอาศัยข้อมูลประกอบการคิด 3 ด้าน คือ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลวิชาการ แล้วจึงตัดสินใจ เมื่อตัดสินใจแล้วลงมือปฏิบัติ ดูว่าผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้าพอใจก็มีความสุข แต่ถ้าไม่พอใจก็หาวิธีใหม่ในการแก้ปัญหาจนกว่าจะพอใจ

ซึ่งสำนักงานการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนำแนวคิด “คิดเป็น” มาประยุกต์เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนตามรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกกระบบONIE MODEL โดยเน้นพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ และ

สร้างองค์ความรู้สำหรับตนเองและสังคม ที่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนถึงการบูรณาการเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ให้ความสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันจะนำไปสู่การค้นคว้าหัวข้อองค์ความรู้ใหม่ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์สู่การแก้ปัญหาเพื่อให้พบความสุข ซึ่งบุคคลสามารถรู้จักตนเอง แสวงหาความรู้ปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างลงตัว และรากฐานของความเชื่อตามแนวพระพุทธศาสนา ที่สอนให้บุคคลสามารถพ้นทุกข์ และพบความสุขได้ด้วยการค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่เรียกว่าเป็นผู้ “คิดเป็น” การออกแบบให้ผู้เรียนมีการจัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้และกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การสื่อสารการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การเรียนจากประสบการณ์จริง การปฏิบัติจริง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 26-27)

ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ พบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนใหญ่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบของ ONIE MODEL แต่ยังไม่สามารถตอบสนองในการดำเนินการตามบริบทของประชาคมอาเซียนได้อย่างสมบูรณ์ จึงควรที่จะดำเนินโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับบุคลากร ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้เรียน และประชาชนทั่วไป(สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2554: 1) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ในขณะที่ความเจริญก้าวหน้าของประเทศขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของพลเมืองโดยพื้นฐานการศึกษาของนักศึกษาในสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่สูงนักแต่สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคข้อมูลข่าวสารมีความรวดเร็วสูง ประกอบกับการปรับตัวของประเทศในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่จำเป็นต้องส่งเสริมให้พลเมืองได้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะมีการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ONIE MODEL อยู่แล้วแต่ไม่ได้มีการพัฒนาในประเด็นของประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับผู้เรียน ประชาชนทุกคน และพัฒนาสู่ภาพรวมของประเทศต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประชาคมอาเซียน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน
3. ประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษานอกระบบ มีความสำคัญดังนี้

1. ได้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนซึ่งเป็นนวัตกรรม และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการบริหารและจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้
2. สถานศึกษาหน่วยงานภาครัฐองค์กรชุมชนและองค์กรภาคเอกชนสามารถนำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษานอกระบบได้
3. มีรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และวิธีดำเนินการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาโดยใช้กลุ่มประชากร ซึ่งเป็นผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขตรวมทั้งสิ้นจำนวน 928 คนครอบคลุมพื้นที่ 77 จังหวัดของประเทศไทย

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamane. 1967 อ้างอิงจาก ชูศรี วงศ์รัตน์.2553 : 64) ที่มีความคลาดเคลื่อนระดับ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 286 คน

3. เนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน โดยใช้เนื้อหาเรื่องประชาคมอาเซียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการวิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่างๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

2. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือใช้วิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลได้รับความเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ตลอดจนการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

3. รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน หมายถึงวิธีการ หรือขั้นตอนหลักในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ที่สอดคล้องกับบริบทของประชาคมอาเซียน

4. ประชาคมอาเซียน หมายถึง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations หรือ ASEAN) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในเรื่องความมั่นคงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมบนพื้นฐานความเท่าเทียมและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก

5. การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การสร้างรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ในบริบทของการเป็นประชาคมอาเซียน โดยมีขั้นตอนซึ่งพอสรุปได้ว่าการสร้างรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พิจารณาร่วมกับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโดยได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปร่างเป็นรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบ ด้วยประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้

6. การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาที่จัดให้กับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน มีโครงสร้างของหลักสูตรที่ยืดหยุ่น และจัดอย่างครอบคลุมทุกสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะความรู้พื้นฐาน ทักษะการประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต และทักษะการพัฒนาสังคม โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

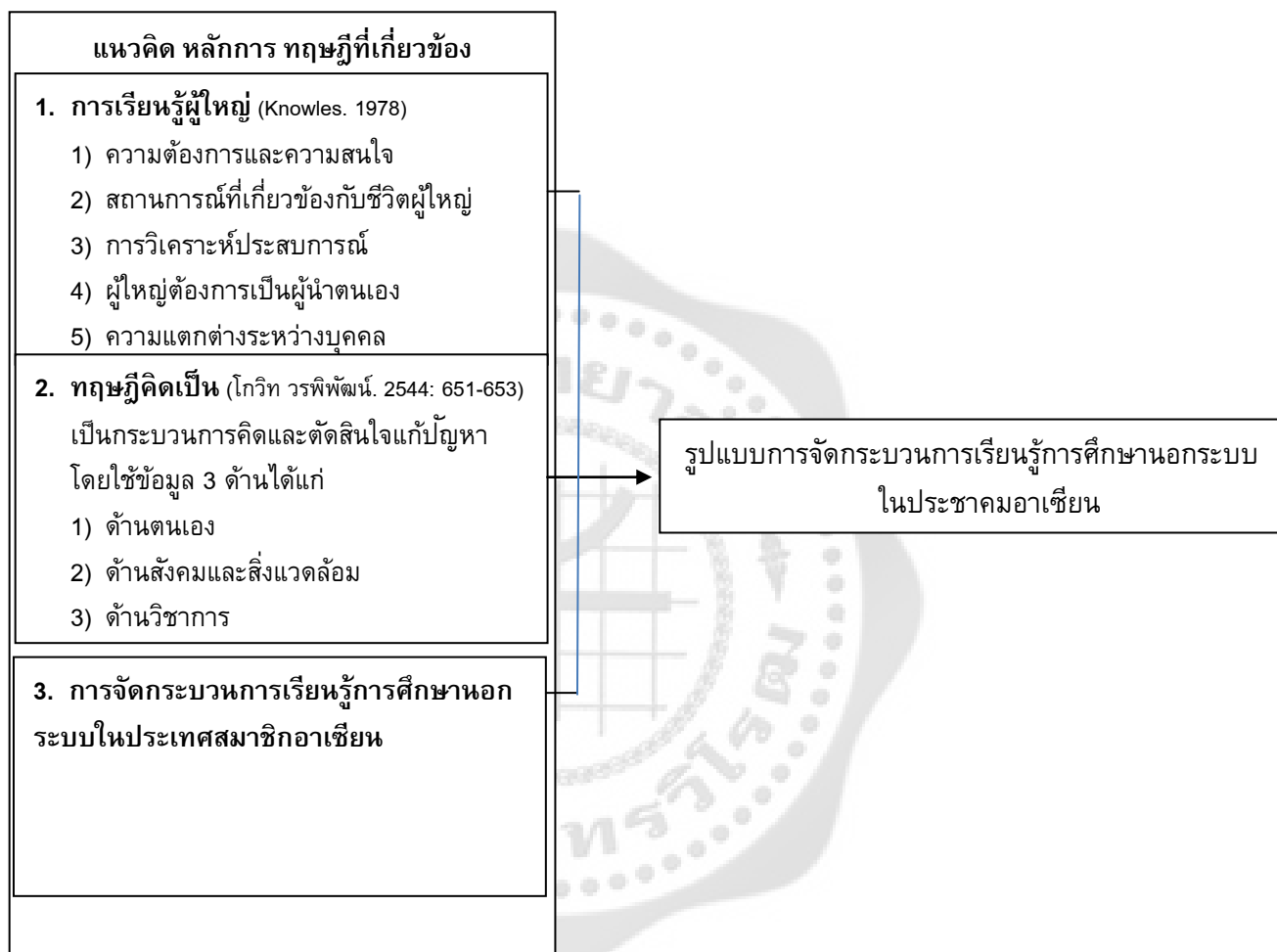
7. การประเมิน หมายถึง การประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนไปใช้

8. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต

9. การจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน หมายถึง การจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบของประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐ

ฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นตอนได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1.1 ปรัชญาแนวคิด และหลักการศึกษานอกระบบ
- 1.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ
- 1.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545
- 1.4 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551
- 1.5 หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551
- 1.6 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

2. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบโดยใช้ ONIEMODEL

- 2.1 รูปแบบ
- 2.2 การพัฒนารูปแบบ
- 2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้

3. ประชาคมอาเซียน

- 3.1 ความเป็นมาของประชาคมอาเซียน
- 3.2 ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน (ASEAN Community– AC)
- 3.3 กฎบัตรอาเซียน
- 3.4 ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 งานวิจัยในประเทศ
- 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบประกอบด้วย1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.25452) การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยพ.ศ.25513) ปรัชญา แนวคิด และหลักการศึกษานอกระบบ4) จิตวิทยาการเรียนรู้5) วิธีจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ปรัชญา แนวคิด และหลักการศึกษานอกระบบ

การจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องมีหลักการในการจัดอย่างมีเหตุผล ตลอดจนมีแนวทางหรือปรัชญาเบื้องต้นในการยึดเป็นแบบอย่าง หรืออาจผสมผสานสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเข้าด้วยกันเพื่อนำพาไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบอย่างได้ผลและเป็นรูปธรรมการศึกษิตตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551ยึดปรัชญา“คิดเป็น”มาใช้ในการจัดการศึกษา (คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “คิดเป็น”, 2554: 34)

ปรัชญาคิดเป็น (Khit-pen) เป็นปรัชญาพื้นฐานของการศึกษานอกระบบโดยกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากหลักการและแนวคิดของนักการศึกษาไทย ผู้ก่อตั้งทฤษฎีการคิดเป็นคือ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ท่านเป็นผู้นำแนวคิดเรื่องการคิดเป็นและนำมาเผยแพร่จนได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งครั้งแรกได้นำมาใช้ในวงการการศึกษานอกโรงเรียนเมื่อราว พ.ศ.2513 ดร.โกวิท วรพิพัฒน์และคณะได้ประยุกต์แนวความคิด “คิดเป็น” มาใช้ในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานระหว่างปี พ.ศ.2518-2524 โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ ซึ่งถือว่าแนวคิด “คิดเป็น” เป็นปรัชญาที่นำมาใช้กับการพัฒนางานการศึกษาผู้ใหญ่ และต่อมาได้นำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาไทยทุกระดับและใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่ว่า“การจัดการศึกษาต้องการสอนคนให้คิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็น”

ปรัชญาคิดเป็น อยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าความต้องการของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกันแต่ทุกคนมีจุดรวมของความต้องการที่เหมือนกัน คือทุกคนต้องการความสุขคนเราจะมีความสุขเมื่อเราและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันได้ โดยการปรับปรุงตัวเราให้เข้ากับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม หรือโดยการปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเราหรือปรับปรุงทั้งตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมให้ประสมกลมกลืนกัน หรือเข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตน คนที่สามารถทำได้เช่นนี้ เพื่อให้ตนเองมีความสุขนั้น จำเป็นต้องเป็นผู้มีความคิดสามารถคิดแก้ปัญหา รู้จักตนเอง และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมจึงจะเรียกได้ว่าผู้นั้นเป็นคน“คิดเป็น”หรืออีกนัยหนึ่งปรัชญา“คิดเป็น”มาจากความเชื่อพื้นฐานตามแนวพุทธศาสนาที่สอนให้บุคคลสามารถพ้นทุกข์ และพบความสุขได้ด้วยวิธีการค้นหาสาเหตุของปัญหาสาเหตุของทุกข์ซึ่งส่งผลให้บุคคลผู้นั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานชีวิตแตกต่างกันมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันมีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนล้วนมีความต้องการที่จะมีความสุขอย่างอึดภาพเหมือนกันเมื่อทุกคนต้องการมีความสุขเหมือนกันจึงต้องมีกระบวนการเพื่อให้เกิดความสุขคือ“กระบวนการคิดเป็น” โดยมีฐานข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลทางสังคมสิ่งแวดล้อมและข้อมูลของตนเองมาเป็นตัวการในการช่วยตัดสินใจเมื่อตัดสินใจได้แล้วจึงเลือกหนทางในการดำเนินชีวิตที่จะเกิดความสุขจากการตัดสินใจถูกต้องเมื่อ

ดำเนินการแล้วและยังเกิดปัญหาหรือยังไม่เกิดความสุขจึงกลับมาย้อนดูความผิดพลาดจากข้อมูลว่าวิเคราะห์ข้อมูลครบหรือยัง แล้วจึงตัดสินใจใหม่จนเป็นวัฏจักร “คิดเป็น”

แนวคิดเรื่อง คิดเป็น (Khit-Pen) ดังได้กล่าวมาแล้วว่า “คิดเป็น” เป็นกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากหลักการและแนวคิดของดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ซึ่งเป็นนักการศึกษาไทย อดีตอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน และอดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (อุ้นตา นพคุณ อ้างอิงจากชีวิตพ่อเล่า: ดร.โกวิท วรพิพัฒน์. 2544:651-652) กล่าวถึงแนวคิดเรื่อง “คิดเป็น” ว่าได้นำมาใช้ในวงการศึกษานอกโรงเรียนแล้วนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาไทยทุกระดับและใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยนักการศึกษาไทยหลายท่านพยายามนำเรื่อง “การคิดเป็น” มาพัฒนาการจัดการศึกษาไทยและสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยจนเป็นที่ยอมรับและเกิดเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาไทยที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องการสอนคนให้ คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” การคิดเป็นของดร.โกวิท วรพิพัฒน์ เป็นกระบวนการคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการใช้ข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อมและข้อมูลวิชาการมาประกอบการคิดและตัดสินใจ

นอกจากนี้ทองอยู่แก้ว ไทรอะและจันทร์ชุ่มเมืองปัก (2544:654-655) อธิบายเพิ่มเติมว่า คน “คิดเป็น” คือคนที่มีความสุขเมื่อได้ปรับปรุงตนเองและสังคมสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกันด้วยกระบวนการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจแก้ปัญหาโดยพิจารณาข้อมูลอย่างน้อย 3 ประการคือ

- 1) การรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้เพียงธรรมชาติหรือตน(Self) โดยพิจารณาความพร้อมในด้านการเงิน สุขภาพอนามัย ความรู้ อายุ และวัย รวมทั้งความมีเพื่อนฝูงและอื่น ๆ
- 2) สังคมและสิ่งแวดล้อม(Society and Environment) หมายถึงคนอื่นนอกเหนือจากเราและครอบครัว หรือจะเรียกว่าบุคคลที่ 3 ก็ได้ ดูว่าสังคมเขาคิดอย่างไรกับการตัดสินใจของเราเขาได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของเราไหม เขารังเกียจเราไหม เขาชื่นชมด้วยหรือไม่รวมถึงเศรษฐกิจและสังคมนั้น ๆ เหมาะกับเรื่องที่เรตัดสินใจหรือไม่ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรมและค่านิยมของสังคม
- 3) ความรู้ทางวิชาการเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้วิชาการในเรื่องที่ตรงกับการที่เราจะต้องตัดสินใจ

แนวความคิดเรื่องคิดเป็นมีองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงปรัชญา 3 ส่วน กล่าวคือ เป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์คือ ความสุข มนุษย์จึงแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะมุ่งไปสู่ความสุขนั้น แต่เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกันโดยพื้นฐานทั้งทางกายภาพ อารมณ์ สังคม จิตใจและสภาวะแวดล้อมทำให้ความต้องการของคนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การให้คุณค่า และความหมายของความสุขของมนุษย์จึงแตกต่างกัน การแสวงหาความสุขที่แตกต่างกันนั้น มนุษย์ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของตนเองซึ่งโดยหลักใหญ่ ๆ แล้ววิธีการปรับตัวของมนุษย์ ได้แก่ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม หรือไม่ก็ปรับสภาพแวดล้อมให้เข้ากับตนเองหรืออาจปรับทั้งตนเองและสภาพแวดล้อมเข้าหากันจนที่สุดแล้วไม่สามารถปรับตัวได้มนุษย์ก็จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงจากสภาพแวดล้อมนั้นเพื่อไปหาสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อที่จะปรับตัวให้มีความสุขได้ใหม่ แต่แท้จริงแล้ว

การที่มนุษย์จะเลือกปรับตัวอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของคนแต่ละคน การตัดสินใจนั้น จำเป็นจะต้องใช้ข้อมูลอย่างรอบด้าน ซึ่งโดยหลักการของการ “คิดเป็น” มนุษย์ควรจะใช้ข้อมูลอย่างน้อย 3 ด้านคือ ข้อมูลตนเองซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ทั้งทางด้านกายภาพ สุขภาพอนามัย ด้านจิตใจและความพร้อมต่าง ๆ ข้อมูลสังคมซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยมตลอดจนกรอบคุณธรรมจริยธรรม และข้อมูลวิชาการ คือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องคิด ตัดสินใจนั้น ๆ ว่ามีหรือไม่ เพียงพอที่จะนำไปใช้หรือไม่ การใช้ข้อมูลอย่างรอบด้านนี้จะช่วยให้การคิดตัดสินใจเพื่อแสวงหาความสุขของมนุษย์เป็นไปอย่างรอบคอบเรียกวิธีการคิดตัดสินใจนี้ว่า “คิดเป็น” และเป็นความคิดที่มีพลวัตคือปรับเปลี่ยนได้เสมอเมื่อข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปเป้าหมายชีวิตก็เปลี่ยนไป

ลักษณะของคนคิดเป็น คือเป็นผู้ที่มีความเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสังขธรรมสามารถแก้ไขได้ การคิดที่ดีต้องให้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน นอกจากนั้นจะต้องรู้ว่าข้อมูลเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอมีความสนใจที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ อยู่เนือง ๆ และรู้ว่าการกระทำของตนมีผลต่อสังคมแล้วตัดสินใจแล้วสบายใจและเต็มใจรับผิดชอบแก้ปัญหาชีวิตประจำวันอย่างมีระบบรู้จักชั่งน้ำหนักคุณค่ากับสิ่งรอบ ๆ ด้านได้อย่างเหมาะสม และนอกจากลักษณะดังกล่าวแล้วควรจะต้องมีสมรรถภาพที่ดี คือสามารถเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีระบบ มีการแสวงหาและใช้ข้อมูลหลาย ๆ ด้านในการคิดแก้ไขปัญหาและที่สำคัญต้องรู้จักชั่งน้ำหนักคุณค่าและตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับค่านิยมความสามารถและสถานการณ์หรือเงื่อนไขส่วนตัวและระดับความเป็นไปได้ของทางเลือกต่าง ๆ

กระบวนการคิดเป็น อาจจำแนกให้เห็นขั้นตอนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นกระบวนการคิดได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจปัญหาเมื่อเกิดปัญหาย่อมต้องเกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหา นั่นคือการรับรู้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และคิดแสวงหาทางแก้ปัญหา นั่น ๆ

ขั้นที่ 2 ขั้นหาสาเหตุของปัญหา เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์นั้น ๆ โดยจำแนกข้อมูลออกเป็น 3 ประเภทคือ

1) ข้อมูลตนเองได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งจะเป็นผู้ตัดสินใจเป็นทั้งทางด้านกายภาพ พื้นฐานของชีวิต ครอบครัว อาชีพความพร้อมทั้งทางอารมณ์ จิตใจ เป็นต้น

2) ข้อมูลสังคมได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวปัญหา สภาพสังคมของแต่ละบุคคลตั้งแต่ครอบครัวชุมชนและสังคมทั้งในแง่เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น

3) ข้อมูลวิชาการได้แก่ข้อมูลด้านความรู้ในเชิงวิชาการที่จะช่วยสนับสนุนในการคิดการดำเนินงาน ยังขาดวิชาการความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในเรื่องใดบ้าง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ หาทางแก้ปัญหาเป็นการวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา หรือการประเมินค่าข้อมูลทั้ง 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเองสังคม วิชาการ มาประกอบในการวิเคราะห์ช่วยในการคิดหาทางแก้ปัญหาภายในกรอบแห่งคุณธรรม ประเด็นเด่นของขั้นตอนนี้คือระดับของการ

ตัดสินใจที่จะแตกต่างกันไปของแต่ละคนอันเป็นผลเนื่องมาจากข้อมูลในขั้นที่ 2 ความแตกต่างของตัดสินใจดังกล่าวมุ่งไปเพื่อความสุขของแต่ละคน

ขั้นที่ 4 ขั้นตัดสินใจเมื่อได้ทางเลือกแล้วจึงตัดสินใจเลือกแก้ปัญหาในทางที่มีข้อมูลต่าง ๆ พร้อมสมบูรณ์ที่สุดการตัดสินใจถือเป็นขั้นตอนสำคัญของแต่ละคนในการเลือกวิธีการหรือทางเลือกในการแก้ปัญหา ขึ้นอยู่กับว่าผลของการตัดสินใจนั้นพอใจหรือไม่ หากไม่พอใจก็ต้องทบทวนใหม่

ขั้นที่ 5 ขั้นตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติเมื่อตัดสินใจเลือกทางใดแล้วต้องยอมรับว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดข้อมูลเท่าที่มีขณะนั้นในกาละนั้นและในเทศะนั้นเป็นการปฏิบัติตามสิ่งที่ได้คิดและตัดสินใจแล้ว หากพอใจยอมรับผลของการตัดสินใจ มีความสุขก็เรียกว่า“คิดเป็น”แต่หากตัดสินใจแล้วได้ผลออกมายังไม่พอใจ ไม่มีความสุข อาจเป็นเพราะข้อมูลที่มี ไม่รอบด้าน ไม่มากพอต้องหาข้อมูลใหม่คิดใหม่ตัดสินใจใหม่ แต่ไม่ถือว่าคิดไม่เป็นเมื่อบุคคลพอใจและมีความสุขเมื่อบุคคลต้องการความสุข จึงต้องมีการแสวงหาแต่ความต้องการของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน บุคคลจะมีความสุขได้บุคคลนั้นจะต้องมีความผสมกลมกลืนกันกับสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นคือการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยอาจปรับสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเรา หรือปรับทั้งตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกันได้ก็มีความสุข คนที่ทำเช่นนี้ได้จะต้องรู้จักใช้ปัญญา รู้จักตนเองและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี จึงจะเรียกว่า “คนคิดเป็น” นั่นคือเป็นผู้ที่รู้จักปัญหาเรื่องทุกข์ รู้จักสาเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งมีอยู่ในตนเอง และสภาพแวดล้อม รู้จักการวิเคราะห์หาวิธีดับทุกข์จากวิชาการและประสบการณ์ และสามารถใช้กลวิธีที่เหมาะสมในการดับทุกข์จึงจะเกิดความสุขถ้ายังไม่เกิดความสุขก็ต้องย้อนกลับไปพิจารณาข้อมูลทั้ง3ด้าน คือ ตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านวิชาการใหม่อีกครั้ง จนกว่าจะพอใจ นั่นคือพบกับความสุขตามที่ตนต้องการ

สรุปได้ว่า ความเชื่อพื้นฐานของการ“คิดเป็น”มาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการความสุข มนุษย์จะมีความสุขเมื่อตัวเองและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่นซึ่งแต่ละคนแต่ละกลุ่มสามารถทำได้ คือปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเองหลีกเลี่ยงสังคมและสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเมื่อเกิดปัญหาขึ้น คนที่คิดเป็น จะใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยการปรับตัวเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้ประสมกลมกลืนกัน โดยอาศัยข้อมูลประกอบการคิด3ด้าน คือ ข้อมูลตนเองข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลวิชาการ แล้วจึงตัดสินใจ เมื่อตัดสินใจแล้วลงมือปฏิบัติ ดูว่าผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้าพอใจก็มีความสุข แต่ถ้าไม่พอใจก็หาวิธีใหม่ในการแก้ปัญหาจนกว่าจะพอใจ

1.2 การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ

หลักการศึกษานอกระบบ การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิตมีการกิจสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคมซึ่งเป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับ นอกจากนั้นยังจะได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นฐานนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตและ

พัฒนาชุมชนและสังคมในที่สุดการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบจึงยึดหลักการสำคัญ 5 ประการคือ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 19)

1) หลักความเสมอภาคทางการศึกษากลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นผู้พลัดโอกาสและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาซึ่งอาจมีความแตกต่างทางด้านสถานภาพในสังคมอาชีพเศรษฐกิจ และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ หากแต่สร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้เท่าเทียมกัน

2) หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง การจัดการศึกษานอกระบบจะต้องจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาศักยภาพของตนเองสามารถเรียนรู้เกิดความรู้สึกที่จะพัฒนาตนเอง เป็นคนคิดเป็น และปรับตัวเพื่อให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3) หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิตหลักการนี้อยู่บนพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพปัญหา วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นของนักศึกษาซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาส่งผลโดยตรงต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เป็นลักษณะของการบูรณาการโดยบูรณาการสาระต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้และบูรณาการวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษา

4) หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน หลักการนี้เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม วิทยาการศึกษานอกโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาโดยให้นักศึกษาร่วมกำหนดวัตถุประสงค์สาระการเรียนรู้ วิธีการเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5) หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนก็นับว่าเป็นหลักการสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดสรรทรัพยากรเป็นแหล่งเรียนรู้ และสนับสนุนในเรื่องอื่น ๆ เพื่อผลิตนักศึกษาที่เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนต่อไป

สรุปหลักการศึกษานอกระบบคือหลักความเสมอภาคทางการศึกษาหลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของนักศึกษาและหลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยอาศัยรายละเอียดจากแนวคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ ดังนี้

ความหมายของการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบหรือNon-formal Educationได้เกิดขึ้นครั้งแรกในปีค.ศ.1967 ในการประชุมของ UNESCO เรื่องThe World Education Crisisได้นิยามการศึกษานอกระบบว่า หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

ปกติ โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่าง ๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็กโดยเน้นการเรียนรู้ (Learning) แต่ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบคือ กระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งที่เป็นทัศนคติทักษะและความรู้ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองการทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไขความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหา ร่วมกันการสร้างเชื่อมั่นความรับผิดชอบ และควมมีวินัยการศึกษานอกระบบยุคใหม่จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (Learning and Competency) (จรรยาพร ธรณินทร์, 2550)

การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษาซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียนมีความสะดวกเลือกเรียนได้หลายวิธีจึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและสังคมเป็นอย่างยิ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติการเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ ทัศนคติ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ผูกพันอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่องตามที่ตนสนใจโดยมีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

คูลมส์ (Coombs, 1971 อ้างอิงจาก ทองอยู่แก้ว ไทระ 2544: 25) ให้นิยามว่าเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดไว้ นอกกระบบปกติที่ดำเนินการอยู่โดยอาจจัดแยกออกไปต่างหากหรือจัดให้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของกิจกรรมที่ใหญ่กว่าโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2549: 196-197) ให้ความหมายว่าการศึกษานอกระบบเป็นกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบ ที่จัดให้บริการแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยซึ่งอาจเป็นเด็กก่อนวัยเรียน เด็กในวัยเรียนซึ่งได้ศึกษาในโรงเรียนระดับหนึ่งแต่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ หรืออาจจะเป็นผู้ใหญ่ วัยทำงาน หรือผู้สูงอายุซึ่งพลาดโอกาสเล่าเรียนเมื่ออยู่ในวัยเรียนด้วยสาเหตุต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในด้านที่จะเป็นพื้นฐานแก่การดำรงชีวิตการอ่านเขียน การคิดคำนวณ เบื้องต้นความรู้ทางด้านทักษะการประกอบอาชีพ ตลอดจนความรู้และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

สุมาลี สังข์ศรี (2551:7) ให้ความหมายว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง ประสบการณ์และกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียนทั้งหมด ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ประชากรก่อนวัยเรียน ประชากรที่อยู่ในวัยเรียน แต่พลาดโอกาสเข้าศึกษาในระดับต่าง ๆ และประชากรที่อายุพ้นวัยเรียนในระบบโรงเรียนไปแล้วที่ต้องการความรู้เพิ่มเติม โดยมีมุ่งหวังให้

ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในด้านความรู้ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การอ่าน การเขียนความรู้ด้านทักษะอาชีพและข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในเรื่องต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม การศึกษาประเภทนี้มีความยืดหยุ่นในเรื่องระบบระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านอายุของผู้เรียน ระยะเวลาเรียนหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล สถานที่เรียน ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้เมื่อมีความพร้อมหยุดเรียนได้เมื่อมีภาระความจำเป็น และกลับมาเรียนใหม่เมื่อต้องการ เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและสังคม หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาประเภทนี้ไม่จำกัดเฉพาะสถาบันการศึกษา อาจจะเป็นหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(2553: 4)ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจน กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย มีลักษณะสำคัญคือ มีหลักสูตร ระยะเวลาเรียนมีการลงทะเบียน มีการประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตร ไม่จำกัดอายุเป็นการเรียนนอกโรงเรียนเป็นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มีเวลาเรียนที่ไม่แน่นอน

จากความหมายของการศึกษานอกระบบดังกล่าวผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่าการศึกษานอกระบบเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับบุคคลทั้งที่เป็นเด็กก่อนวัยเรียนเด็กที่อยู่ในวัยเรียนที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียนตามปกติได้รวมถึงเยาวชนและผู้ใหญ่ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่นทั้งในเรื่องของหลักสูตรรูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาและการประเมินผลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่ไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน

1.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้หมายถึงโครงสร้างหรือแผนหรือลักษณะของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน ตามปรัชญาทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยอาศัยวิธีสอนต่าง ๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือแต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน (ทิตินา แคมมณี: 2550)

คุณลักษณะสำคัญของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ (อัญชลี ธรรมะวิสิกุล: บทความ)

1. มีปรัชญาหรือแนวคิด หรือความเชื่อพื้นฐานที่เป็นหลักของรูปแบบนั้น
2. มีการบรรยายหรืออธิบายภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอน
3. มีการจัดระบบ คือองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพของระบบนั้น
4. มีการอธิบายกระบวนการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนในฐานะที่เป็นองค์ประกอบย่อยที่สำคัญของระบบนั้น

5. ระบุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายของเนื้อหาที่จะสอน
6. มีหลักการหรือหรือสมมุติฐานเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอน
7. มีการวิจัยหรือประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบนั้น ๆ สนับสนุน

1.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษานอกระบบ มีหลากหลายวิธีในการส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงวิธีการเรียนที่ครูจะต้องดำเนินเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 6)

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อเอกสารภูมิปัญญา ผู้รู้หน่วยงานตามแผนการเรียนของผู้เรียนที่กำหนดไว้การเรียนรู้ด้วยตนเองมีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยม(Humanism)ซึ่งมีความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความดีมีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเองสามารถหาทางเลือกของตนเองมีศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัดมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่นซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับนักจิตวิทยามนุษยนิยม(Humanistic Psychology)ที่ให้ความสำคัญในฐานะที่ผู้เรียนเป็นปัจเจกบุคคล และมีแนวคิดว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพและมีความโน้มเอียงที่จะใส่ใจ ใฝ่รู้ ขวนขวายเรียนรู้ด้วยตนเองมนุษย์สามารถรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองและถือว่าตนเองเป็นคนที่มีความ

รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- 1) การทำสมุดบันทึกส่วนตัวเพื่อใช้บันทึกข้อมูลความคิดเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือเกิดขึ้นในสมองของเราสมุดนี้จะช่วยเก็บสะสมความคิดที่ละน้อยเข้าไว้ด้วยกันเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมให้กว้างไกลออกไป
- 2) การกำหนดโครงการเรียนรู้รายบุคคลที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะเรียนรู้อย่างไรโดยพิจารณาว่าความรู้ที่เราจะแสวงหานั้นช่วยให้เราถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ทำให้เกิดความพึงพอใจความสนุกสนานที่จะเรียนหรือไม่ประหยัดเงินและเวลาอย่างน้อยเพียงใด
- 3) การทำสัญญาการเรียนเป็นข้อตกลงระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนโดยอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการของสถาบันการศึกษาโดยกำหนดกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสม
- 4) การสร้างห้องสมุดของตนเองหมายถึงการรวบรวมรายชื่อ แหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ตรงกับความสนใจเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป
- 5) การหาแหล่งความรู้ในชุมชน เช่น ผู้รู้ ผู้ชำนาญในอาชีพต่าง ๆ ห้องสมุด สมาคม สถานที่ราชการ ฯลฯ ซึ่งแหล่งความรู้เหล่านี้จะเป็นแหล่งสำคัญในการค้นคว้า

- 6) การหาเพื่อนร่วมเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน
- 7) การเรียนรู้จากการฝึกและปฏิบัติซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์

ลักษณะของผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)

- 1) มีความสมัครใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (Voluntarily to Learn) มิได้เกิดจากการบังคับแต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้
- 2) ใช้ตนเองเป็นแหล่งข้อมูลของตนเอง (Self Resourceful) นั่นคือผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนจะเรียนคืออะไรรู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้างสามารถกำหนดเป้าหมายวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Manage of Change) ผู้เรียนมีความตระหนักในความสามารถตัดสินใจได้มีการรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี
- 3) รู้วิธีการที่จะเรียน (Know how to Learn) นั่นคือผู้เรียนควรทราบขั้นตอนการเรียนรู้ของตนเองรู้ว่าเขาจะไปสู่จุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร
- 4) มีบุคลิกภาพเชิงบวกมีแรงจูงใจและการเรียนแบบร่วมมือกับเพื่อนหรือบุคคลอื่นตลอดจนการให้ข้อมูลในเชิงบวกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการเรียน
- 5) มีระบบการเรียนการประยุกต์การเรียนรู้และการชื่นชมและสนุกสนานกับกระบวนการเรียน (Responsible Consumption)
- 6) มีการเรียนจากข้อผิดพลาดและความสำเร็จการประเมินตนเองและความเข้าใจถึงศักยภาพของตน (Feedback and Reflection)
- 7) มีความพยายามในการหาวิธีการใหม่ ๆ ในการหาคำตอบการประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้กับสถานการณ์ของแต่ละบุคคลการหาโอกาสในการพัฒนาและค้นหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา (Seeking and Applying)
- 8) มีการชี้แนะการอภิปรายในห้องเรียนการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวและการพยายามมีความเห็นที่แตกต่างไปจากผู้สอน (Assertive Learning Behavior)
- 9) มีการรวบรวมข้อมูลจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและมีวิธีการนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ (Information Gathering)

สิ่งที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพของการเรียนแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) คือความสามารถและความตั้งใจของบุคคล นั่นคือผู้เรียนมีทางเลือกเกี่ยวกับทิศทางที่ต้องการไปแต่สิ่งที่จะต้องมีความรู้คู่กันไปด้วยคือความรับผิดชอบและการยอมรับต่อสิ่งที่ตามมาจากความคิดและการกระทำของตนเองผู้เรียนแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed) จะประสบความสำเร็จได้มักจะมีลักษณะที่มี Self-concept ทางบวกพร้อมที่จะเรียนแบบ self-direction มีประสบการณ์และมีรูปแบบการเรียนเป็นของตนเองโดยการเรียนแบบนี้จะเน้นที่ลักษณะของผู้เรียนที่จะช่วยสร้างให้ผู้เรียนยอมรับความรับผิดชอบต่อความคิดและการกระทำของตนเองและจะให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกที่ช่วยให้

ผู้เรียนสามารถรับผิดชอบต่อการเรียนได้ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกนี้จะสามารถเห็นได้จากความต่อเนื่องในการเรียนรู้และสถานการณ์การเรียนที่เหมาะสมขณะที่ลักษณะบุคลิกของบุคคลการสอน กระบวนการเรียนรู้เป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจนั้น การเรียนแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง(Self-Directed)บริบททางสังคมจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการเรียน หรือผลที่จะได้เพื่อจะเข้าใจกิจกรรมทั้งนี้ จะต้องตระหนักถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน แหล่งทรัพยากรและมิติทางสังคมด้วย

2. การเรียนรู้แบบพบกลุ่ม

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมาพบกันเป็นกลุ่มโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อให้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาข้อสรุปร่วมกัน ในทุกสัปดาห์ครูจะต้องจัดให้มีการพบกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันโดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกกระตุ้นเสริมแรง ให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะโดยใช้เวลาในการพบกลุ่มอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง เพื่อทำกิจกรรมคือ

1) การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหรืองานกลุ่มเป็นการทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายการจัดการเรียนรู้เช่นนี้ ให้นักศึกษานำเสนอผลจากการศึกษาค้นคว้าไว้ล่วงหน้าช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผู้เรียนต่างก็ช่วยกันเรียนและเติมเต็มความรู้แก่กันและกัน

2) การนำเสนอโครงงานผู้เรียนจะนำเสนอความคิด และความก้าวหน้าในการทำโครงงานต่อกลุ่มใหญ่เพื่อให้ผู้เรียนคนอื่นและครูช่วยกันวิเคราะห์ ชักถาม ให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนรู้เป็นการต่อยอดทางความคิดและนำไปสู่การพัฒนาโครงงานในสัปดาห์ต่อไปการนำเสนอโครงงานเช่นนี้จะนำไปอย่างต่อเนื่องทุกกลุ่มจนสิ้นสุดภาคเรียน

3) การสอบย่อย (Quiz) เป็นการทดสอบความรู้ความเข้าใจสาระเนื้อหา โดยครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครู ศรช.) และสถานศึกษาเป็นผู้จัดทำข้อทดสอบย่อยในลักษณะถาม-ตอบ (Quiz) ให้ผู้เรียนตอบคำถามเป็นเขียนสั้น ๆ ซึ่งสรุปความคิดรวบยอดที่เป็นความรู้ความเข้าใจของตัวผู้เรียนเอง

4) จัดการเรียนการสอนตามสาระที่ได้วางแผนร่วมกันไว้แล้วโดยครูเป็นผู้สอนเพิ่มเติมความรู้หรือเนื้อหาสาระที่จำเป็นซึ่งนักศึกษายังไม่เข้าใจและต้องการจะเรียนรู้

5) ฝึกกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนวิเคราะห์สังเคราะห์และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากกลุ่มจากสื่อโดยครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้กระตุ้นและเสริมแรง ให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาการพบกลุ่มการแสดงออกของผู้เรียนมีหลายรูปแบบ เช่นการฟังอย่างตั้งใจในสิ่งที่มีผู้นำเสนอช่วยคิดตั้งคำถามให้คิดร่วมอภิปรายให้คำแนะนำข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

6) วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นการกำหนดข้อตกลงร่วมกัน นัดหมายกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องทำระหว่างสัปดาห์ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองครูจะต้องเน้นย้ำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าตามแผนการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เป็นพิเศษสำหรับผู้ที่จะมานำเสนอสัปดาห์ต่อไป และกำหนดภารกิจสำหรับผู้เรียนคนอื่น ๆ ด้วย

3. การเรียนรู้แบบทางไกล

เป็นการเรียนรู้ที่ใช้สื่อถ่ายทอดเนื้อหาวิชาองค์ความรู้หรือมวลประสบการณ์ต่าง ๆ โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ต้องมาพบกัน หรือถ้าจำเป็นอาจต้องมีการพบกันเป็นครั้งคราว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทบทวนหรือซักถามประเด็นปัญหาหรือข้อสงสัยในสิ่งที่เรียนด้วยตนเองไม่เข้าใจ รวมถึงอาจเป็นการสรุปหรือเป็นการฝึกทักษะที่สำคัญจากเนื้อหาวิชานั้น ๆ โดยผู้เรียนจะต้องบริหารการเรียนด้วยตนเองภายในเวลาที่สถานศึกษากำหนด เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนที่ถือว่าเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะมีความรับผิดชอบ มีประสบการณ์และมีข้อจำกัดในการทำงานและการประกอบอาชีพ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องจึงใช้หลักการเรียนด้วยตนเองโดยผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหรือเรียนรู้ด้วยตนเองในหัวข้อที่ไม่ยากเกินไป ในลักษณะกลุ่มหรือรายบุคคลและอยู่ในวิสัยที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ มีการจดบันทึก หรือเรียบเรียงความรู้นั้นไว้ซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานหรือร่องรอยของการเรียนรู้ผู้เรียนอาจจดบันทึกลงสมุดหรือทำเป็นแฟ้มสะสมงาน ในแต่ละหมวดวิชาของผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มซึ่งเป็นการทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายโดยผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าต่อเนื่องจดบันทึกและนำเสนอในการพบกลุ่มเน้นเติมเต็มความรู้กันและกัน ผู้เรียนจะใช้เวลาสัปดาห์ละประมาณ 15-20 ชั่วโมงเพื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง และทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายโดยกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรับผิดชอบและรู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเองฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้และรู้จักวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมายความต้องการของตนเองในการแสวงหาความรู้ฝึกผู้เรียนให้จดบันทึกเรียบเรียงและสรุปความรู้ที่ตนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ถือว่ามีความสำคัญมากและผู้เรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเรียนด้วยวิธีนี้ครูจึงมีความจำเป็นต้องใส่ใจเพิ่มขึ้นในเรื่องต่อไปนี้

1) การแนะนำประสานงาน จัดสื่อและแหล่งเรียนรู้โดยเมื่อวางแผนการเรียนรู้อาจกำหนดประเด็นให้ผู้เรียนด้วยตนเองแล้วครูจะต้องเป็นผู้แนะนำหรือประสานงานหรือช่วยเหลือในการจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าซึ่งสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่มีหลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์(แบบเรียนหนังสือเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์(รายการวิทยุเทปเสียง รายการโทรทัศน์วีดิทัศน์)สื่อคอมพิวเตอร์(ซีดีรอมรวมทั้งอินเทอร์เน็ต)ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่รวมความรู้และข้อมูลมากมายนอกจากนี้ยังมีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน(แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ผู้รู้ภูมิปัญญาเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ ได้แก่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ห้องสมุดประชาชนศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาพิพิธภัณฑ์หอศิลป์สวนสัตว์สวนสาธารณะสวนพฤกษศาสตร์อุทยานไร่นาป่าเขา ศูนย์กีฬาและนันทนาการสื่อและแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ครูการศึกษา นอกกระบบจะต้องรอบรู้ และนำมาใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างชาญฉลาดเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างได้ผลดี

2) การจดบันทึกเรียบเรียงผลการเรียนด้วยตนเองโดยครูต้องเน้นย้ำให้ผู้เรียนจดบันทึกหรือเขียนด้วยลายมือตนเองในเรื่องที่ไปศึกษาค้นคว้าให้ผู้เรียนจดไว้อย่างเรียบร้อย

เป็นระบบด้วยตนเองเพื่อความสะดวกในการนำเสนอในกลุ่มโดยผู้เรียนอาจจดลงสมุดหรือจัดทำเป็นแฟ้มสะสมงาน(Portfolio)ของแต่ละหมวดวิชาที่ลงทะเบียนสมุดที่จัดบันทึกผลการเรียนหรือแฟ้มสะสมงานนี้อาจจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการเรียนด้วย

3) การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายต่อกลุ่ม
ส่วนนี้มีสิ่งที่ครูต้องให้ความสำคัญ 3 เรื่องคือ

3.1) เรียงความคิดเตรียมขั้นตอนการนำเสนอและนำเสนออย่างชัดเจน
ครูต้องกระตุ้นให้มีการอภิปรายซักถาม และให้ผู้นำเสนอตอบข้อสงสัยของเพื่อน ๆ ได้หรือให้ผู้เรียนคนอื่นช่วยตอบ

3.2) ผู้เรียนที่รับฟังต้องตั้งใจฟังจดบันทึกและร่วมอภิปรายซักถาม
เพื่อให้เข้าใจเรื่องนั้นอย่างชัดเจน

3.3) ครูจะต้องดูแลให้การนำเสนอเป็นไปอย่างได้ผล โดยฟังการนำเสนออย่างตั้งใจกระตุ้นเสริมแรง ดูแลผู้เรียนคนอื่น ๆ ให้สนใจการนำเสนอ ให้ทุกคนได้มีโอกาสซักถามเพิ่มเติมอย่างทั่วถึงทำให้ช่วงเวลากำหนดการนำเสนอเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวาและมีคุณค่าพฤติกรรมต่าง ๆ ช่วงเวลานี้ถือเป็นส่วนสำคัญของการประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขและทำให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ

4. การเรียนรู้แบบชั้นเรียน

เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดสถานที่ใช้เวลาเรียน ที่ชัดเจน และมีผู้สอนประจำวิชา ซึ่งจำเป็นสำหรับการจัดการเรียนรู้เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้มากขึ้นเนื่องจากมีสาระการเรียนรู้ที่ยากซับซ้อนและระยะเวลาเรียนค่อนข้างจำกัดทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้จึงมีความจำเป็นจะต้องจัดชั้นเรียนในบางหมวดวิชาและบางสาระการเรียนรู้ที่มีความยากและซับซ้อน เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศโดยทั้งผู้เรียนและครูร่วมกันวางแผนการสอนโดยเชิญวิทยากรซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้ชำนาญในเนื้อหา นั้น เช่นครูอาจารย์ที่เกษียณอายุแล้ว เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ เป็นครูประจำชั้นเรียนหรือใช้สื่อวีดิทัศน์ประกอบการสอน การสอนเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่ยากได้ดีขึ้นช่วงเวลาและสถานที่ในการสอนเป็นไปตามแผนที่ร่วมกันกำหนดไว้โดยใช้เวลาอย่างเหมาะสม

5. การเรียนรู้ตามอัธยาศัย

เป็นรูปแบบการเรียนรู้ซึ่งเกิดจากความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคลที่ต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับชีวิตไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้โดยวิธีการบังคับหรือเรียนตามความสนใจก็ตามเพราะผู้เรียนสามารถกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียน และวิธีการในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยสามารถกำหนดเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเองได้ ยกตัวอย่าง เช่นหากเขาต้องการเรียนวิชาศิลปะเขาก็สามารถไปเรียนที่พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะหรือยืมหนังสือเกี่ยวกับศิลปะมาอ่านที่บ้านหรือหากเขาต้องการเรียนเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยา เขาก็สามารถไปที่สวนสาธารณะประจำรัฐประจำ

ภาคหรือประจำชาติได้การเรียนรู้ตามอัธยาศัยจึงเกี่ยวข้องกับทุกคน ทุกวัยไม่ว่าจะเป็นวัยเด็กวัยรุ่น วัยกลางคนหรือผู้สูงอายุ

6. การเรียนรู้จากการทำโครงการ

โครงการ (Portfolio) คือแผนงานหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนร่วมกำหนดขึ้นตามความสนใจความต้องการและนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าทดลองและลงมือปฏิบัติจริงในแต่ละภาคเรียนผลจากการทำโครงการคือผลผลิตที่เป็นองค์ความรู้ตามหมวดวิชานั้นหรือผลงานที่เป็นประโยชน์โดยมีการบูรณาการสาระอื่น ๆ ที่จำเป็นและสอดคล้องกัน ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนให้การยอมรับผู้เรียนในลักษณะของผู้ที่มีวุฒิภาวะมีความรับผิดชอบโดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนจะมีแรงจูงใจและเรียนได้ดีเมื่อได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจก่อให้เกิดประโยชน์และนำไปใช้ได้ทันทีการเรียนรู้โดยการทำโครงการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และทำในสิ่งที่สนใจเรียนจากการปฏิบัติจริงโดยสอดแทรกบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและศึกษาหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการทำโครงการใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มเพื่อต่อยอดทางความคิดและนำไปสู่การปฏิบัติโครงการจนสิ้นภาคเรียนกระบวนการทำโครงการจึงเป็นลักษณะของการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ “คิด ทำ จำ แก้ปัญหา และพัฒนา” การเรียนโดย“โครงการ” เป็นการเรียนโดยใช้ความรู้ในหมวดวิชาหรือบูรณาการเนื้อหาต่าง ๆ ที่จำเป็น โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และกระตุ้นเสริมแรงให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม

ประโยชน์ของการเรียนรู้จากการทำโครงการ

- 1) ผู้เรียนมีอิสระในการคิดริเริ่มโครงการที่ตรงกับความต้องการความสนใจของตนเอง เป็นการเรียนอย่างมีความหมายเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์ของผู้เรียน
- 2) ผู้เรียนใช้ทักษะการเรียนรู้ที่สูงขึ้น และหลากหลายมีการคิดริเริ่มการวางแผนทำงานอย่างเป็นระบบ การสังเกต การบันทึกผลการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าลงมือปฏิบัติและสร้างข้อสรุป
- 3) สร้างกัลยาณมิตรในกลุ่มผู้เรียน โดยฝึกการนำเสนอรับฟังและให้ข้อเสนอแนะ
- 4) เรื่องที่เรียนเป็นของจริงเป็นการเรียนที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที
- 5) ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและเป็นเจ้าของโครงการเรียนรู้นั้น

ขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้โดยการทำโครงการการเรียนรู้ในลักษณะของโครงการ
มีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคิดริเริ่มโครงการผู้เรียนทุกคนต้องเป็นผู้คิดริเริ่มโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองมีความสนใจและต้องการที่จะทำโดยให้ศึกษาวิเคราะห์หมวดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนผู้เรียนอาจจะต้องถามตัวเองด้วยคำถามต่าง ๆ เช่น

- 1) ตนเองมีความสนใจและต้องการทำโครงการอะไรอาจเป็นโครงการในหมวดวิชานั้นหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับอาชีพงานพัฒนาชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อมโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิต และอื่น ๆ

2) โครงการนั้นมีประโยชน์อย่างไรอาจเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองทางด้านความรู้พัฒนาอาชีพการมีอาชีพรายได้ หรือโครงการที่จะเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและพัฒนาสังคมหรือช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อม

3) โครงการนั้นต้องใช้ความรู้ในเรื่องใดบ้างโดยพิจารณาว่าเกี่ยวข้องกับหมวดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนเรื่องใดคาดว่าจะเกี่ยวข้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ใดบ้างและต้องศึกษาหาความรู้อะไรอื่น ๆ อีกจากแหล่งความรู้ที่ได้จากผู้รู้ ผู้ชำนาญการหรือภูมิปัญญาใด

4) เราต้องการทำโครงการนั้นกับใครบ้างเราอาจมีข้อจำกัดเช่นเรื่องของเวลาหรือความสนใจจึงทำโครงการเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กับเพื่อนที่สนใจเหมือนกันหรือทำงานกับกลุ่มที่มีจำนวนคนมากขึ้น

5) โครงการนี้ริเริ่มขึ้นมาใหม่หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนหากเป็นโครงการใหม่ในหมวดวิชานั้น ๆ ผู้เรียนต้องศึกษาสาระของหมวดวิชาโดยรวมแล้วพิจารณาว่าสนใจจะทำเรื่องอะไรที่เกี่ยวข้องบ้างแล้วศึกษาหลักเรื่องนั้นนอกจากนี้ผู้เรียนยังเข้าร่วมกิจกรรมที่มีในชุมชนที่ตนสนใจเช่นกิจกรรมทางด้านอาชีพการพัฒนาชุมชนและสังคมโดยนำสาระในหมวดวิชาที่เกี่ยวข้องไปใช้หรือเสริมหรือบูรณาการเข้าด้วยกันในโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 ลงมือทำโครงการตามขั้นตอนดังนี้

1) การลงมือทำโครงการผู้เรียนในกลุ่มทุกคนต้องร่วมมือกันมีความรับผิดชอบในการทำโครงการตามที่ได้วางแผนไว้การลงมือปฏิบัติครอบคลุมการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำโครงการ เช่น ศึกษาเรื่องการปลูกสับปะรดผู้เรียนอ่านหนังสือสอบถามผู้รู้และลงมือปฏิบัติปลูกจริงหรือการเข้าร่วม“โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ก็ศึกษาหาความรู้และเข้าร่วมทำงานในโครงการนี้จริงหรือโครงการที่ลงลึกในสาระการเรียนรู้ตามหมวดวิชาโดยมีการบันทึกผลการทำงานทุกขั้นตอน

2) การนำเสนอโครงการในกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องใช้การสังเกตบันทึกผลการเรียนจากการทำโครงการและนำเสนอผลการปฏิบัติโครงการกับกลุ่มผู้เรียนในทุกสัปดาห์ตลอดภาคเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนและครูการเสนอโครงการในช่วงแรกเป็นการเสนอความคิดในการทำโครงการในสัปดาห์ต่อไปเป็นการนำเสนอผลการปฏิบัติเพื่อให้คนอื่นช่วยมองช่วยให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมอาจเป็นการเสนอความก้าวหน้าพร้อมความพึงพอใจหรือปัญหาอุปสรรคเป็นการนำปัญหาที่พบจากการปฏิบัติมาเล่าสู่กันฟังพร้อมความคิดหรือแผนที่จะทำโครงการต่อไปการเสนอเช่นนี้จะช่วยให้เกิดการสำรวจความคิดเกิดการต่อยอดทางความคิดของกันและกันช่วยให้เกิดความคิดใหม่หรือแสวงหาทางเลือกใหม่ที่จะทำต่อไปเป็นการฝึกการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนในการนำเสนอผู้เรียนจะต้องเตรียมตัวอย่างดีนำเสนออย่างชัดเจนถึงความก้าวหน้าในการปฏิบัติโครงการของตนการนำเสนออาจใช้สื่อต่าง ๆ ช่วยเพื่อให้น่าสนใจและมีความชัดเจนผู้เรียนอาจนำเสนอเป็นสื่อของจริง ภาพถ่ายภาพวาดอาจเสนอโดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ตามที่ผู้เรียนจะสามารถทำได้

ประการสำคัญผู้เรียนจะต้องบันทึกกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอาจเป็นการจดบันทึกหรือใช้เทคโนโลยี ควรบันทึกการเรียนรู้การทำโครงการอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผลทำโครงการเนื่องจากการทำโครงการเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติที่ผู้เรียนทำอย่างต่อเนื่องผู้เรียนจำเป็นต้องสรุปผลการทำโครงการอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาผลการเรียนรู้ของตนเองและอาจนำไปเผยแพร่ต่อไปเช่นจัดนิทรรศการหรือจัดพิมพ์เผยแพร่

7. การเรียนรู้แบบอื่น ๆ

สถานศึกษาสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียนได้โดยสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ บริบทของสถานศึกษาการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีได้ตามความต้องการ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

1.4 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีสาระสำคัญในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา ในส่วนที่เป็นเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ.2545: 18-23)

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมได้แก่ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย

4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรม และการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษาให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการดังนี้(สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย: 2553)

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยผู้เรียนริเริ่มการเรียนรู้ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาสนใจ และถนัด

2) จัดสภาพแวดล้อม จัดสถานการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็นรักการอ่าน และรู้จักคิดวิเคราะห์ และเกิดการใฝ่รู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

4) จัดกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลและสอดคล้องกับสภาพของชุมชน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการจัดหาสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถค้นคว้า วิจัย ให้เกิดการเรียนรู้

6) สนับสนุนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตามศักยภาพ

7) ผู้เรียนและครูร่วมกันประเมินการเรียนรู้ และนำผลพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

สรุปว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบมุ่งเน้นจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคลดังนั้นการการจัดกระบวนการเรียนรู้จึงยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อที่จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองได้ตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล

1.5 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2553)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจนมีรูปแบบหลักสูตรวิธีการจัดและระยะเวลาเรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับรองคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

“การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความสนใจความต้องการ โอกาสความพร้อมและศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

มาตรา 6 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ในข้อ

ก) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึงเป็นธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน

ข) การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

มาตรา 7 กล่าวว่า

1) ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคมที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมความมั่นคงและคุณภาพชีวิตทั้งนี้ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ

2) ภาครัฐเครือข่ายเกิดแรงจูงใจและความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา

มาตรา 8 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตามอรรถาธิบายให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในข้อ

1) ผู้เรียนได้รับความรู้ และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2) ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระวิชาที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

3) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

มาตรา 9 ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถเลือกบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง

2) ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบและผู้จัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยมีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดยบูรณาการความรู้ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม

3) ผู้ส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งเป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนและผู้จัดการเรียนรู้มีการดำเนินการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มาตรา 11 เพื่อประโยชน์ในการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

1) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้เช่นแหล่งการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการเรียนรู้

2) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคีเครือข่าย ได้รับโอกาสในการจัดหาทรัพยากรและเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการดำเนินงาน

สรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ทุกช่วงวัยของชีวิตของบุคคลกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เรียน คือคนทุกคนในสังคม เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนได้ตามความต้องการ สามารถนำความรู้และประสบการณ์มาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันทีซึ่งถือเป็นการศึกษาที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคไร้พรมแดน เพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) อย่างแท้จริง

1.6 หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 49 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และมาตรา 80 ได้กำหนดเป็นนโยบายด้านการศึกษาว่า ต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ กำหนดให้มีการส่งเสริมการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 15 กำหนดนิยามการศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลา ของการศึกษาการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 จึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์จากการทำงานและการประกอบอาชีพ โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้มีความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มเป้าหมายด้านจิตใจ ให้มีคุณธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนรู้ สร้างภูมิคุ้มกัน สามารถจัดการกับองค์ความรู้ ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สร้างภูมิคุ้มกันตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน และสอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี และการสื่อสาร

ปรัชญา

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551ยึดปรัชญา “คิดเป็น” มาใช้ในการจัดการศึกษา ปรัชญา “คิดเป็น” อยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า ความต้องการของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนมีจุดรวมของความต้องการที่เหมือนกัน คือ ทุกคนต้องการความสุข คนเราจะมีมีความสุขเมื่อตัวเรา มีความรู้ทางวิชาการ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผสมกลมกลืนกันได้

ก็จะมีความสุข โดยคิดแบบพอเพียง พอประมาณ ไม่มากไม่น้อย เป็นทางสายกลาง สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล กระบวนการเรียนรู้ ตามปรัชญา “คิดเป็น” มีผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยครูจะเป็นเพียงผู้จัดโอกาส กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ ปัญหาหรือความต้องการ มีการเรียนรู้จากข้อมูลจริงและตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่เพียงพอและเชื่อถือได้ คือ ข้อมูลตนเอง วิชาการ ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ถ้าหากสามารถทำให้ปัญหาหายไป กระบวนการก็ยุติลง ถ้ายังไม่พอใจแสดงว่ายังมีปัญหาอยู่ ก็จะเริ่มกระบวนการพิจารณาทางเลือกใหม่อีกครั้ง กระบวนการนี้จะยุติลงเมื่อบุคคลพอใจและมีความสุข

หลักการ

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กำหนดหลักการไว้ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นด้านสาระการเรียนรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างระหว่างบุคคลและชุมชนสังคม
2. ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยตระหนักว่าผู้เรียนมีความสำคัญ สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
4. ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ จึงกำหนดจุดหมายดังต่อไปนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข
2. มีความรู้พื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ต่อเนื่อง
3. มีความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดและตามทันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง
4. มีทักษะการดำเนินชีวิตที่ดี และสามารถจัดการกับชีวิต ชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุขตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. มีความเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทยโดยเฉพาะภาษา ศิลปะวัฒนธรรมประเพณีกีฬาภูมิปัญญาไทยความเป็นพลเมืองดีปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีทักษะในการแสวงหาความรู้สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และบูรณาการความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเองครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติ

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายมีแนวปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ไว้ดังนี้

1. ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็นออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้คือ

1.1 ระดับประถมศึกษา

1.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 สาระ ดังนี้

2.1 สาระทักษะการเรียนรู้ เป็นสาระเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้แหล่งเรียนรู้ การจัดการความรู้ การคิดเป็นและการวิจัยอย่างง่าย

2.2 สาระความรู้พื้นฐานเป็นสาระเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสารคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.3 สาระการประกอบอาชีพ เป็นสาระเกี่ยวกับการมองเห็นช่องทางและการตัดสินใจประกอบอาชีพทักษะในอาชีพการจัดการอาชีพอย่างมีคุณธรรมและการพัฒนาอาชีพให้มั่นคง

2.4 สาระทักษะการดำเนินชีวิต เป็นสาระเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สุขภาพอนามัยและความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ศิลปะและสุนทรียภาพ

2.5 สาระการพัฒนาสังคม เป็นสาระที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์การเมืองการปกครองศาสนาวัฒนธรรม ประเพณี หน้าที่พลเมือง และการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม

3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนดังนี้

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ระดับเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละระดับตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551

1.7 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

การเรียนรู้ (Learning) ตามความหมายทางจิตวิทยา หมายถึง การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของบุคคลอย่างค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือการมีประสบการณ์พฤติกรรม เปลี่ยนแปลงที่ไม่จัดว่าเกิดจากการเรียนรู้ได้แก่พฤติกรรมที่เป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวและการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เนื่องมาจากภาวะจากความหมายดังกล่าวพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจาก การเรียนรู้จะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ (วูทศศักดิ์ โภชนกุล, 2550: 23)

1. พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเป็นเกิดการ เรียนรู้ขึ้นหากเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ เช่น นักศึกษาพยายามเรียนรู้อ การออกเสียงภาษาต่างประเทศ บางคำ หากนักศึกษาออกเสียงได้ถูกต้องเพียงครั้งหนึ่ง แต่ไม่สามารถ ออกเสียงซ้ำให้ถูกต้องได้อีก ก็ไม่นับว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้อการออกเสียงภาษาต่างประเทศ ดังนั้น จะถือว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้อก็ต่อเมื่อออกเสียงคำดังกล่าวได้ถูกต้องหลายครั้ง ซึ่งก็คือเกิดการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรนั่นเองอย่างไรก็ดี ยังมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่ เปลี่ยนแปลงชั่วคราวอันเนื่องมาจากการที่ร่างกายได้รับสารเคมี ยาบางชนิดหรือเกิดจากความเหนื่อย ล้า เจ็บป่วยลักษณะดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้นเกิดจากการเรียนรู้

2. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องเกิดจากการฝึกฝน หรือเคยมีประสบการณ์ นั้น ๆ มาก่อนเช่น ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ต้องได้รับการฝึกฝน และถ้าสามารถใช้เป็น แสดงว่าเกิดการเรียนรู้ หรือความสามารถในการขับรถซึ่งไม่มีใครขับรถเป็นมาแต่กำเนิดต้องได้รับการ ฝึกฝน หรือมีประสบการณ์ จึงจะขับรถเป็น ในประเด็นนี้มีพฤติกรรมบางอย่างที่เกิดขึ้นโดยที่เราไม่ต้อง ฝึกฝนหรือมีประสบการณ์ ได้แก่ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเจริญเติบโต หรือการมีวุฒิภาวะ และพฤติกรรมที่เกิดจากแนวโน้มการตอบสนองของเฝ้าพันธุ์ในด้านกระบวนการเจริญเติบโต หรือการมี วุฒิภาวะ ได้แก่ การที่เด็ก 2 ขวบสามารถเดินได้เอง ขณะที่เด็ก 6 เดือน ไม่สามารถเดินได้ฉะนั้นการ เดินจึงไม่จัดเป็นการเรียนรู้แต่เกิดเพราะมีวุฒิภาวะเป็นต้นส่วนในด้านแนวโน้มการตอบสนองของ เฝ้าพันธุ์ไบเวอร์และฮิลการ์ดใช้ในความหมายที่หมายถึงปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex)เช่นกระพริบตาเมื่อ ฝุ่นเข้าตาชักมือหนีเมื่อโดนของร้อนพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้แต่เป็นพฤติกรรมที่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อสิ่งเร้า(stimulus)มาเร้าอินทรีย์ (organism)ประสาทก็ ตื่นตัวเกิดการรับสัมผัสหรือพัฒนาการ(sensation) ด้วยประสาททั้ง 5 แล้วส่งกระแสสัมผัสไปยังระบบ ประสาทส่วนกลาง ทำให้เกิดการแปลความหมายขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์เดิมและอื่น ๆ เรียกว่าสัญ

ชาน หรือการรับรู้(perception)เมื่อแปลความหมายแล้วก็จะมีการสรุปผลของการรับรู้เป็นความคิดรวบยอดเรียกว่าเกิดสำนึก(conception)แล้วมีปฏิกิริยาตอบสนอง(response)อย่างหนึ่งอย่างใดต่อสิ่งเร้าตามที่รับรู้เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แสดงว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้วประเมินผลที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้แล้วการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต มนุษย์มีการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนตายจึงมีคำกล่าวเสมอว่า “No one too old to learn” หรือไม่มีใครแก่เกินที่จะเรียน การเรียนรู้จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี

ธรรมชาติของการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน

1. ความต้องการของผู้เรียน (What) คือ ผู้เรียนอยากทราบอะไร เมื่อผู้เรียนมีความต้องการอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใดก็ตาม จะเป็นสิ่งที่ยั่วให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้
2. สิ่งเร้าที่น่าสนใจ (Stimulus) ก่อนที่จะเรียนรู้ได้จะต้องมีสิ่งเร้าที่น่าสนใจและน่าสนใจสำหรับผู้เรียนทำให้มนุษย์ดิ้นรนขวนขวาย และใฝ่ใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่น่าสนใจนั้น ๆ
3. การตอบสนอง (Response) เมื่อมีสิ่งเร้าที่น่าสนใจและน่าสนใจ ผู้เรียนจะทำการสัมผัสโดยใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนังสัมผัส และสัมผัสด้วยใจ เป็นต้น ทำให้มีการแปลความหมายจากการสัมผัสสิ่งเร้าเป็นการรับรู้จำได้ประสานความรู้เข้าด้วยกัน มีการเปรียบเทียบและคิดอย่างมีเหตุผล
4. การได้รับรางวัล (Reward) ภายหลังจากการตอบสนองมนุษย์อาจเกิดความพึงพอใจซึ่งเป็นกำไรชีวิตอย่างหนึ่งจะได้นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตเช่นการได้เรียนรู้ในวิชาชีพชั้นสูงจนสามารถออกไปประกอบอาชีพชั้นสูง (Professional) ได้นอกจากจะได้รับรางวัลทางเศรษฐกิจเป็นเงินตราแล้วยังจะได้รับเกียรติยศจากสังคมเป็นศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจทางสังคมได้อีกประการหนึ่งด้วย

ลำดับขั้นของการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้ของคนเรานั้น จะประกอบด้วยลำดับขั้นตอนพื้นฐานที่สำคัญ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ประสบการณ์(experiences)ในบุคคลปกติทุกคนจะมีประสบการณ์อยู่ส่วนหนึ่งที่เข้าใจก็คือ ประสบการณ์สัมผัสทั้งห้า ซึ่งได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นเสมือนช่องประตูที่จะให้บุคคลได้รับรู้และตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ถ้าไม่มีประสบการณ์เหล่านี้บุคคลจะไม่มีโอกาสรับรู้หรือมีประสบการณ์ใด ๆ เลย ซึ่งก็เท่ากับเขาไม่สามารถเรียนรู้สิ่งใด ๆ ได้ด้วยประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับนั้นย่อมจะแตกต่างกันบางชนิดก็เป็นประสบการณ์ตรงบางชนิดเป็นประสบการณ์แทน บางชนิดเป็นประสบการณ์รูปธรรมและบางชนิดเป็นประสบการณ์นามธรรม หรือเป็นสัญลักษณ์

2. ความเข้าใจ (understanding) หลังจากบุคคลได้รับประสบการณ์แล้ว ขั้นต่อไปก็คือ ตีความหมายหรือสร้างมโนคติ (concept) ในประสบการณ์นั้นกระบวนการนี้เกิดขึ้นในสมองหรือจิตของบุคคลเพราะสมองจะเกิดสัญญาณ (percept) และมีความทรงจำ (retain) ขึ้นซึ่งเราเรียกกระบวนการนี้ว่า “ความเข้าใจ” ในการเรียนรู้ นั้น บุคคลจะเข้าใจประสบการณ์ที่เขาประสบได้ก็ต่อเมื่อ

เขาสามารถจัดระเบียบ (organize) วิเคราะห์ (analyze) และสังเคราะห์ (synthesis) ประสบการณ์ต่าง ๆ จนกระทั่งหาความหมายอันแท้จริงของประสบการณ์นั้นได้

3. ความนึกคิด (thinking) ความนึกคิดถือว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมองความนึกคิดที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องเป็นความนึกคิดที่สามารถจัดระเบียบ (organize) ประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับให้เข้ากันได้ สามารถที่จะค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทั้งเก่าและใหม่ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เกิดการบูรณาการการเรียนรู้อย่างแท้จริง

การจัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะความรู้และประสบการณ์ แตกต่างจากเด็ก โดยการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จะต้องคำนึงถึงศาสตร์ว่าด้วยการเรียนรู้ผู้ใหญ่ วิธีการสอน และหลักการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ ดังแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ดังนี้

โนลส์ (Malcolm S. Knowles) ได้สรุปพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ สมัยใหม่ (Modern Adult Learning Theory) ซึ่งมีสาระสำคัญต่อไปนี้ (Knowles. 1978.p31อ้างอิงจาก สุวัฒน์ วัฒนวงศ์.2547: 248)

1. ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests) ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีถ้าตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมาเกิดความพึงพอใจ เพราะฉะนั้นควรจะมีการเริ่มต้นในสิ่งเหล่านี้อย่างเหมาะสมโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ จึงต้องคำนึงถึงสิ่งนี้ด้วยเสมอ

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situation) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน(Life-Centered)ดังนั้นการจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรจะต้องยึดถือเอาสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่เป็นหลักสำคัญมิใช่ยึดที่ตัวเนื้อหาวิชาทั้งหลาย

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ดังนั้นวิธีการหลักสำคัญของการศึกษาผู้ใหญ่ก็คือการวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคนอย่างละเอียดว่ามีส่วนไหนของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้างแล้วจึงหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing) ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ก็คือการมีความรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้เพราะฉะนั้นบทบาทของครูจึงอยู่ในกระบวนการสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกันกับผู้เรียน (Mutual Inquiry) มากกว่าการทำหน้าที่ส่งผ่านหรือเป็นสื่อสำหรับความรู้แล้วทำหน้าที่ประเมินผลว่าเขาคล้อยตามหรือไม่เพียงเท่านั้น

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละบุคคลเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้นเพราะฉะนั้นการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่จะต้องจัดเตรียมการในด้านนี้ อย่างดีพอ เช่นรูปแบบของการเรียนการสอน (Style) เวลาที่ได้ทำการสอน สถานที่สอนและประการ

สำคัญคือความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละขั้นของผู้ใหญ่ย่อมเป็นไปตามความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคน (Pace of Learning)

การเรียนรู้ของบุคคล

กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลนั้นเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์กันของ 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือความต้องการข้อมูลข้อสนเทศการทดสอบผลสะท้อนและการประยุกต์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ความต้องการในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดที่จะต้องทราบว่าบุคคลนั้นต้องการจะเรียนอะไรต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งใดต้องการค้นหาคำตอบหรือแก้ปัญหาในเรื่องใด เช่นต้องการเรียนรู้ศิลปะการเป็นวิทยากร เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 : การรวบรวมข้อมูลข้อสนเทศสิ่งเหล่านี้บุคคลจะเก็บรวบรวมตั้งแต่โรงเรียนจากวิชาต่าง ๆ เป็นการเรียนในระบบโรงเรียน และบางส่วนได้จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการโดยจะได้รับจากที่บ้านหรือสถานที่ทำงานเช่นจากการอ่านหนังสือพิมพ์การเล่นกีฬาหรือดนตรีการชมโทรทัศน์รับฟังรายการวิทยุ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 : การทดสอบและผลสะท้อนจากการทดสอบในการพยายามเรียนรู้ของบุคคลเช่นการทดสอบฝีมือทางด้านอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 : การประยุกต์และปฏิกิริยาตอบสนองเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ข้อสนเทศที่ผู้เรียนได้จากสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเขาอาจจะได้ประเมินดูถึงผลลัพธ์จากการทดสอบหรือผลลัพธ์จากการพยายามค้นหาคำตอบการประยุกต์ใช้ความรู้จากสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่สถานการณ์ใหม่ ๆ ถ้าหากทักษะการเรียนรู้ได้นำไปเกี่ยวพันกับการปฏิบัติในทักษะใหม่ ๆ และสามารถถ่ายโอนทักษะนั้นๆไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ เช่นการขับรถได้ด้วยตนเองการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการทำงานได้ด้วยตนเอง เป็นต้น

หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 10 ประการ

สวณัน วัฒนวงศ์ (2547: 7-26) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การเรียนรู้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ อาจเกิดขึ้นได้มากกว่าหรือดีกว่าในอีกสถานการณ์หนึ่งซึ่งในเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับหลักการและทฤษฎีการเรียนรู้อันเป็นแนวทางที่นักการศึกษาและวิทยากรการฝึกอบรมควรจะได้คำนึงถึงซึ่งองค์ประกอบหรือหลักการ 10 ประการ ที่มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และจะเป็นการช่วยให้การฝึกอบรมประสบความสำเร็จด้วยดีปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์กันอย่างมากในการเรียนรู้และการฝึกอบรมผู้ใหญ่โดยจะคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ควรพิจารณาและให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to Learn)
2. สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environment) ต้องมีความสะดวกสบาย
3. ควรคำนึงถึงความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล และรูปแบบของการเรียนรู้ (Learning Styles)
4. ต้องคำนึงถึง ความรู้เดิมและประสบการณ์ (Experience) อันมีคุณค่า

5. ควรได้พิจารณาถึงการดูแลและให้ความสำคัญกับเนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนรู้ (Learning Content and Activities)

6. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง (Realistic Problem) และนำการเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

7. ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้าน สติปัญญา และทางด้านร่างกายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

8. ควรให้มีเวลาอย่างเพียงพอในการเรียนรู้โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่การฝึกทักษะใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

9. ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ได้

10. ให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้จนกระทั่งเขาได้แลเห็นถึงความก้าวหน้าว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้

หลักการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่

ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่รวบรวมไว้มีดังนี้

1. ผู้ใหญ่ไม่ต้องการถูกปฏิบัติเหมือนกับตนเองเป็นเด็กเพราะผู้ใหญ่สามารถที่จะรับผิดชอบเคารพตนเองและกำหนดวิถีของตนเองได้

2. ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากมายหลายอย่างที่สามารถจะนำออกมาใช้ได้ในการเรียนของตนเองได้

3. ผู้ใหญ่มักจะไม่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องที่มีเนื้อหาหนัก ๆ หรือการที่จะต้องจดจำข้อเท็จจริงหรือตัวเลขที่มากมายหรือการพูดถึงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวแต่ผู้ใหญ่มักจะแสวงหาสิ่งที่แท้จริงและคุณค่าในด้านอื่น ๆ ด้วย

4. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสภาพการณ์ผ่อนคลาย สนุกสนานและมีความสนใจ

5. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วกว่าหากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการปฏิบัติจริงมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ มากกว่าการนั่งฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียว

6. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่ออยู่ในสภาพที่พร้อมและพอใจที่จะเรียน

7. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้เร็วที่สุดโดยหลัก“ความเกี่ยวพันกัน”ซึ่งหมายถึงทุกข้อเท็จจริงทุกแนวคิดและความคิดรวบยอดทั้งหลายนั้นจะสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อสิ่งเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เคยรู้หรือมีประสบการณ์มาแล้ว

8. การเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้ค้นพบตัวเองเรียนรู้ด้วยตนเองจะเป็นกิจกรรมที่แต่ละคนสามารถรับผิดชอบด้วยตัวเองในสัดส่วนเวลาของตนเองโดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้คอยแนะนำซึ่งการเรียนโดยวิธีนี้ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดี

9. ผู้ใหญ่แต่ละคนเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าในอัตราก้าวกระโดดที่แตกต่างกันและในสถานการณ์ที่ต่างกันซึ่งมีปัจจัยทางด้านจิตวิทยาและทางด้านร่างกายเป็นตัวกำหนดขีดความสามารถทางการเรียนรู้

10. สำหรับผู้ใหญ่แล้วการเรียนรู้คือกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีที่สิ้นสุดผู้ใหญ่จึงมีความรู้มากซึ่งบางคนอาจมีความรู้ประสบการณ์มากกว่าวิทยากรผู้สอนและผู้เรียนในกลุ่มเดียวกัน

11. ผู้ใหญ่ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงขณะที่การใช้ภาษาท่าทางและสื่อทัศนูปกรณ์ที่หลากหลายจะมีผลต่อการเรียนรู้มากกว่าสื่อที่เป็นภาษาเขียน

12. ถึงแม้ว่าผู้ใหญ่จะมีความรู้สีกทางด้านเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีค่อนข้างมากแต่ผู้ใหญ่ก็ยังคงมีความพอใจและความอบอุ่นใจที่ได้รับการยกย่องเช่นเดียวกับเด็ก ๆ

13. การจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีมากที่สุดเมื่อการเรียนรู้นั้น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานปัจจุบันได้

14. การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ใหญ่ควรเริ่มต้นจากภาพรวมก่อนต่อจากนั้นจึงระบุที่ละส่วนที่ละขั้นตอนจากนั้นจึงตามด้วยการแสดงให้เห็นภาพรวมอีกครั้ง

15. นอกจากความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคนจะแตกต่างกันแล้วความต้องการที่แท้จริงของแต่ละคนก็จะแตกต่างกันด้วยทั้งในเรื่องของทักษะเฉพาะความรู้เทคนิคทัศนคติและประสบการณ์

16. การหลงลืมของผู้ใหญ่อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและในทันทีหลังการเรียนการสอนได้

17. ทุกสิ่งทุกอย่างอาจง่ายต่อการเรียนรู้และการยอมรับของผู้ใหญ่ถ้าหากการกระทำนั้นหรือสิ่งนั้นไม่ขัดกับสิ่งที่ได้เคยเรียนรู้หรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน

วิธีการสอนผู้ใหญ่

จารย์วิส (Jarvis) ได้จำแนกวิธีการสอนผู้ใหญ่ออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ

1) วิธีการสอนโดยใช้ครูเป็นศูนย์กลาง 2) วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง 3) วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางรายบุคคล (Jarvis. 1983. pp130-156 อ้างอิงจาก สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547)

1. วิธีการสอนโดยใช้ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Methods) เป็นวิธีการที่มีครูผู้สอนหรือวิทยากรทำหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ดำเนินการจัดเป็นวิธีการสอนที่จะพยายามให้ความรู้ข้อมูลและข้อเท็จจริงแก่ผู้เรียนหรือผู้เข้าอบรมเป็นสำคัญโดยอาจมีการใช้ศิลปะในการตั้งคำถามของครูหรือวิทยากรเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสนองตอบในการเรียนอย่างไรก็ตามผู้สอนบางคนหรือในการสอนบางครั้งก็ไม่สามารถใช้เทคนิคในการตั้งคำถามได้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าไม่มีเวลาหรือเป็นเพราะว่าผู้เรียนมีจำนวนมากจนไม่สามารถที่จะถามได้อย่างทั่วถึงทุกคน

2. วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Methods) เป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะที่ผู้เรียนสามารถจะเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างพวกเขาตนเองเป็นส่วนใหญ่ทั้งนี้ก็จะเป็นการนำเอาความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนมาสู่สถานการณ์การเรียนการสอนด้วยเพื่อน (Peer Teaching) แต่ก็มีความกังวลว่าวิธีการสอนแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับ “คนตาบอดจูงนำทางคนตาบอดด้วยกัน” อย่างไรก็ตามความจริงแล้วก็มีความรู้หลายสิ่งหลายอย่างที่ผู้เรียนเองสามารถจะเป็นแหล่งความรู้ได้อย่างดีซึ่งกรณีนี้ครูผู้สอนก็จะทำหน้าที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)”

3. วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางรายบุคคล (Individual Student-Centered Methods) เป็นวิธีการที่มีทั้งส่วนคล้ายและแตกต่างจากแบบที่ 2 ทั้งนี้เป็นวิธีการสอนซึ่งเน้นเฉพาะผู้เรียนแต่ละบุคคลเท่านั้นเพื่อผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับตนเองโดยมีลักษณะที่หลากหลายในวิธีการเรียนจากการเลือกเรียนด้วยตนเองหรือการให้ผู้สอนกำหนดกิจกรรมได้

2. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

2.1 ความหมายของรูปแบบ

ได้มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของรูปแบบทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งพอจะสรุปความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นไว้ได้ใน 4 ลักษณะกล่าวคือ

1. รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ นักวิชาการที่ให้ความหมาย ของรูปแบบในลักษณะนี้ เช่น ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์ (2540: 21-23), เสรี ชัดแฉ่ม (2538: 3), Good (1973: 25), Smith, (1961:461-462) และ Webster (1983:1154)

2. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ นักวิชาการที่ให้ความหมายของรูปแบบในลักษณะนี้ ได้แก่ เสรี ชัดแฉ่ม (2538: 3), อุทัย บุญประเสริฐ (2546: 31), อุทุมพร จามรมาน (2541:22), Bardo and Hartman (1982:70), Good (1973), Keeves (1988: 559) และ Willer (1967: 15)

3. รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ นักวิชาการที่ให้ความหมายของรูปแบบในลักษณะนี้ ได้แก่ ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์ (2540: 21-23)

4. คัมภีร์ สุตแท้ (2553) ให้ความหมายรูปแบบว่า หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

5. รูปแบบ ตามความหมายของ ทิศนา ขัมมณี (2550) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า รูปแบบ หมายถึงเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎี หลักการต่าง ๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้าง หรือพัฒนาขึ้นโดยอาศัยทฤษฎี หลักการต่าง ๆ แสดงให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งจนทำให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายขึ้น และนำไปใช้ได้เหมาะสมต่อไป

ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่าง ๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (Keeves, 1988: 561-565)

1. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการสอนของ Joyce and Weil (1985: 41) เป็นต้น

3. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

Schwirian (อ้างถึงใน Bardo & Hardman, 1982:70-72) นักนิเวศวิทยาคนสำคัญได้แบ่งประเภทของรูปแบบด้วยการอธิบายลักษณะจากลักษณะของเมืองออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากรรูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้น

มีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่ามีลักษณะเช่นไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของประชากรเมืองนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรเมืองต่าง ๆ เช่น Residential Segregation Model เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป รูปแบบมีหลายประเภท เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็น รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และรูปแบบที่นำเอา ตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2.2 การพัฒนารูปแบบ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพบว่า การพัฒนารูปแบบนั้นอาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอนใหญ่ ๆ คือ การสร้างรูปแบบ (construct) และการหาความตรง (validity) ของรูปแบบ (Willer, 1967: 83) ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ได้แก่

การพัฒนารูปแบบซึ่งเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2535: 13) ซึ่งได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบดังกล่าวไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ

การพัฒนารูปแบบอีกวิธีหนึ่งตามแนวทางการศึกษาของ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548: 92-93) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมุ่งศึกษาการพัฒนาคุณภาพทั้งองค์การทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม การศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่อง การวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 นำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองระบบบริหาร

คุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ 2 นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย 3 รอบ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การและจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

ส่วนสมุท ร ชำนาญ (2546) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มุ่งศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับสภาพสังคมแบ่งการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี วิธีการบริหารโรงเรียนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นการพัฒนาแบบบริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

พอสรุปได้ว่าการสร้างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจ จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พิจารณาร่วมกับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา โดยได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปร่างเป็นรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบ ด้วยประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้

การพัฒนา รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

การพัฒนา รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้สามารถสรุปขั้นตอนสำคัญในการพัฒนา รูปแบบการสอนได้ ดังนี้ (ทศนาแถมมณี, ม.ป.ป.: Joyce & Weil: 1996)

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันหรือปัญหาจากเอกสารผลการวิจัย หรือ การสังเกตสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การกำหนดหลักการเป้าหมายและองค์ประกอบอื่นๆ ของรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบการกำหนดเป้าหมายของรูปแบบการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุผลสูงสุด

3. การกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อย ผู้สอนจะต้องเตรียมงานหรือจัดสภาพการเรียนรู้การสอนอย่างไร เพื่อให้การใช้รูปแบบการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินรูปแบบการสอน เป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยทั่วไป คือ ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประเมินความสอดคล้องในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ และประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ โดยนำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง

5. การปรับปรุงรูปแบบการสอนมี 2 ระยะคือระยะก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบในระยะนี้ ใช้ผลประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และระยะหลังนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบระยะนี้ อาศัยข้อมูลจากการทดลองใช้เป็นตัวนำในการปรับปรุง และอาจจะมีการนำรูปแบบไปทดลองใช้และปรับปรุงซ้ำ จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบONIE MODEL

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสู่ความเป็นคน “คิดเป็น” โดยเน้นพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ และสร้างองค์ความรู้สำหรับตนเอง และชุมชน สังคม การจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ หรือ ONIE MODEL ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบตามปรัชญา “คิดเป็น” ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้(สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ, 2551)

ขั้นที่ 1 การกำหนดสภาพ ปัญหา ความต้องการในการเรียนรู้ (O: Orientation)

1) ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดสภาพ ปัญหา ความต้องการในการเรียนรู้ซึ่งอาจจะได้มาจากสถานการณ์ในขณะนั้น หรือเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง หรือเป็นประเด็นที่กำลังขัดแย้ง และกำลังอยู่ในความสนใจของชุมชน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นที่จะคิดหาทางออกของปัญหา หรือความต้องการนั้น ๆ

2) ทำความเข้าใจกับสภาพ ปัญหา ความต้องการในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ โดยดึง ความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เน้นการมีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนความคิด และอภิปราย โดยให้เชื่อมโยงความรู้ใหม่

3) วางแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดสามารถเห็น แนวทางในการค้นพบความรู้หรือคำตอบได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 2 การแสวงหาข้อมูลและจัดการเรียนรู้ (N : New ways of learning)

การแสวงหาข้อมูลและจัดการเรียนรู้ โดยศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ และรวบรวม ข้อมูลมีการระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปเป็นความรู้

1) ผู้เรียนแสวงหาความรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยการเรียนรู้ด้วย ตนเองการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ กระบวนการกลุ่มศึกษาจากผู้รู้ภูมิปัญญาและวิธีอื่น ๆ ที่เหมาะสม

2) ครูและผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปความรู้เบื้องต้น โดยใช้คำถาม ปลายเปิดในการชวนคิด ชวนคุย เป็นเครื่องมือด้วยกระบวนการระดมสมอง สะท้อนความคิดและ อภิปรายซึ่งจะได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้ปฏิบัติ และนำไปประยุกต์ใช้

3) ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปตรวจสอบเพื่อประเมินความเป็นไปได้โดยใช้วิธีต่าง ๆ เช่น การทดลอง การทดสอบ การตรวจสอบกับผู้รู้

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ (I: Implementation)

นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์เหมาะสมกับ วัฒนธรรม และสังคม

1) ผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยสังเกตปรากฏการณ์ จดบันทึกผลการนำไปใช้

2) ปฏิบัติการแก้ไขข้อบกพร่องสรุปจัดทำรายงานและรวบรวมไว้ในแฟ้มสะสมงาน

ขั้นที่ 4 การประเมินผล (E: Evaluation)

ประเมิน ทบทวน แก้ไขข้อบกพร่องผลจากการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แล้วสรุป เป็นความรู้ใหม่พร้อมกับเผยแพร่ผลงาน

1) ครูและผู้เรียนนำแฟ้มสะสมงาน และผลที่ได้จากการปฏิบัติมาสรุปเป็นองค์ ความรู้ ใช้เป็นสารสนเทศ เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน โดยประเมินคุณภาพการเรียนรู้ ได้แก่ ประเมินผลการเรียนรู้ กระบวนการปฏิบัติงาน แหล่งเรียนรู้ และสารสนเทศที่นำมาใช้

2) ครูและผู้เรียนร่วมกันสร้างเกณฑ์การประเมินคุณภาพการเรียนรู้

3) ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน พัฒนาการเรียนรู้ให้เป็นไปตาม คุณภาพการเรียนรู้

แม้การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามรูปแบบONIEจะสามารถอธิบาย ได้อย่างชัดเจนถึงการบูรณาการเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ได้แล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงและความสำคัญ

อย่างยิ่งในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบของความรู้ใหม่ เพื่อมาวิเคราะห์ สังเคราะห์สู่การแก้ปัญหาเพื่อให้พบความสุข ซึ่งบุคคลสามารถรู้จักตนเอง แสวงหาความรู้ ปรับ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างลงตัว และรากฐานของความเชื่อตามแนวพระพุทธศาสนา ที่สอน ให้บุคคลสามารถพ้นทุกข์ และพบความสุขได้ด้วยการค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ ซึ่งจะ ส่งผลให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่เรียกว่าเป็นผู้ “คิดเป็น” การ ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการจัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ทำให้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดเนื้อหาสาระ การเรียนรู้และกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การสื่อสาร การ จัดการ การเผชิญสถานการณ์ การเรียนจากประสบการณ์จริง การปฏิบัติจริง และสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2.4 การจัดการศึกษานอกระบบในประเทศสมาชิกอาเซียน

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์มีการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ สำหรับการศึกษาอกระบบ ซึ่งรวมถึงการรับความรู้นอกโรงเรียนนั้น มีวัตถุประสงค์หลักสำหรับผู้เรียนกลุ่มเฉพาะ เช่น เยาวชน หรือผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยได้ ตัวอย่างเช่นหลักสูตรการศึกษา ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือซึ่งบูรณาการการเขียนและการอ่านเบื้องต้นเข้ากับทักษะชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ประเทศฟิลิปปินส์ใช้การเรียนการสอนแบบทวิภาษา บางวิชาจะสอนเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนวิชาอื่นๆ จะสอนเป็นภาษาฟิลิปปิโน

สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

การศึกษานอกโรงเรียนของอินโดนีเซียเป็นกิจกรรมการสอน และการเรียนรู้ซึ่งยืดหยุ่น อาจจะมีหรือไม่มีระดับชั้น และความต่อเนื่อง มีทั้งการศึกษาวิชาทั่วไป ศาสนศึกษา การศึกษา เพื่อการบริการเฉพาะอาชีพศึกษา หลักสูตรเสริมรายได้หรืออื่นๆ ที่สามารถศึกษาได้ เช่น การ ฝึกงาน สำหรับการเรียนรู้ในครอบครัวถือว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งได้ปลูกฝังค่านิยม ทางศาสนา วัฒนธรรม ศีลธรรม และทักษะ การศึกษาเช่นนี้เกิดขึ้นนอกระบบโรงเรียน แต่อยู่ใน ระบบการศึกษาของชาติโดยรวม ซึ่งรัฐมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญมากขึ้น การจัดการศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน ประกอบด้วยรูปแบบการจัดการศึกษา 7 ประเภทได้แก่

1. การศึกษาทั่วไป หลักในการจัดการศึกษาทั่วไป คือการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียน มีความรู้ทั่วๆ ไปและพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ของผู้เรียนไปจนจบตลอดหลักสูตรการศึกษาภาค บัณฑิต

2. อาชีวศึกษา การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถมีทักษะในการประกอบอาชีพมวลประสบการณ์ต่างๆ ในหลักสูตรจัดขึ้นอย่าง

สอดคล้องกับความ ต้องการของตลาดแรงงานเมื่อผู้เรียนศึกษาจบหลักสูตรอาชีวศึกษาแล้วสามารถทำงานได้จริง

3. การศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการโดยมีหลักการจัดการศึกษาคือให้ผู้เรียนมีทักษะความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจที่ช่วยเหลือตัวเองได้ และสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข

4. การบริการศึกษาเฉพาะทาง เป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่ม ความสามารถเฉพาะงาน หรืองานเฉพาะอย่างเพื่อให้บุคคลสามารถทำงานในสำนักงาน หรือการเตรียมเป็นเจ้าหน้าที่ทั้งส่วนงานภาครัฐ และภาคเอกชน

5. ศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่เตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ลึกเกี่ยวกับศาสนา และวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและสามารถแสดงบทบาทของผู้มีความรู้ด้านศาสนาเป็นอย่างดี

6. วิชาการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์

7. การศึกษาระดับวิชาชีพ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถระดับมืออาชีพ ที่มีความสามารถเชื่อมโยงความรู้และทักษะเข้าด้วยกัน และปฏิบัติงานได้อย่างมืออาชีพในวิชาชีพชั้นสูง

นอกจากรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบ ดังกล่าวข้างต้นซึ่งประกอบด้วยการศึกษาทั่วไปสำหรับเด็กปกติ และการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการแล้ว ยังมีการจัดการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนศาสนาอิสลามจัดการศึกษาโดยกระทรวงศาสนา วุฒิที่ได้รับจะเทียบเท่ากับวุฒิที่ได้จากโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป และมีโรงเรียนศาสนาอิสลามระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย วุฒิที่ได้ก็เทียบเท่ากับวุฒิที่ได้จากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั่วไป เช่นเดียวกัน

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

เวียดนามให้ความสำคัญกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาต่อเนื่อง โดยจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ จัดการศึกษาที่สามารถช่วยทุกคนให้สามารถทำงานและเรียนไปในเวลาเดียวกัน และสามารถเรียนอย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต ช่วยให้มีบุคลิกสมบูรณ์แบบ เพิ่มพูนความรู้ ยกระดับวัฒนธรรม สร้างความเชี่ยวชาญ ชำนาญ และพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถมีงานทำและประยุกต์กับสังคมและการใช้ชีวิตได้ จะเห็นได้ว่าเวียดนามมีเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบไว้ ดังนี้

1. ให้นักเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษามีโอกาสประสบความสำเร็จในระดับประถมหรือมัธยมศึกษาตอนต้น

2. ให้ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะผู้หญิงและกลุ่มด้อยโอกาสต้องมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอ่านออกเขียนได้ และมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. พัฒนาคุณภาพความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่อง การรู้หนังสือสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่

4. พัฒนากลยุทธ์ของรัฐในการพัฒนาการศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาตลอดชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้

5. ยกระดับความสามารถในการบริหารจัดการการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ และการศึกษาต่อเนื่อง การจัดการศึกษานอกระบบของเวียดนาม ซึ่งมีกระทรวงศึกษาธิการและการฝึกอบรมเป็นหน่วยงานที่ดูแล รับผิดชอบแต่ยังไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมด จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากกระทรวงต่าง ๆ องค์กรต่าง ๆ ในการสนับสนุนด้านทรัพยากรมนุษย์ อุปกรณ์ และด้านงบประมาณ โดยกระทรวงต่าง ๆ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบท กระทรวงยุติธรรม กระทรวงข้อมูลและการสื่อสาร สหภาพสตรี สหภาพเด็ก และองค์กรอื่น ๆ จะเป็นผู้สนับสนุนการเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการและการฝึกอบรมมีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการ ติดตามระบบการศึกษานอกระบบทั้งประเทศ รวมทั้งเปิดโอกาสสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการสร้างเครือข่ายสถานศึกษาศูนย์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถาบันสอนภาษาต่างประเทศ และศูนย์คอมพิวเตอร์ นอกจากนี้กระทรวงยังมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับประชากรเวียดนาม โดยแบ่งนโยบายตามพื้นที่เป็น 2 ส่วน คือส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ระดับส่วนกลางมีบทบาทในการสนับสนุนนโยบายการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยกระทรวงศึกษาและการฝึกอบรมร่วมกับกระทรวงอื่น ๆ รวมทั้งองค์กรต่าง ๆ จัดทำแนวทางการทำงานร่วมกันในการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชากรในระดับจังหวัดและเขตคณะกรรมการ มีการตัดสินใจใช้นโยบายการขัดเกลาทางสังคมโดยการศึกษา โดยสังคมโดยสังคมแห่งการเรียนรู้ตามรูปแบบของท้องถิ่น ระบบการศึกษาเวียดนามมีความโดดเด่นเป็นอย่างยิ่งในการให้ความสำคัญกับคนทุกคนทุกกลุ่ม และสร้างโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ในทุกระดับ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเรียนรู้สู่ชุมชนตามนโยบายการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และได้รับการเป็นอย่างยิ่งในสังคมเวียดนาม เพราะไม่เพียงแต่เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับทุกคนในชุมชน แต่ยังเป็นต้นแบบที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอแนวคิดทุกอย่างเพื่อการศึกษา ให้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ระบบการศึกษา ชุมชนประสบความสำเร็จอีกด้วย

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. การฝึกอบรมผู้ใหญ่ที่อ่านและเขียนหนังสือไม่เป็น เพื่อที่จะสามารถใช้ความรู้ไปต่อยอดในการศึกษาและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. การยกระดับวิชาชีพแก่ผู้ใหญ่ และการยกระดับวิชาชีพแก่เจ้าหน้าที่และพนักงาน
3. การศึกษาภาคเอกชนที่ทางรัฐบาลอนุญาตให้เอกชนจัดระบบการเรียนการสอนในระดับอนุบาลจนถึงปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก
4. โรงเรียนสงฆ์ จัดโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นอย่างดี และเก็บค่าเล่าเรียนในอัตราที่ถูกทำให้มีผู้มาบวชเป็นจำนวนมาก แต่จำกัดเฉพาะเพศชายเท่านั้น

3.1 ความเป็นมาของประชาคมอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีจุดเริ่มต้นเมื่อเดือนกรกฎาคมพ.ศ. 2504 โดยประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ได้ร่วมกันจัดตั้งสมาคมอาสา หรือ Association of South East Asia ขึ้นเพื่อการร่วมมือกันทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ดำเนินการได้เพียง 2 ปี ก็ต้องหยุดชะงักลงเนื่องจากความผกผันทางการเมืองระหว่างประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซีย จนกระทั่งต่อมาได้มีการฟื้นฟูสัมพันธภาพระหว่างประเทศขึ้นจึงได้มีการแสวงหาลู่ทางจัดตั้งองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจขึ้นในภูมิภาค “สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” และพันเอก(พิเศษ) ดร.ถนัด คอมันตร์อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร โดยมีการลงนาม “ปฏิญญากรุงเทพ” ที่พระราชวังสราญรมย์เมื่อวันที่ 8 สิงหาคมพ.ศ.2510 จากปฏิญญาอาเซียนซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกก่อตั้ง 10 ประเทศ ได้แก่ ทุกประเทศที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยกเว้น ติมอร์-เลสเต้ความประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มอาเซียนขึ้นนี้มาเกิดจากความต้องการสภาพแวดล้อมภายนอกที่มั่นคง (เพื่อที่ผู้ปกครองของประเทศสมาชิกจะสามารถมุ่งความสนใจไปที่การสร้างประเทศ) ความกลัวต่อการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ความศรัทธาหรือความเชื่อถือต่อมหาอำนาจภายนอกเสื่อมถอยลงในช่วงพุทธทศวรรษ 2500 รวมไปถึงความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศการจัดตั้งกลุ่มอาเซียนมีวัตถุประสงค์ต่างกับการจัดตั้งสหภาพยุโรปเนื่องจากกลุ่มอาเซียนถูกสร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนความเป็นชาตินิยมในปัจจุบันสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วยประเทศสมาชิกจำนวน 10 ประเทศคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 4.5 ล้านตารางกิโลเมตร และมีประชากรประมาณ 560 ล้านคน(ข้อมูลในปี พ.ศ.2549) ยอดเขาที่สูงที่สุดในภูมิภาคคือยอดเขาขากาโบราซีในประเทศพม่า ซึ่งมีความสูง 5,881 เมตรและมีอาณาเขตติดต่อกับจีนอินเดียนีปาลเทศและปาปัวนิวกินี

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้นอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 27-36 องศาเซลเซียส พืชพรรณธรรมชาติเป็นป่าฝนเขตร้อนซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่สองของโลก ป่าดงดิบป่าสนป่าเบญจพรรณป่าไม้ปลูกมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือข้าวข้าวโพดมันปะหลังสับปะรดยางพารา ปาล์มน้ำมันและพริกไทย

จากสนธิสัญญาความสามัคคีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการสรุปแนวทางของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้จำนวนหกข้อดังนี้

1. ให้ความเคารพแก่เอกราช อำนาจอธิปไตยความเท่าเทียมบูรณภาพแห่งดินแดนเอกลักษณ์ของชาติสมาชิกทั้งหมด

2. รัฐสมาชิกแต่ละรัฐมีสิทธิที่จะปลอดจากการแทรกแซงจากภายนอกการรุกรานดินแดนและการบังคับขู่เข็ญ
3. จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในของรัฐสมาชิกอื่น ๆ
4. ยอมรับในความแตกต่างระหว่างกันหรือแก้ปัญหาระหว่างกันอย่างสันติ
5. ประณามหรือไม่ยอมรับการคุกคามหรือการใช้กำลัง
6. ให้ความร่วมมือระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ

คำขวัญของอาเซียน

“One Vision ,One Identity ,One Community”: “หนึ่งวิสัยทัศน์หนึ่งเอกลักษณ์หนึ่งประชาคม”

ตราสัญลักษณ์

สัญลักษณ์อาเซียน คือ ต้นข้าวสีเหลือง 10 ต้นมัดรวมกันไว้ หมายถึงประเทศสมาชิกรวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
 สีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง
 สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและความก้าวหน้า
 สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์
 สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง

ภาพประกอบ 2 แสดงสัญลักษณ์อาเซียน

ประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ

1. บรูไนดารุสซาลามประเทศบรูไน มีชื่อเป็นทางการว่า“เนการาบรูไนดารุสซาลาม” มีเมือง“บันดาร์เสรีเบกาวัน” เป็นเมืองหลวงถือเป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก เพราะมีพื้นที่ประมาณ 5,765ตารางกิโลเมตรปกครองด้วยระบบสมบูรณาญาสิทธิราช โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีประชากร 381,371 คน(ข้อมูลปี พ.ศ.2550)โดยประชากรเกือบ 70%นับถือศาสนาอิสลามและใช้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการ

2. ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) เมืองหลวงคือกรุงพนมเปญเป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยทางทิศเหนือ และทิศตะวันตก มีพื้นที่ 181,035 ตารางกิโลเมตร หรือขนาดประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศไทย มีประชากร 14 ล้านคน (ข้อมูลปี พ.ศ.2550) โดยประชากรกว่า 80% อาศัยอยู่ในชนบท 95% นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาราชการแต่ก็มีหลายคนที่พูดภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเวียดนามได้

3. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia) เมืองหลวงคือ จาการ์ตาถือเป็นประเทศหมู่เกาะขนาดใหญ่ที่สุดในโลกโดยมีพื้นที่ 1,919,440 ตารางกิโลเมตรและมีประชากรมากถึง 240 ล้านคน (ข้อมูลปี พ.ศ.2553) โดย 61% อาศัยอยู่บนเกาะชวาส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษา Bahasa Indonesia เป็นภาษาราชการ

4. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) (The Lao People's Democratic Republic of Lao PDR) เมืองหลวงคือ เวียงจันทน์ติดต่อกับประเทศไทยทางทิศตะวันตก โดยประเทศลาวมีพื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศไทยคือ 236,800 ตารางกิโลเมตรพื้นที่กว่า 90% เป็นภูเขาและที่ราบสูง และไม่มีพื้นที่ส่วนใดติดทะเล ปัจจุบันปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมโดยมีประชากร 6.4 ล้านคน ใช้ภาษาลาวเป็นภาษาหลักแต่ก็มีคนที่พูดภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสได้ ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ

5. ประเทศมาเลเซีย (Malaysia) เมืองหลวงคือกรุงกัวลาลัมเปอร์เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในเขตศูนย์สูตรแบ่งเป็นมาเลเซียตะวันตกคาบสมุทรมลายูและมาเลเซียตะวันออกตั้งอยู่บนเกาะบอร์เนียวทั้งประเทศมีพื้นที่ 329,758 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากร 26.24 ล้านคน นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติใช้ภาษา Bahasa Malayu เป็นภาษาราชการ

6. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines) เมืองหลวงคือกรุงมะนิลาประกอบด้วยเกาะขนาดต่าง ๆ รวม 7,107 เกาะ โดยมีพื้นที่ดิน 298,170 ตารางกิโลเมตรมีประชากร 92 ล้านคน (ข้อมูลปี พ.ศ.2553) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์และเป็นประเทศที่มีประชากรนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเป็นอันดับ 4 ของโลกมีการใช้ภาษาในประเทศมากถึง 170 ภาษา แต่ใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาตากาล็อกเป็นภาษาราชการ

7. สาธารณรัฐสิงคโปร์ (The Republic of Singapore) เมืองหลวงคือกรุงสิงคโปร์ตั้งอยู่บนตำแหน่งยุทธศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางคมนาคมทางเรือของอาเซียนจึงเป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจมากที่สุดในย่านนี้ แม้จะมีพื้นที่ราว 699 ตารางกิโลเมตรเท่านั้น มีประชากร 4.48 ล้านคน ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการแต่มีภาษามาเลย์เป็นภาษาประจำชาติปัจจุบันใช้การปกครองแบบสาธารณรัฐ(ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาเดี่ยว)

8. ราชอาณาจักรไทย (Kingdom of Thailand) เมืองหลวงคือกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ 13,115.02 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 77 จังหวัด มีประชากร 65.4 ล้านคน (ข้อมูลปี พ.ศ.2553) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุขของประเทศ

9. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam) เมืองหลวงคือกรุงฮานอยมีพื้นที่ 331,689 ตารางกิโลเมตรจากการสำรวจถึงเมื่อปีพ.ศ.2553มีประชากรประมาณ 88 ล้านคน ประมาณ 25%อาศัยอยู่ในเขตเมืองส่วนใหญ่ร้อยละ 70 นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายาน ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ปัจจุบันปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

10. สหภาพพม่า (Union of Myanmar)มีเมืองหลวงคือเนปิดอว์ติดต่อกับประเทศไทยทางทิศตะวันออกโดยทั้งประเทศมีพื้นที่ประมาณ 678,500 ตารางกิโลเมตรประชากร 48ล้านคนกว่า 90%นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทหรือหินยานและใช้ภาษาพม่าเป็นภาษาราชการ

ประเทศไทยกับอาเซียน

อาเซียน:จากสมาคมสู่ประชาคมตลอดช่วงระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมาสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับและไทยก็มีบทบาทสำคัญในการผลักดันความร่วมมือของอาเซียนให้มีความคืบหน้ามาโดยตลอดโดยเมื่อเริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2510 สภาพแวดล้อมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความตึงเครียดอันเป็นผลมาจากสงครามเย็นซึ่งมีความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ระหว่างประเทศที่สนับสนุนอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยกับประเทศที่ยึดมั่นในอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในขณะเดียวกันความขัดแย้งด้านดินแดนระหว่างประเทศในภูมิภาค เช่นความขัดแย้งระหว่างมาลายาและฟิลิปปินส์ในการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนซาบะห์และซาราวักรวมทั้งการที่สิงคโปร์แยกตัวออกจากมาลายาทำให้หลายประเทศเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการร่วมมือกันระหว่างประเทศในภูมิภาคดร.กนัตคอมันตร์รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยในขณะนั้นได้มีบทบาทสำคัญในการเดินทางไปเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้และได้เชิญให้รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีก 4 ประเทศ คือมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ มาหารือร่วมกันที่แหลมแท่นจังหวัดชลบุรีอันนำมาสู่การลงนามในปฏิญญากรุงเทพเพื่อก่อตั้งอาเซียนที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ไทยจึงถือเป็นทั้งประเทศผู้ร่วมก่อตั้งและเป็น “บ้านเกิด” ของอาเซียนอาเซียนได้ขยายสมาชิกภาพขึ้นมาเป็นลำดับโดยบรูไนได้เข้าเป็นสมาชิกเป็นประเทศที่ 6 ในปี 2527 และภายหลังเมื่อประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เหลืออีก 4 ประเทศ คือเวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ได้ทยอยกันเข้าเป็นสมาชิกจนครบ 10 ประเทศ เมื่อปี 2542 นับเป็นก้าวสำคัญที่ไทยได้มีบทบาทเชื่อมโยงประเทศที่ตั้งอยู่บนภาคพื้นทวีปและประเทศที่เป็นหมู่เกาะทั้งหมดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางถึงแม้ว่าปฏิญญากรุงเทพจะมีได้ระบุถึงความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงโดยกล่าวถึงเพียงความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การเกษตรอุตสาหกรรม การส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคแต่อาเซียนได้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างประเทศในภูมิภาคลดความหวาดระแวง และช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและที่สำคัญไทยได้เป็นแกนนำร่วมกับอินโดนีเซียและประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิมในการแก้ไขปัญหา กัมพูชา รวมทั้งความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีนจนประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและช่วย

เสริมสร้างสันติภาพเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อไทยซึ่งเป็นประเทศด้านหน้า

นอกจากนี้ ประเทศไทยโดยท่านอดีตนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน ก็ได้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนให้มีความคืบหน้าโดยการริเริ่มให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ ASEAN Free Trade Area (AFTA) ขึ้นเมื่อปี 2535 โดยตกลงที่จะลดภาษีศุลกากรระหว่างกันให้เหลือร้อยละ 0-5 ในเวลา 15 ปี ซึ่งต่อมาได้ลดเวลาลงเหลือ 10 ปีโดยประเทศสมาชิกเก่า 6 ประเทศได้ดำเนินการแล้วเสร็จในปี 2546 ในขณะที่ประเทศสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ดำเนินการเสร็จสิ้นในปี 2551 ในปัจจุบัน บริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากโดยเฉพาะการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศในภูมิภาคใกล้เคียง คือ จีนและอินเดีย รวมทั้งแนวโน้มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ ตลอดจนปัญหาท้าทายความมั่นคงในรูปแบบใหม่ เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย ยาเสพติดการค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติทำให้อาเซียนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศรวมทั้งเพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ปรากฏการณ์กรุงเทพที่ก่อตั้งอาเซียน เมื่อปี 2510 ได้ระบุวิสัยทัศน์และวางรากฐานสำหรับการรวมตัวเป็นประชาคมของอาเซียนตั้งแต่แรกเริ่มแต่โดยที่สถานการณ์ทางการเมืองในภูมิภาคในขณะนั้น ไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากอยู่ในยุคของสงครามเย็น แนวคิดเรื่องบูรณาการในภูมิภาคจึงไม่ได้รับการพิจารณาอย่างจริงจังแต่ต่อมาเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงประเทศในภูมิภาคจึงสามารถหันหน้าเข้าหากันและร่วมมือกันมากขึ้นส่งผลให้แนวคิดที่จะมีการรวมตัวการอย่างเหนียวแน่นได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งโดยอาจกล่าวได้ว่า ข้อริเริ่มของท่านอดีตนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุนในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนนับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการรวมตัวเป็นประชาคมของอาเซียนโดยเริ่มจากเสาเศรษฐกิจต่อมาที่ประชุมสุดยอดอาเซียนที่บาหลีเมื่อปี 2546 ได้แสดงเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะสร้าง ประชาคมอาเซียนโดยมีการจัดทำแผนงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนำมาสู่การจัดทำกฎบัตรอาเซียน เพื่อวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรของอาเซียนทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีกฎกติกาในการทำงานมีประสิทธิภาพและเป็นองค์กรเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

3.2 ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในประชาคมอาเซียน

ด้านการศึกษาแผนยุทธศาสตร์อาเซียนเป็นแผนที่กำหนดเพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงานอย่างบูรณาการของหน่วยงานจากการที่อาเซียนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทิศทางการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

สังคมแห่งการเรียนรู้ ในยุคประชาคมอาเซียน ของประเทศไทยจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนไทย การสร้างคนไทยยุคใหม่ให้มีความรู้ความดีและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขซึ่งหมายถึงการจัดการศึกษาเพื่อคนไทย มีความพร้อมที่จะเป็นพลเมืองอาเซียนที่สามารถแข่งขันและอยู่ร่วมกับเพื่อนบ้านอย่างสันติสุขจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้าง

ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของประชาคมอาเซียนที่มีผลต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องของการสื่อสารซึ่งเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และประกอบอาชีพ ตลอดจนการเจรจาต่อรองเพื่อการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและสังคมในเวทีสากล การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานที่พัฒนาเตรียมความพร้อม และใช้ประโยชน์จากโอกาสที่มีอยู่เดิมและกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ได้เต็มที่ รวมทั้งสามารถปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในประชาคมอาเซียนนั้นต้องหาวิธีการที่จะผนวกหรือบูรณาการอาเซียนให้เข้าไปในทุกประเด็นของการจัดการศึกษาโดยที่องค์กรประกอบและปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการวางยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงและสามารถนำสมรรถนะที่จำเป็นมาส่งเสริมประกอบการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานเกี่ยวกับการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ

การศึกษาเรื่องอาเซียนเป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเผยแพร่ข้อมูลและจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องอาเซียนศึกษาภาษาต่างประเทศตลอดจนให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณี สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การท่องเที่ยว ฯลฯ ในกลุ่มอาเซียน“ทิศทางการจัดการศึกษาของการศึกษานอกระบบให้ความสำคัญด้านคุณภาพเป็นหลัก หมายถึงเรื่องศักยภาพของผู้เรียน การศึกษานอกระบบ และประชาชนไทยในหลาย ๆ ด้าน รวมไปถึงการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการทำงานทักษะทางภาษาต่างประเทศ ภาษาเพื่อนบ้าน การกระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ รู้จักประเทศไทย โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน คือ เร่งรัดจัดตั้งศูนย์ภาษาอาเซียน การศึกษานอกระบบ อำเภอ เขต ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อขับเคลื่อนให้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนศึกษาเร่งรัดการพัฒนาครูบุคลากรผู้บริหารทุกระดับ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนศึกษาเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าภาษาต่างประเทศบริการสารสนเทศและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณี สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการท่องเที่ยวในกลุ่มอาเซียนนักการศึกษานอกระบบ นักศึกษา ประชาชนทั่วไป และผู้สนใจ ควรจะต้องตระหนักรู้ในความเป็นประชาคมอาเซียน

ด้วยเหตุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และหลากหลาย ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สามารถสนองนโยบายในการจัดการศึกษา มีการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบที่ผสมผสานและเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพมีการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา การระดมทรัพยากรบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา การระดมทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการนำความรู้ ประสบการณ์ ไปปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

การเป็นประชาคมอาเซียนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย การสร้างคนไทยยุคใหม่ให้มีความรู้ความดีและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนให้กับประชาชนของชาติ ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของอาเซียน กฎบัตรอาเซียน และเนื้อหาสาระที่จำเป็นจะต้องรู้

3.3 ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ประชาคมอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations :ASEAN) เป็นองค์กรระหว่างประเทศระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วย 3เสาหลัก คือ (กรมอาเซียน,2552:19)

3.1 ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security CommunityหรือAPSC) ความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจึงเป็นเสาหลักความร่วมมือ 1ใน 3เสาหลักที่เน้นการรวมตัวของอาเซียนเพื่อสร้างความมั่นใจเสถียรภาพและสันติภาพในภูมิภาคเพื่อให้ประชาชนในอาเซียนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และปราศจากภัยคุกคามด้านการทหาร และภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในด้านการเมืองและความมั่นคงอาเซียนมีเป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อสร้างสถานะที่จะอำนวยความสะดวกการสร้างประชาคมอาเซียน ให้สำเร็จภายในปี 2558 ซึ่งจะทำให้ประชาคมอาเซียนในด้านการเมืองความมั่นคงมีความแข็งแกร่งและน่าเชื่อถือความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคงของอาเซียนที่สำคัญได้แก่(กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

1) สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation หรือTAC) จัดทำขึ้นโดยประเทศสมาชิกอาเซียน5ประเทศคือ อินโดนีเซียฟิลิปปินส์มาเลเซียสิงคโปร์และไทย เมื่อปี 2519 เพื่อกำหนดหลักการพื้นฐานของความร่วมมือและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันของประเทศสมาชิกหลักการสำคัญของสนธิสัญญาซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนยึดถือและยอมรับในการปฏิบัติตามได้แก่ 1) เคารพในเอกราช การมีอำนาจอธิปไตย ความเท่าเทียมกัน ความมั่นคงทางดินแดนและเอกลักษณ์แห่งชาติของทุกประเทศ 2) ปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก การโค่นล้มอธิปไตยหรือการบีบบังคับจากภายนอก 3) การไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน 4) การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือข้อพิพาทโดยสันติวิธี 5) การยกเลิกการใช้การคุกคามและกองกำลัง 6) การมีความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพระหว่างกันได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาเพื่อเปิดทางให้ประเทศที่อยู่นอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถเข้าร่วมเป็นภาคีได้ซึ่งช่วยเสริมสร้างโครงสร้างความมั่นคงและสันติภาพให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นปัจจุบันประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญา TAC ได้แก่สมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศประเทศคู่เจรจา

ของอาเซียน และประเทศที่เข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในเอเชีย-แปซิฟิก เช่น จีน อินเดีย ญี่ปุ่น รัสเซีย เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ และประเทศออสเตรเลีย แคนาดา สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ได้แจ้งความจำนอยากเข้าร่วมเป็นภาคี

2) สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty on the Southeast Asia Nuclear-Free Zone: SEAN-FZ) ระเทศสมาชิกอาเซียนลงนามในการประชุมสนธิสัญญากรุงเทพ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2538 โดยวัตถุประสงค์หลักของสนธิสัญญา คือ ให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ ประเทศที่เป็นภาคีจะไม่พัฒนาไม่ผลิต ไม่จัดซื้อ ไม่ครอบครอง รวมทั้งไม่เป็นฐานการผลิต ไม่ทดสอบ ไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค และไม่ให้รัฐใดปล่อยหรือทิ้งวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นกัมมันตภาพรังสีลงบนพื้นดิน ทะเลและอากาศ นอกจากนี้ 5 ประเทศอาวุธนิวเคลียร์ ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส รัสเซีย และสหราชอาณาจักร ทำสมาชิกผู้แทนถาวร ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ได้ยอมรับและให้ความเคารพสนธิสัญญา โดยจะไม่ละเมิดและไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคนี้

3) ปฏิญญากำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพเสรีภาพและความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality หรือ ZOPFAN) เป็นการแสดงเจตนารมณ์ของอาเซียน ให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่ปลอดการแทรกแซงจากภายนอกเพื่อเป็นหลักประกันต่อสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคและเสนอให้อาเซียนขยายความร่วมมือให้ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน อันจะนำมาซึ่งความแข็งแกร่ง ความเป็นปึกแผ่นและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างประเทศสมาชิก ได้ประกาศลงนามโดยรัฐมนตรีต่างประเทศของรัฐสมาชิกอาเซียน ซึ่งในขณะนั้นประกอบด้วยประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และประเทศไทย เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2514 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

4) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือ ASEAN Regional Forum (ARF) จัดขึ้นเพื่อเป็นเวทีสำหรับปรึกษาหารือ (Consultative forum) โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งส่งเสริมสันติภาพโดยการเสริมสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศอาเซียนกับคู่เจรจา และประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองและความมั่นคง โดยมีทั้งผู้แทนฝ่ายการทูตและการทหารเข้าร่วมการประชุมหารือด้านการเมืองและความมั่นคงในกรอบ ARF ได้กำหนดพัฒนาการของกระบวนการ ARF เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ส่งเสริมการสร้าง ความไว้วางใจกัน (Confidence Building)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy)

ขั้นตอนที่ 3 การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution)

การประชุมระดับรัฐมนตรี ARF ครั้งแรกจัดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2537 ปัจจุบันประเทศที่เป็นสมาชิกการประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงใน

ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมี 27 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ คือ ไทย บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และเวียดนาม ประเทศคู่เจรจาของอาเซียน ประเทศผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน และประเทศอื่นในภูมิภาค อันได้แก่ ออสเตรเลีย บังคลาเทศ แคนาดา จีน อินเดีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) มองโกเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ปาปัวนิวกินี รัสเซีย ตูวาลู สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป

5) ASEAN Troika ผู้ประสานงานเฉพาะกิจในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2542 ณ กรุงมะนิลา ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นชอบในการจัดตั้งกลุ่มผู้ประสานงานเฉพาะกิจในระดับรัฐมนตรี (ASEAN Troika) ซึ่งประกอบด้วย รัฐมนตรีต่างประเทศที่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการประจำของอาเซียนในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และจะหมุนเวียนกันไปตามการเป็นประธานการประชุมวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มผู้ประสานงานเฉพาะกิจ ASEAN Troika

5.1) เป็นกลไกให้อาเซียนสามารถร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการหารือแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค โดยไม่ก้าวล่วงกิจการภายในของประเทศสมาชิกเป็นการยกระดับความร่วมมือของอาเซียนให้สูงขึ้น และเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาเซียน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานโดยรวม

5.2) เพื่อรองรับสถานการณ์และจะดำเนินการโดยสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติในสนธิสัญญาและข้อตกลงต่าง ๆ ของอาเซียนเช่นสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation หรือ TAC)

6) กรอบความร่วมมือทางทหาร (ASEAN Defense Ministerial Meeting-ADMM) เพื่อสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างฝ่ายทหารของประเทศสมาชิก ความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติด การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อการร้าย โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้อาเซียนได้ลงนามในอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้ายในปี 2550

7) ความสัมพันธ์กับประเทศนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อสร้างความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคงที่สมดุลและสร้างสรรค์ระหว่างกัน โดยผ่านเวทีหารือระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา ได้มีการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit-EAS)

3.2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC)

อาเซียนให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวกในการติดต่อระหว่างกัน ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียนเริ่มมีเป้าหมายชัดเจนที่จะนำไปสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอาเซียน นับตั้งแต่การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี 2535 โดยได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ขึ้น และนับแต่นั้นมากิจกรรมของอาเซียนได้ขยายครอบคลุมไปสู่ทุกสาขาหลักทางเศรษฐกิจ รวมทั้งในด้านการค้าสินค้าและบริการการลงทุน

มาตรฐานอุตสาหกรรมและการเกษตร ทรัพย์สินทางปัญญา การขนส่ง พลังงาน และการเงินการคลัง เป็นต้น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่สำคัญ มีดังนี้

1) เขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade AreaหรือAFTA)ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนหรือAFTAเป็นข้อตกลงทางการค้าสำหรับสินค้าที่ผลิตภายในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดทำขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2535โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในฐานะที่เป็นการผลิตที่สำคัญในการป้อนสินค้าสู่ตลาดโลก อาศัยการเปิดเสรีด้านการค้า การลดภาษี และยกเลิกอุปสรรคข้อกีดขวางทางการค้าที่มีใช้ภายใน เช่น การจำกัดโควตานำเข้ารวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการค้าเสรี ข้อตกลงนี้ครอบคลุมสินค้าทุกชนิด ยกเว้นสินค้าที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ศีลธรรม ชีวิต และศิลปะ ประเทศสมาชิกต้องให้สิทธิประโยชน์ทางศุลกากรแก่กันแบบต่างตอบแทน หมายความว่า การที่ได้สิทธิประโยชน์จากการลดภาษีของประเทศอื่นสำหรับสินค้าชนิดใด ประเทศสมาชิกนั้นต้องประกาศลดภาษีสำหรับสินค้าชนิดเดียวกัน

2) เขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area หรือAIA) ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 5 เมื่อเดือนธันวาคม 2538 ที่กรุงเทพมหานครได้เห็นชอบให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียนเพื่อเสริมสร้างอาเซียนให้เป็นเขตการลงทุนเสรีที่มีศักยภาพ โปร่งใส เป็นการดึงดูดนักลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกภูมิภาคความตกลงนี้ครอบคลุมการลงทุนในอุตสาหกรรม 5 สาขา คือ สาขาอุตสาหกรรมการผลิต เกษตร ประมง ป่าไม้ และเหมืองแร่ และภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับ 5 สาขาการผลิตดังกล่าว ยกเว้นการลงทุนด้านหลักทรัพย์และการลงทุนในด้านซึ่งครอบคลุมโดยความตกลงอาเซียนอื่น ๆ เขตการลงทุนอาเซียน กำหนดให้ประเทศสมาชิกดำเนินการเปิดอุตสาหกรรมและให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแก่นักลงทุนอาเซียนและนักลงทุนนอกอาเซียน โดยกำหนดเป้าหมายจะเปิดเสรีด้านการลงทุนแก่นักลงทุนอาเซียนภายในปี 2553 และนักลงทุนนอกอาเซียนภายในปี 2563 การดำเนินการเพื่อจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียนประกอบด้วยโครงการความร่วมมือ 3 โครงการ คือ

- 1) โครงการความร่วมมือและการอำนวยความสะดวก (Co-operation and Facilitation Programmed)
- 2) โครงการส่งเสริมและสร้างความเข้าใจ(Promotion and Awareness Programme)
- 3) การเปิดเสรี (Liberalization Programme)

3) ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration หรือIAI) อาเซียนได้ดำเนินการเพื่อเร่งรัดการรวมตัวของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยจัดทำ “เพื่อลดช่องว่างด้านการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกเก่า(ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน อินโดนีเซีย) กับสมาชิกใหม่ของอาเซียน (พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) โดยให้ประเทศสมาชิกเก่าร่วมกันจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศใหม่ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การรวมตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อที่จะช่วยการพัฒนากรอบกฎระเบียบและนโยบาย รวมทั้งช่วย

เสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ CLMV ในการลดปัญหาความยากจน ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชากร พัฒนาระบบข้าราชการ และเตรียมความพร้อมต่อการแข่งขันบนเวทีโลก

4) ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม (ASEAN Industrial Cooperation Scheme หรือ AICO) โครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียนหรือ AICO มุ่งส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการผลิตโดยยึดหลักของการใช้ทรัพยากรร่วมกันการแบ่งส่วนการผลิตตามความสามารถและความถนัดตลอดจนส่งเสริมการลงทุนและการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากทั้งประเทศสมาชิกและประเทศนอกกลุ่มโดยใช้มาตรการทางภาษี และสิทธิพิเศษอื่น ๆ ที่มีใช้ภาษีเป็นสิ่งจูงใจ โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- 4.1) จะต้อง มีประเทศสมาชิกเข้าร่วมอย่างน้อย 2 ประเทศ
- 4.2) มีบริษัทเข้าร่วมอย่างน้อย 1 บริษัทในแต่ละประเทศ
- 4.3) สินค้าที่ผลิตได้ขั้นสุดท้าย จะได้รับการยอมรับเสมือนสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศและจะไม่ถูกจำกัดด้วยระบบโควตาหรือมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี
- 4.4) บริษัทที่จะขอรับสิทธิประโยชน์จาก AICO จะต้อง มีสัดส่วนการถือหุ้นของคนชาติอาเซียนอย่างน้อยร้อยละ 30
- 4.5) ได้รับการลดภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 0-5

5) กรอบความตกลงด้านการค้าบริการ(ASEAN Framework Agreement ServicesหรือAFAS)ในที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 5 เดือนธันวาคม 2538 ที่กรุงเทพมหานคร รัฐมนตรีเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนได้ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยการค้าบริการของอาเซียนหรือAFASซึ่งกำหนดให้เจรจาเปิดเสรีการค้าบริการโดยจัดทำข้อผูกพันในด้านการเปิดตลาด (market access)การให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)และด้านอื่น ๆ (additional commitments)การเจรจาเสรีการค้าบริการในช่วงปี 2539-2544 มุ่งเน้นการเปิดเสรีใน 7 สาขาบริการคือ สาขาการเงิน การขนส่งทางทะเล การขนส่งทางอากาศ การสื่อสารโทรคมนาคม การท่องเที่ยว การก่อสร้าง และสาขาบริการธุรกิจ ต่อมาในช่วงปี 2545-2549 ได้มีการขยายขอบเขตการเจรจาเปิดเสรีรวมทุกสาขา นอกจากนี้ สมาชิกอาเซียนยังต้องเร่งรัดเปิดตลาดในสาขาบริการที่เป็นสาขาสำคัญ 5 สาขาได้แก่ สาขาโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุขภาพ สาขาการท่องเที่ยว สาขาการบิน และสาขาบริการโลจิสติกส์ ทั้งนี้เพื่อให้อาเซียนมีความพร้อมในการก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ต่อไป

6) ความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์ (e-ASEAN Framework Agreement) ในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 24-25 พฤศจิกายน 2543 ที่ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำของอาเซียนทั้ง 10 ประเทศร่วมกันลงนามในกรอบความตกลงด้านอิเล็กทรอนิกส์ของอาเซียน(e-ASEAN Framework Agreement) ซึ่งเป็นข้อตกลงที่กำหนดแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร(Information Technology and Communication-ICT) เพื่อพัฒนาเทคโนโลยี

สารสนเทศและสื่อสารในภูมิภาคให้สอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยมีมาตรการที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ 5 ด้านคือ

6.1) การพัฒนาเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของอาเซียน (ASEAN Information Infrastructure) ให้สามารถติดต่อถึงกันได้อย่างทั่วถึงกันและด้วยความเร็วสูงและพัฒนาความร่วมมือไปสู่การจัดตั้งห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Libraries) และแหล่งรวมข้อมูลท่องเที่ยวอิเล็กทรอนิกส์ (Tourism Portals) รวมถึงการจัดตั้งศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Internet Exchanges) และการให้บริการเชื่อมต่อสัญญาณเครือข่ายข้อมูลอินเทอร์เน็ต (Internet Gateways)

6.2) การอำนวยความสะดวกด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) โดยการออกกฎหมายและระเบียบด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และมีระบบรักษาความปลอดภัยที่เป็นมาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและพัฒนาวัฒนธรรมในการทำธุรกิจโดยใช้อิเล็กทรอนิกส์เช่นการยอมรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งกันและกัน การชำระเงินโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

6.3) ส่งเสริมและเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าบริการและการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) โดยประเทศสมาชิกอาเซียนจะยกเลิกภาษีและอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษีสำหรับสินค้า ICT เช่น เครื่องประมวลผลอัตโนมัติ เครื่องโทรสาร เครื่องบันทึกเสียง สำหรับโทรศัพท์มือถือและทรานซิสเตอร์ แผงวงจรไฟฟ้าฯลฯ ภายในปี 2548 สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิม 6 ประเทศ และภายในปี 2553 สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม

6.4) สร้างสังคมอิเล็กทรอนิกส์ (e-Society) เสริมสร้างความสามารถและพัฒนาอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถด้าน IT ของบุคลากรในอาเซียน ลดความเหลื่อมล้ำด้าน IT ภายในประเทศและระหว่างประเทศสมาชิกอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายแรงงานด้าน IT อย่างเสรี และส่งเสริมการใช้ IT

6.5) สร้างรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ส่งเสริมให้มีการใช้ ICT ในการบริการของภาครัฐให้มากขึ้น เช่น การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ การอำนวยความสะดวกในเรื่องข้อมูลข่าวสารการให้บริการของภาครัฐผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การเสียภาษี การจดทะเบียนการค้า พิธีการศุลกากร เป็นต้น

7) ความร่วมมือด้านการเงินการคลัง (Financial Cooperation)

7.1) อาเซียนได้จัดตั้งระบบระวังภัยอาเซียน (ASEAN Surveillance Process) ขึ้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2541 เพื่อสอดส่องดูแลภาวะเศรษฐกิจและการเคลื่อนย้ายเงินทุนในภูมิภาค โดยให้มีการหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจในประเทศสมาชิกในภูมิภาคและในโลกโดยธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ได้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและ

เงินทุนโดยการจัดการฝึกอบรมด้านเทคนิคแก่เจ้าหน้าที่ประเทศสมาชิก และในการจัดตั้ง ASEAN Surveillance Technical Support Unit ในสำนักงานเลขาธิการอาเซียนเพื่อสนับสนุนระบบดังกล่าว

7.2) การเสริมสร้างกลไกสนับสนุนและเกื้อกูลระหว่างกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (Enhancing self-help and support mechanism in East Asia) โดยได้กำหนดแนวทางความร่วมมือกับ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ที่สำคัญ ได้แก่ จัดทำความตกลงทวิภาคีด้านการแลกเปลี่ยนการซื้อ-ขายคืนเงินตราหรือหลักทรัพย์ต่างประเทศ หรือเกี่ยวกับการจัดตั้งระบบเตือนภัยในภูมิภาคและการแลกเปลี่ยนการหารือเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจในภูมิภาค

7.3) ความริเริ่มเชียงใหม่ (Chiang Mai Initiative) ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2543 เป็นการปรับปรุงความตกลงแลกเปลี่ยนเงินตราอาเซียน (ASEAN Swap Arrangement-ASA) ในด้านโครงสร้างรูปแบบและวงเงินและให้เสริมด้วยเครือข่ายความตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี (Bilateral Swap Arrangement-BSA) โดยได้ขยายให้ ASA รวมประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศแล้ว

8) ความร่วมมือด้านการเกษตรและป่าไม้ของอาเซียน และอาเซียน +3 ครอบคลุมความร่วมมือในด้านประมง ป่าไม้ ปศุสัตว์ พืช และอาหาร เพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางด้านอาหารและความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในด้านอาหารการเกษตรและผลผลิตป่าไม้ โครงการความร่วมมือระหว่างอาเซียนและประเทศอาเซียน+3 (จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) ภายใต้สาขาต่าง ๆ ดังนี้

8.1) การขจัดความยากจนและสร้างความมั่นคงด้านอาหารในภูมิภาคเอเชีย

8.2) การวิจัยและพัฒนาด้านอาหาร การเกษตร ประมง และป่าไม้

8.3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านอาหาร การเกษตร ประมง และป่าไม้

8.4) การประสานงานและร่วมมือในระดับโลกและระดับภูมิภาคในประเด็นด้านอาหาร การเกษตร ประมง และป่าไม้

8.5) การสร้างเครือข่ายข้อมูลด้านการเกษตร

8.6) การอำนวยความสะดวกด้านการค้า

9) ความร่วมมือด้านการขนส่ง

9.1) โครงการพัฒนาทางหลวงอาเซียน (ASEAN Highway Network Project) ลักษณะของโครงข่ายทางหลวงอาเซียนคือมีทางหลวงครอบคลุม 23 สายทั่วทั้งภูมิภาคอาเซียน และจัดทำมาตรฐานทางหลวงอาเซียน (ป้ายจราจร สัญญาณ และระบบหมายเลข) ให้เป็นแบบเดียวกันโดยกำหนดมาตรฐานทางหลวงอาเซียนเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 1) ชั้นพิเศษ 2) ทางด่วนที่ควบคุมทางเข้า-ออกสมบูรณ์แบบ 3) ชั้นที่ 1 ทางหลวง 4) ช่อจราจร 4) ชั้นที่ 2 ทาง

หลวงลาดยาง 2 ช่องจราจรผิวทางกว้าง 7 เมตร 5) ชั้นที่ 3 ทางหลวงลาดยาง 2 ช่องจราจรผิวทางกว้าง 6 เมตร

9.2) กรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน (ASEAN Framework Agreement on the Facilitation of Goods in Transit) มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอนุญาตให้รถยนต์ขนส่งที่จดทะเบียนในประเทศสมาชิกหนึ่งสามารถขนส่งสินค้าผ่านแดนไปยังอีกประเทศหนึ่งได้

9.3) ความตกลงหลายฝ่ายและพิธีสารว่าด้วยการเปิดเสรีบริการขนส่งเฉพาะสินค้าของอาเซียน (Multilateral Agreement on the Full Liberalization of All Cargo Air Services) มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมการขนส่งสินค้าในอาเซียนด้วยกัน โดยเปิดเสรีเที่ยวบินขนส่งเฉพาะสินค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนโดยไม่มีข้อจำกัดทั้งในเรื่องของจำนวนความถี่ความถี่ของบริการเส้นทางบินและสิทธิรับขนการจราจร ซึ่งจะทำให้การขนถ่ายสินค้าระหว่างประเทศในอาเซียนเป็นไปได้อย่างสะดวก อันจะส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจโดยรวมในภูมิภาคสามารถเจริญเติบโตขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

9.4) ความตกลงหลายฝ่ายและพิธีสารว่าด้วยการเปิดเสรีบริการขนส่งผู้โดยสารทางอากาศของอาเซียน (Multilateral Agreement on the Liberalization of Passenger Air Services) การจัดทำความตกลงหลายฝ่ายว่าด้วยการเปิดเสรีการบินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับขนส่งโดยสารเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการส่งออกสินค้าของไทยและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้มีการเปิดเสรีการบิน และส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคนี้ด้วย

10) ความร่วมมือด้านพลังงานในอาเซียน (ASEAN Energy Cooperation) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการจัดหาพลังงาน การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพในภูมิภาคอาเซียน และการจัดการด้านความต้องการพลังงานอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านสภาพสิ่งแวดล้อม และการช่วยเหลือกันในการแข่งขันปิโตรเลียมในภาวะฉุกเฉิน โครงสร้างความร่วมมือด้านพลังงาน ประกอบด้วย การประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนคณะทำงานและคณะกรรมการ ใน 5 สาขา ได้แก่ คณะทำงานด้านถ่านหิน คณะทำงานด้านประสิทธิภาพพลังงานและการอนุรักษ์พลังงาน คณะทำงานด้านพลังงานใหม่และพลังงานคณะกรรมการด้านปิโตรเลียม ซึ่งประกอบด้วยบริษัทน้ำมันแห่งชาติของประเทศสมาชิกอาเซียน คณะกรรมการด้านการไฟฟ้า ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าการการไฟฟ้าของแต่ละประเทศ การดำเนินการระยะแรกของโครงการเครือข่ายด้านพลังงานอาเซียนครอบคลุม 2 โครงการหลัก คือ โครงการเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้าอาเซียน และโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติอาเซียน

3.3 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพ

ชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน ความร่วมมือของอาเซียนด้านสังคมและวัฒนธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ความร่วมมือเฉพาะด้าน” คือ ความร่วมมือด้านอื่น ๆ ที่มีใช้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบในระดับภูมิภาค พัฒนาและเสริมสร้างสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในภูมิภาคให้ดีขึ้น รวมถึงลดผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจของอาเซียน ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในแต่ละประเทศสมาชิกที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 ปี 2546 ที่บาห์ลี ผู้นำประเทศอาเซียน เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์หลักได้แก่การสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทรเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาผลกระทบต่อนานาชาติอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจเป็นการส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องสร้างความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับรากหญ้าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งรับรู้ข่าวสารเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงเอกลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity)

3.4 กฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียนเปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญของอาเซียนที่จะทำให้อาเซียนมีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็นการวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรให้กับอาเซียน โดยนอกจากจะประมวลสิ่งที่ถือเป็นค่านิยม หลักการ และแนวปฏิบัติในอดีตของอาเซียนมาประกอบกันเป็นข้อปฏิบัติอย่างเป็นทางการของประเทศสมาชิกแล้ว ยังมีการปรับปรุงแก้ไขและสร้างกลไกใหม่ขึ้น พร้อมกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรที่สำคัญในอาเซียน ตลอดจนความสัมพันธ์ในการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนให้สามารถดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อนการรวมตัวของประชาคมอาเซียน ให้ได้ภายในปี พ.ศ.2558 ตามที่ผู้นำอาเซียนได้ตกลงกันไว้ทั้งนี้ผู้นำอาเซียนได้ลงนามรับรองกฎบัตรอาเซียน ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์ในโอกาสครบรอบ 40 ของการก่อตั้งอาเซียน แสดงให้เห็นว่าอาเซียนกำลังแสดงให้เห็นประชาคมโลกได้เห็นถึงความก้าวหน้าของอาเซียนที่กำลังจะก้าวเดินไปด้วยกันอย่างมั่นใจระหว่างประเทศสมาชิกต่าง ๆ ทั้ง 10 ประเทศ และถือเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญที่จะปรับเปลี่ยนอาเซียนให้เป็นองค์กรที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลในฐานะที่เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล ประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียน ครบทั้ง 10 ประเทศแล้วเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2551 กฎบัตรอาเซียนจึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2551 เป็นต้นไป

กฎบัตรอาเซียนช่วยให้อาเซียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เสริมสร้างกลไกการติดตามความตกลงต่าง ๆ ให้มีผลเป็นรูปธรรม และผลักดันอาเซียนให้เป็นประชาคมเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงกฎบัตรอาเซียนช่วยให้อาเซียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้อย่างไร มี

ข้อกำหนดใหม่ ๆ ที่ช่วยปรับปรุงโครงสร้างการทำงานและกลไกต่าง ๆ ของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพิ่มความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา เช่น

1. กำหนดให้เพิ่มการประชุมสุดยอดอาเซียนจากเดิมปีละ 1 ครั้งเป็นปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้ผู้นำมีโอกาสหารือกันมากขึ้น พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงเจตจำนงทางการเมืองที่จะผลักดันอาเซียนไปสู่การรวมตัวกันเป็นประชาคมในอนาคต

2. มีการตั้งคณะมนตรีประจำประชาคมอาเซียนตามเสาหลักทั้ง 3 ด้าน คือ 1) การเมือง 2) ความมั่นคง 3) เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

3. กำหนดให้ประเทศสมาชิกแต่งตั้งเอกอัครราชทูตประจำอาเซียนไปประจำที่ กรุงจาการ์ตา ซึ่งไม่เพียงแต่จะแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจแน่วแน่ของอาเซียนที่จะทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อมุ่งไปสู่การรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคต และยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปร่วมประชุมและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างประเทศสมาชิก

4. หากประเทศสมาชิกไม่สามารถตกลงกันได้โดยหลักฉันทามติ ให้ใช้การตัดสินใจรูปแบบอื่น ๆ ได้ตามที่ผู้นำกำหนด

5. เพิ่มความยืดหยุ่นในการตีความหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน โดยมีข้อกำหนดว่าหากเกิดปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนร่วมของอาเซียน หรือเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ประเทศสมาชิกต้องหารือกันเพื่อแก้ปัญหา และกำหนดให้ประธานอาเซียนเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

กฎบัตรอาเซียนจะเสริมสร้างกลไกการติดตามความตกลงต่าง ๆ

กฎบัตรอาเซียนสร้างกลไกตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามความตกลงต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกในหลากหลายรูปแบบเช่น

1. ให้อำนาจเลขาธิการอาเซียนดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีและคำตัดสินขององค์กรระงับข้อพิพาท

2. หากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงต่าง ๆ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐสมาชิกสามารถใช้กลไกและขั้นตอนระงับข้อพิพาททั้งที่มีอยู่แล้ว และที่จะตั้งขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยสันติวิธี

3. หากมีการละเมิดพันธกรณีในกฎบัตรฯ อย่างร้ายแรง ผู้นำอาเซียนสามารถกำหนดมาตรการใด ๆ ที่เหมาะสมว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อรัฐผู้ละเมิดพันธกรณีกฎบัตรอาเซียนช่วยให้อาเซียนเป็นประชาคมเพื่อประชาชนได้อย่างไรขอบทต่าง ๆ ในกฎบัตรอาเซียนแสดงให้เห็นว่าอาเซียนกำลังผลักดันองค์กรให้เป็นประชาคมเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง จึงกำหนดให้การลดความยากจนและลดช่องว่างการพัฒนาเป็นเป้าหมายหนึ่งของอาเซียนกฎบัตรอาเซียนเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในอาเซียนผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ของอาเซียนมากขึ้น ทั้งยังกำหนดให้มีความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับสมัชชารัฐสภาอาเซียน ซึ่งเป็น

องค์การความร่วมมือระหว่างรัฐสภาของประเทศสมาชิกกำหนดให้มีการจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

ความสำคัญของกฎบัตรอาเซียนต่อประเทศไทย

กฎบัตรอาเซียน ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพันธกรณีต่าง ๆ ของประเทศสมาชิก ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมหลักประกันให้กับไทยว่า จะสามารถได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงกันไว้ อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยนอกจากนี้การปรับปรุงการดำเนินงานและโครงสร้างองค์กรของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและการเสริมสร้างความร่วมมือในทั้ง 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียนจะเป็นฐานสำคัญที่จะทำให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการและผลประโยชน์ของรัฐสมาชิก รวมทั้งยกสถานะและอำนาจต่อรองและภาพลักษณ์ของประเทศสมาชิกในเวทีระหว่างประเทศได้ดียิ่งขึ้นซึ่งจะเอื้อให้ไทยสามารถผลักดันและได้รับผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ออกนอกระบบในระชาคมอาเซียนโดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่

4.1 งานวิจัยในประเทศ

กฤษณา จินดาคม (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพ.ศ.2530 เพื่อให้ผู้บริหารครูการศึกษาออกโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการและสามารถจัดทำแผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการได้การจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการขั้นต้นคือการสำรวจสภาพปัญหาความต้องการการกำหนดหัวเรื่องการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเนื้อหาหลักสูตรสาระการเรียนรู้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผลการพัฒนาด้านปัจจัยป้อนเพื่อให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อพัฒนาด้านกระบวนการเน้นความร่วมมือของเครือข่ายผู้สนับสนุนการเรียนรู้การพัฒนาตามผลผลิตผลที่เกิดกับสภาพการศึกษามีการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดและสนับสนุนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างสม่ำเสมอผลที่เกิดกับครูเป็นนักวางแผนอำนวยความสะดวกครูมีพฤติกรรมใฝ่รู้กระตือรือร้นในการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีมนุษยสัมพันธ์และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการผลที่เกิดกับผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นมีความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมมากขึ้นสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองสามารถนำประสบการณ์ในชีวิตสู่การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตผลที่เกิดกับชุมชนในเขตชุมชนเมืองการจัดการกิจกรรมจะดึงดูดชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำได้ยากกว่าในชุมชนชนบท

เพ็ญลดา ชื่นโกมล (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2544 ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในกรุงเทพมหานคร 6 ด้าน

ได้แก่ด้านการพบกลุ่มและการเรียนรู้ต่อเนื่องมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการทำโครงการด้านการสอนเสริม ด้านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านการวัดและประเมินผลมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ควรจัดพบกลุ่มวันปกติมีงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อประกอบการสอนจัดอบรมให้ความรู้ด้านโครงการที่ชัดเจนควรทำโครงการภาคเรียนละ 1 โครงการ

เอกราช อะนะวัลย์ (2554: 101) ศึกษาการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนใน พ.ศ.2558 วัดอุปสงค์ของการวิจัย¹⁾ เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรมุ่งสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรมุ่งสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนโรงเรียนช่างฝีมือทหาร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านความเข้าใจ ปัจจัยศักยภาพบุคลากร ปัจจัยคุณภาพมาตรฐาน และปัจจัยการเปิดเสรีการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญ ที่ส่งต่อการพัฒนาการศึกษาต่อการเข้าเป็นประชาคมอาเซียนได้แก่¹⁾ ปัจจัยด้านความเข้าใจ เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง²⁾ ปัจจัยศักยภาพบุคลากรที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะที่เหมาะสม มีความชำนาญการที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม ได้รับการเพิ่มโอกาสในการหางานทำ รวมทั้งมีการพิจารณาแผนผลิตกำลังคน³⁾ ปัจจัยคุณภาพมาตรฐาน เพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษาและครูอาจารย์ ในอาเซียนให้มีการยอมรับคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกัน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน 4) ปัจจัยการเปิดเสรีการศึกษา ประกอบด้วยการจัดทำความตกลงยอมรับร่วมกันด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษา ควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน และได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ.2558 ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาองค์ความรู้ การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาความร่วมมือ

นันท์นภัส อยู่เต๋ (2555: 98) ได้ศึกษาความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรดิตถ์ วัดอุปสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรดิตถ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจำแนกเป็นด้านนโยบายการศึกษา และด้านการพัฒนาบุคลากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา หรือหัวหน้าส่วนการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายในจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 320 คน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรดิตถ์ ด้านนโยบายการศึกษา และด้านการพัฒนาบุคลากร

ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านนโยบาย การศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านการพัฒนาบุคลากร ส่วนผลการเปรียบเทียบความพร้อมด้านการศึกษา เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรดิตถ์ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ การงานโดยภาพรวม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนด้านพัฒนา บุคลากรไม่แตกต่างกัน

ก้องภพ กองโกย(2556: 93) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารและจัดการ การศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 41 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพความจำเป็นและสภาพความคาดหวังในการบริหารและ จัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 41 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารและจัดการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 41 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยผู้บริหารสถานศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 41 จำนวน 56 คน ตัวแปรที่ใช้ใน การศึกษา ได้แก่ความคิดเห็นที่มีความจำเป็นในการบริหารและจัดการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ความต้องการจำเป็นในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน และความต้องการจำเป็นในการดำเนินการตามมาตรฐานในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ในการ พัฒนาสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านส่งเสริมและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการบริหารจัดการเครือข่ายมี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาในการดำเนินการตาม มาตรฐานในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า ด้านผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านผู้บริหารมี ความสามารถในการบริหารเชิงคุณภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

จงจิตต์ เหลืองอรุณ (2556: 79) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตร ประถมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย1) เพื่อศึกษาระดับการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตรประถมศึกษาสู่ ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 12) เพื่อเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตร ประถมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและ ข้าราชการครูในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1จำแนกตามขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 388 คน ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาสู่ประชาคม อาเซียนการจัดทำหลักสูตรระดับประถมศึกษาที่เน้นอาเซียนและด้านรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรระดับ

ประถมศึกษาที่เน้นอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ผลการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตรประถมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน ด้านการจัดทำหลักสูตรระดับประถมศึกษาที่เน้นอาเซียน ด้านการจัดทำหลักสูตรระดับประถมศึกษาที่เน้นอาเซียนและด้านรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษาที่เน้นอาเซียนตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมการบริหารหลักสูตรประถมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ความพร้อมการบริหารหลักสูตรประถมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายค่าพบว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางมีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุดารัตน์ ชัยทะนุ (2556: 96) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการภายใต้บริบทการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการภายใต้บริบทการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 22) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการภายใต้บริบทการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2จำนวน 313 คน ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาและการจัดทำสาระท้องถิ่น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการเกี่ยวกับสถานศึกษาและการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันการศึกษาอื่น ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการภายใต้บริบทการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แอนนา จี. พาลิส และปีเตอร์ เอ. (Ana G. Palis; & Peter Ouiras: 114-122) เสนอความคิดเห็นไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1. ควรมีการสอบถามความต้องการในการเรียนรู้ หรือประเมินความรู้ของผู้เรียนเรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจจะทำได้โดยการตั้งคำถาม เพื่อถามความต้องการของผู้เรียนก่อนการจัดเนื้อหาความรู้
2. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และวิธีการจัดการเรียนรู้

3. ให้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และระดมสมอง

4. ออกแบบเนื้อหา เรื่องที่จะสอนให้มีบทบาท เนื้อเรื่อง และสรุป

บิลล์ โรเบิร์ตสัน (Bill Robertson.117) ได้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งที่เราควรคำนึงถึงในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ คือ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner centered) โดยควรที่จะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด ทั้งนี้ ผู้เรียนต้องยอมรับว่า ผู้เรียนเองเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการนั้น และยอมรับในความรู้ ประสบการณ์ของเพื่อน รวมทั้งมีความนับถือและเคารพต่อกันและกัน

โลด เวอร์มีริส และแวนนีโลว์ แวนเดนบรอก (Lode Vermeersch and Vandenbroucke) ได้สรุปรายงานเกี่ยวกับระบบการจัดการศึกษาในสังคมประเทศแถบยุโรปว่า การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มผู้เรียนที่ด้อยโอกาสนั้น โปรแกรมการเรียนรู้จะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเขา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง และเป็นเรื่องที่มีผลต่อผู้เรียนในทางตรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ โอกาสการประกอบอาชีพในชุมชนสังคม นอกจากนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อผู้เรียน ซึ่งควรเป็นการเรียนรู้ที่เป็นอิสระ ไม่มีการบังคับ สามารถเลือกเรียนได้ตามความต้องการ ผู้ใหญ่มักต้องการคำแนะนำมากขึ้นและให้คำปรึกษาว่าคนอื่น ๆ ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศที่ทำให้พวกเขารู้สึกสบายใจจะทำให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ได้ดีขึ้น

ไวท์ (White. 1989: 2537-A) ได้ศึกษาพื้นฐานและคุณลักษณะของครูที่มีความมุ่งมั่นกับการสอนในสหรัฐอเมริกาการวิจัยมุ่งเน้นที่โครงสร้างของรายการการพัฒนาการของผู้เรียนและทำที่ของผู้ปกครองวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะมาตรฐานของครูโดยศึกษาจากครูใหญ่จำนวนร้อยละ 43 จากครูใหญ่ร้อยละ 69 ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการและศึกษาจากครูจำนวนร้อยละ 43 จากครูร้อยละ 100 ของครูที่เข้าร่วมโครงการผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าคุณลักษณะมาตรฐานของครูมี 5 ลักษณะคือ

1. มีความมั่นใจ
2. มีความรู้ดี
3. มีประสบการณ์และมีทักษะการทำงาน
4. มีทัศนคติที่ดี
5. มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังได้เน้นมาตรฐานต่าง ๆ ที่กำหนดแบบสอบถามมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนนอกจากนี้ครูผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าควรมีการอบรมครูก่อนการสอนมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนการสื่อสารให้เพียงพอมีการจัดระบบการเตรียมพร้อมก่อนการฝึกสอนเพื่อเตรียมตัวไปสอนระดับประถมศึกษาและควรมีการฝึกฝนทักษะทางภาษาและวิชาที่สอนเฉพาะด้วย

แคลเดอร์อน (Calderon. 1989: 2512-A) งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะของครูอาจารย์ในแง่พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยวิเคราะห์จากความคิดเห็นจากนักเรียนครูและผู้บริหารโดยพิจารณาถึงคุณภาพทั้งส่วนบุคคลและอาชีพอันจะนำไปสู่การสอนที่มีประสิทธิผลทั้งนี้

การศึกษามุ่งเน้นให้กลุ่มตัวอย่างในเขตการศึกษาออสแอนเจลิส(Los Angeles CountyCommunity College District) ผลการพิจารณางานวิจัยนี้และผลที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าการขาดการประสานในข้อตกลงถึงการพิจารณาพฤติกรรมในการสอนว่ามีความจำเป็นหรือไม่ในกลุ่มนักศึกษาสิ่งจำเป็นในการวิเคราะห์และวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีลักษณะหลายมิติเนื่องจากต้องอาศัยทรัพยากรเพื่อสนับสนุนจากหลายทางผลการศึกษพบว่ามีความสอดคล้องกันมากระหว่างนักเรียนครูและผู้บริหารถึงการพิจารณาความสำคัญทางด้านคุณลักษณะการสอนการสอนที่มีประสิทธิภาพลักษณะนิสัยบุคคลอาชีพ

Dr. Lela Vandenberg ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ควรเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Active Learning) ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

1. REFLECT การสะท้อนคิด ผู้สอนใช้สื่อที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น และสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้ มีประสบการณ์กับสิ่งนั้น
2. SUMMARIZE สรุปความ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอสรุปความคิดเห็นสั้น ๆ
3. SHARE KNOWLEDGE แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่เรียน ผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ระดมสมอง สัมมนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ และอภิปราย
4. TEACH การสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้สอน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเพื่อนสอนเพื่อน การคุยระหว่างในกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างกัน
5. FEEDBACK การให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ชอบที่จะให้มีการบอก หรือให้ความเห็นต่อสิ่งที่เขาแสดงออกไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษา
นอกระบบในประชาคมอาเซียน ซึ่งกำหนดขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต/อำเภอ

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

ตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอก ระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอก
ระบบ ในประชาคมอาเซียน โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1.1 ศึกษา ข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นเกี่ยวกับ ปรัชญา แนวคิด และ
หลักการศึกษานอกระบบ การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตาม
พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 หลักสูตรการศึกษา
นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และความรู้เกี่ยวกับประชาคม
อาเซียน

1.2 สสำรวจสภาพและความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ
ในประชาคมอาเซียน

1.3 การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดกระบวนการ
เรียนรู้การศึกษานอกระบบโดยนำข้อมูลในข้อ 1.1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ
ปรัชญา แนวคิด และหลักการศึกษานอกระบบ การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบการจัด
กระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พ.ศ.2551 การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและข้อ 1.2 ข้อมูลจากการ
สังเคราะห์ร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน จาก ผู้บริหารในสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต/อำเภอ ทั่วประเทศ จำนวน 928 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกในประชาคมอาเซียนซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของยามาเน (Yamane,1967. อ้างอิงจาก ชูศรี วงศ์รัตน์. 2553: 64) ที่มีความคลาดเคลื่อนระดับ .05 เป็นผู้บริหาร จำนวน 286 คน

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ร่างกรอบแนวคิดการสร้างเครื่องมือเพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต

2. กำหนดกรอบรายละเอียดของเครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อมูล และร่างข้อคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพและความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต ทั้งนี้แบบสอบถามได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 7ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating scale)ประกอบด้วยด้านเนื้อหา10 ข้อ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 20 ข้อ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี 4 ข้อ ด้านการวัดและประเมินผล5 ข้อ และด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ8 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 47 ข้อ ซึ่งมีความหมายของแต่ละระดับคะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความเห็นด้วยมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีความเห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีความเห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีความเห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีความเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิด 3 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อออกหนังสือแต่งตั้งให้ผู้เชี่ยวชาญและขอความอนุเคราะห์ให้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำเครื่องมือซึ่งได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย นักวิชาการที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในด้านนโยบาย และ/หรือ แผนการจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบมาไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบอย่างน้อย 5 ปี เพื่อตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของภาษาและเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์การกำหนดคะแนนความคิดเห็นไว้ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น +1

มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0

มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

3. ผู้วิจัยใช้สูตร IOC (Index of item objective congruence) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่า มีความสอดคล้องไม่ต้องทำการปรับปรุง ถ้าข้อใดมีค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ถึงเกณฑ์ 0.50 แต่มีความจำเป็นต้องใช้ข้อคำถามนั้น ผู้วิจัยจะปรับปรุงข้อคำถามนั้นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินใหม่จนกว่าจะผ่านเกณฑ์ (พรณี ลีกิจวัฒน์. 2558: 195) ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า 0.80-1.00สำหรับการนำคะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาแทนค่าในสูตรดัชนีความสอดคล้อง (IOC) กล่าวคือ ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องไม่น้อยกว่า 0.5 ถือว่า เกณฑ์การให้คะแนนดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ไม่ต้องทำการปรับปรุงได้ค่า = 0.80-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ระหว่างวันที่ 8 - 15 กันยายน 2559 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 286 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์คำนวณหาค่าสถิติดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลที่เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ส่วนข้อมูลที่เป็นประเด็นจากข้อคำถามที่เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดหรือเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือการบรรยายเชิงพรรณนาผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์หาข้อสรุป

ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

การสร้างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ รูปแบบ การพัฒนารูปแบบ การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ตลอดจนทฤษฎีทางการศึกษาต่าง ๆ และรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อนำไปร่างเป็นรูปแบบ

2.2 จัดสนทนากลุ่ม วันที่ 10 ตุลาคม 2559 เวลา 10.00 – 12.00 นาฬิกา ณ ห้องประชุมวีระ นวพันธ์ ชั้น 5 อาคารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ จำนวน 12 คน ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบที่จะนำไปใช้ในบริบทของความเป็นประชาคมอาเซียน สรุปผลการสนทนากลุ่มและข้อเสนอแนะ เช่น ควรเพิ่มเนื้อหาให้ครบสมบูรณ์ตามหลักสูตรอาเซียน และมีความคิดเห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ONIE MODEL ที่ใช้ในทุกทักษะการเรียนรู้นั้นยังไม่สอดคล้องกับบริบทของความเป็นประชาคมอาเซียน ควรที่จะมีการพัฒนา ปรับปรุงวิธีการ เนื้อหารายละเอียดอื่น ๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3 ผู้วิจัยพิจารณาข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม และศึกษาข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามแบบประมาณค่าเกี่ยวกับสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบจากแบบสอบถามปลายเปิดโดยวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นรูปแบบใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษานอกระบบที่เลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่เป็นนักวิชาการศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในด้านการบริหารจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบ การเป็นประชาคมอาเซียน และความรู้ด้านนโยบายและแผนการจัดการศึกษา สำหรับจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 12 คน ทั้งนี้เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นเพื่อที่จะสร้างสรรค์และได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญปรากฏในภาคผนวก ข)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหาร การศึกษา ด้านการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบ ตลอดจนผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนโยบายและแผนการจัดการศึกษา จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้จัดทำประเด็นเพื่อใช้ในการสนทนาและทำการบันทึกการสนทนากลุ่ม

วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการนำร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ไปศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยนำร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน มาจัดทำประเด็นในการสนทนากลุ่ม 3 ประเด็น คือ

ประเด็นคำถามที่ 1 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ กับข้อคำถามที่ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ด้วยการใช้วิธีต่าง ๆ ที่ จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดเนื้อหา สารและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ตลอดจนการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง “ท่านคิดว่าขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร”

ประเด็นคำถามที่ 2 ลักษณะการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของผู้วิจัยที่สร้างขึ้น กับคำถามว่า ตามร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบนี้ ท่านมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม หรือไม่ อย่างไร และหากมีข้อเสนอแนะอื่นใด กรุณาให้ความเห็นเพิ่มเติมตามแต่จะเห็นสมควร เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำไปปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ประเด็นคำถามที่ 3 ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่กำหนดอย่างไรบ้าง โปรดแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสม และใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบได้ดียิ่งขึ้น

1. ท่านคิดว่าสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบในเรื่อง ประชาคมอาเซียน อย่างไรบ้าง

2. ท่านคิดว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนนั้น จะต้องเรียนรู้เนื้อหาอะไรบ้าง ตามรูปแบบที่กำหนดเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่นใดที่จะนำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ในประชาคมอาเซียน ให้มีประสิทธิภาพ

การรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอให้ทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญทั้ง 12 คนเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม

2. ประสานเป็นการภายในเพื่อนัดหมายกับผู้เชี่ยวชาญในการจัดสนทนากลุ่ม

3. จัดสนทนากลุ่ม จัดบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ประเด็นจากประเด็นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการสนทนากลุ่ม การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลที่ได้มา วิเคราะห์จัดทำเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

ตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบใน

ประชาคมอาเซียน

การประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ขั้นตอนดังนี้

จัดสนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ได้แก่ ผู้บริหาร 5 คนพิจารณาจากผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ปี ศึกษาในเทศก์ระดับชำนาญการพิเศษ 5 คน พิจารณาจากศึกษาในเทศก์ผู้ดำรงตำแหน่ง ศึกษาในเทศก์ชำนาญการพิเศษขึ้นไป และครูหรือผู้ที่ทำการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คนพิจารณาจาก ผู้มีหน้าที่ในการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี เป็นจำนวนทั้งหมด 15 คน โดยนำรูปแบบใหม่ที่สร้างขึ้น มาจัดสนทนากลุ่ม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษานอกระบบที่เลือกแบบเจาะจงจาก จากผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ปี ศึกษาในเทศก์ระดับชำนาญการพิเศษ พิจารณาจากศึกษาในเทศก์ผู้ดำรงตำแหน่งศึกษาในเทศก์ชำนาญการพิเศษขึ้นไป มาอย่างน้อย 5 ปี และครูหรือผู้ที่ทำการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาอย่าง

น้อย 5 ปี ทั้งนี้เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นเพื่อที่จะสร้างสรรค์และได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญปรากฏในภาคผนวก ข)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร 5 คน พิจารณาจากผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามาอย่างน้อย 5 ปี ศึกษาในเทศก์ระดับชำนาญการพิเศษ 5 คน พิจารณาจากศึกษานิเทศก์ผู้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษขึ้นไป และครูหรือผู้ที่ทำการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน พิจารณาจาก ผู้มีหน้าที่ในการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี เป็นจำนวนทั้งหมด 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้จัดทำประเด็นเพื่อใช้ในการสนทนาและทำการบันทึกการสนทนากลุ่ม

วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการนำร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ไปศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยนำร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน มาจัดทำประเด็นในการสนทนากลุ่ม 3 ประเด็น คือ

ประเด็นคำถามที่ 1 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

กับข้อคำถามที่ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ด้วยการใช้วิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดเนื้อหา สารและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ตลอดจนการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง "ท่านคิดว่าขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร"

ประเด็นคำถามที่ 2 ลักษณะการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของ LIKE MODEL

คำถามว่าตามร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบนี้ ท่านมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม หรือไม่ อย่างไร และหากมีข้อเสนอแนะอื่นใด กรุณาให้ความเห็นเพิ่มเติมตามแต่จะเห็นสมควร เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำไปปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

ประเด็นคำถามที่ 3 ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่กำหนดอย่างไรบ้าง โปรดแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสม และใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบได้ดียิ่งขึ้น

1. ท่านคิดว่าสำนักงาน กศน. และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในเรื่อง ประชาคมอาเซียน อย่างไรบ้าง

2. ท่านคิดว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบสู่ประชาคมอาเซียนนั้น จะต้องเรียนรู้เนื้อหาอะไรบ้าง ตามรูปแบบที่กำหนดเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่นใดที่จะนำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้สู่อาเซียนให้มีประสิทธิภาพ

การรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอให้ทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญทั้ง 15 คนเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม

2. ประสานเป็นการภายในเพื่อนัดหมายกับผู้เชี่ยวชาญในการจัดสนทนากลุ่ม

3. จัดสนทนากลุ่มโดยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ประเด็นจากประเด็นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการสนทนากลุ่ม การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จัดทำเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

การศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญได้ยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้จัดทำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มนั้น พร้อมทั้งได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปปรับปรุงเนื้อหาของรูปแบบ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากการสนทนากลุ่ม ได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบดังนี้

1. ควรเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนให้สอดคล้องกับที่เสนอไว้ในรูปแบบเช่น เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน (Culture) ความสัมพันธ์ของไทยกับประชาคมอาเซียน (Interaction) และภาษาอาเซียน (Language) เป็นต้นซึ่งจะได้เพิ่มเติมไว้ในประเด็นสนทนากลุ่มและนำเสนอไว้ในภาคผนวกต่อไป

2. จากการสนทนากลุ่มผู้คุณวุฒิ เสนอแนะว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบเป็นรูปแบบที่ใช้ตามที่นำเสนอไว้ในตอนต้น ควรพัฒนาให้เป็นรูปแบบใหม่เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากรูปแบบเดิม ได้ผลสรุปดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดสภาพ ปัญหา ความต้องการในการเรียนรู้

ตามหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและยังมีทักษะพื้นฐานอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้อันได้แก่ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ความสามารถทางสมอง ระดับสติปัญญา และการแสดงผลของการเรียนรู้ออกมาในลักษณะที่ต่างกัน การจัดกระบวนการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องมีการ ศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน ให้ตรงตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัด โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในขั้นนี้จึง ปรับเป็น การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน (L: Learner need analysis)

ขั้นที่ 2 การแสวงหาข้อมูลและจัดการเรียนรู้

ในขั้นของการแสวงหาความรู้ใหม่ ของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย ทำให้ได้มาซึ่งความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคลในการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมต่อไป ทั้งนี้ในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ต้องอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ จึงกำหนดขั้นตอนนี้ เป็น กระบวนการคิดเป็น (K: Khit-Pen Process)

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

สำหรับการปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบกำหนดไว้ในเรื่องของวัฒนธรรมการปฏิสัมพันธ์ หรือความสัมพันธ์เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ขั้นนี้ เพิ่มเติมเนื้อหาในเรื่องดังกล่าวเข้าไว้ในรูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังคงรูปแบบในขั้นนี้ไว้เหมือนเดิม คือ I : Implementation – C, I, L : Culture, Interaction, Language

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ ก็เช่นเดียวกันยังคงต้องมี โดยการประเมินผลจะประเมิน จากความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ดังเดิม คือ E : Evaluation – K, S, A : Knowledge, Skill, Attitude

จากรูปแบบที่คิดวิเคราะห์ จากพื้นฐานของรูปแบบเดิม สามารถปรับเป็นรูปแบบที่เหมาะสมได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน (L : Learner need analysis)

เป็นการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเรียนรู้ของผู้เรียน รายบุคคลและรายกลุ่ม วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะเรียนรู้ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ความรู้ (I : Implementation) เป็นการปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนดในแผนการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่ม ในขั้นตอนที่ 1 โดยให้

ผู้เรียนฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากการกระทำ การอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทดลอง และการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากเนื้อหาที่จัดให้ เมื่อได้รับความรู้เรื่องต่าง ๆ แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม (Culture) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และภาษา (Language) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งถือเป็นการนำไปปฏิบัติเพื่อใช้ความรู้ให้เกิดผลสืบเนื่องต่อไป

ขั้นที่ 3 กระบวนการคิดเป็น (K: Khit- Pen Process) เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เช่นในเรื่องวัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์ และการใช้ภาษาในประชาคมอาเซียน โดยให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม ตรวจสอบผลการเรียนรู้ที่ได้รับเพื่อการต่อยอดสิ่งที่ได้เรียนรู้โดยใช้การพิจารณาจากข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มาใช้ประกอบการตัดสินใจ

ขั้นที่ 4 การประเมินผล(E: Evaluation) สำหรับการประเมินผลในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นนี้ เป็นการวัดผลการปฏิบัติจริง จากแฟ้มสะสมงาน ชิ้นงาน/ผลงาน ซึ่งการประเมินผล จะประเมินจาก ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และ เจตคติ (Attitude) ผู้เรียนประเมินตนเอง สมาชิกของแต่ละกลุ่ม และครูร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ หลังจากนั้นสรุปผลการเรียนรู้ และปรับปรุงผลการเรียนรู้ รวมทั้งการพัฒนาแผนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และนำผลการเรียนรู้ที่เป็นความรู้ใหม่นั้นเผยแพร่ต่อไปพร้อมที่จะนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานเหล่านั้นให้สาธารณชนได้ทราบ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2) การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน และ 3) เพื่อการประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนจากผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการศึกษาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษา สภาพและความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอเสนอสัญลักษณ์ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 1 ผลการศึกษา สภาพและความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 ข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ผลความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.3 สภาพ ปัญหา และความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 ข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กศน. ตำแหน่ง สถานศึกษาที่สังกัด ระดับชั้นที่สอน การได้รับการอบรม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	86	30.1
1.2 หญิง	200	69.9
รวม	286	100
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	24	84.0
2.2 30 – 40 ปี	187	65.4
2.3 มากกว่า 40 ปี	75	26.2
รวม	286	100
3. วุฒิการศึกษา		
3.1 ปริญญาตรี	234	81.8
3.2 สูงกว่าปริญญาตรี	52	18.2
รวม	286	100
4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กศน.		
4.1 น้อยกว่า 3 ปี	10	3.5
4.2 3 – 5 ปี	186	65.0
4.3 มากกว่า 5 ปี	90	31.5
รวม	286	100

ตาราง (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
5. สถานที่ศึกษาที่สังกัด		
6.1 กศน.อำเภอ	259	90.56
6.2 กศน.เขต	27	9.44
รวม	286	100
6. ระดับชั้นที่สอน		
7.1 ระดับประถมศึกษา	6	2.10
7.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	120	4.96
7.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	77	26.92
7.4 สอน 2ระดับ	33	11.54
7.5 สอน 3ระดับ	50	17.48
รวม	286	100
7. เคยรับการอบรมฯ หรือไม่		
8.1 เคย	265	92.70
8.2 ไม่เคย	21	7.30
รวม	286	100

จากตารางที่ 1 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 69.9 (200 คน) รองลงมาเป็นเพศชายร้อยละ 30.1 (86 คน) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-40 ปี ร้อยละ 65.4 (187 คน) รองลงมาอายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 26.2 (75 คน) ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 81.8 (234 คน) รองลงมามีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 18.2 (52 คน) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กศน. 3-5 ปี ร้อยละ 65 (186 คน) รองลงมา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กศน. มากกว่า 5 ปี ร้อยละ 31.5 (90 คน) ส่วนใหญ่สังกัดศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ร้อยละ 90.56 (256 คน) รองลงมาสังกัดศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต ร้อยละ 9.44 (27 คน) ส่วนใหญ่สอนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 42.0 (120 คน) รองลงมาสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 26.9 (77 คน) ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรม เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอก ระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ร้อยละ 92.7 (265 คน) นอกจากนั้นไม่เคยได้รับ การอบรมเรื่องดังกล่าว ร้อยละ 7.3 (21 คน)

1.2 ผลความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยดังนี้

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบโดยรวม

ข้อ	รายการความต้องการ		ระดับความคิดเห็น		
	N		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการวัดและประเมินผล	286	4.76	0.42	มากที่สุด
2.	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	286	4.75	0.36	มากที่สุด
3.	ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	286	4.74	0.36	มากที่สุด
4.	ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ	286	4.73	0.40	มากที่สุด
5.	ด้านเนื้อหา	286	4.68	0.42	มากที่สุด
รวม		286	4.73	0.33	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) และด้านเนื้อหา ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) โดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดทุกด้าน

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ ด้านเนื้อหา

ข้อ	รายการความต้องการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านเนื้อหา				
1.1	ส่งเสริมให้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	4.57	0.54	มากที่สุด
1.2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ตรงตามความต้องการของผู้เรียน	4.63	0.55	มากที่สุด
1.3	จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.65	0.52	มากที่สุด
1.4	จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นโดยถือว่าประสบการณ์ของผู้เรียนมีความสำคัญ	4.74	0.53	มากที่สุด*
1.5	ให้ความสำคัญในการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน	4.65	0.58	มากที่สุด
1.6	จัดเนื้อหาวิชาที่เป็นการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน	4.71	0.52	มากที่สุด
1.7	บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนไว้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	4.73	0.54	มากที่สุด*
1.8	บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนไว้ในทุกสาระวิชา	4.67	0.61	มากที่สุด
1.9	จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่เน้นเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา เพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและคู่มือการใช้	4.73	0.57	มากที่สุด*
1.10	วิเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับอาเซียน	4.71	0.58	มากที่สุด
	รวม	4.68	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษา
นอกระบบ ด้านเนื้อหา ในรายการที่ 1.4 สนับสนุนให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้
แสดงความคิดเห็นโดยถือว่าประสบการณ์ของผู้เรียนมีความสำคัญ มากที่สุด ($\bar{X}=4.74$, S.D. = 0.53)
รองลงมา 1.7 บุคลากรเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนไว้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม ($\bar{X}= 4.73$,S.D.= 0.54) 1.9 จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่เน้นเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา เพื่อส่งเสริม
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและคู่มือการใช้ ($\bar{X} = 4.73$, S.D.= 0.57) 1.10 วิเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะ/
กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับอาเซียน ($\bar{X}= 4.71$,S.D.= 0.58) ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้
การศึกษานอกระบบ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

ข้อ	รายการความต้องการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
2.1	จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้	4.74	0.50	มากที่สุด
2.2	สถานศึกษาจัดหาสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ อย่างหลากหลาย	4.67	0.60	มากที่สุด
2.3	ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานที่	4.74	0.46	มากที่สุด
2.4	ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.72	0.47	มากที่สุด
2.5	มีการร่วมกันผลิตสื่อประกอบการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์จริงในการปฏิบัติ	4.65	0.58	มากที่สุด
		4.73	0.55	มากที่สุด
2.6	ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียนและสนับสนุนให้ผู้เรียนนำประสบการณ์นั้นมาใช้ อย่างเหมาะสม	4.76	0.46	มากที่สุด
2.7	ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่	4.82	0.56	มากที่สุด*
2.8	ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.78	0.49	มากที่สุด

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	รายการความต้องการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
2.9	ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลทั้งเรื่อง สถานะทางครอบครัว ที่อยู่อาศัย และอาชีพ	4.83	0.49	มากที่สุด*
2.10	ในการศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนผู้สอนต้องทราบ เกี่ยวกับประสบการณ์และพื้นความรู้เดิมของ ผู้เรียนด้วย	4.79	0.42	มากที่สุด*
2.11	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนจัดกระบวนการ รู้ให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม	4.76	0.44	มากที่สุด
2.12	มีส่วนร่วมในการกำหนดสภาพ ปัญหาและ ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.78	.052	มากที่สุด
2.13	ร่วมกันกำหนดสภาพ ปัญหา และความ ต้องการในการเรียนรู้โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็น สำคัญ	4.77	0.46	มากที่สุด
2.14	ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการศึกษา และการค้นคว้าของผู้เรียนโดยจัดให้มีแหล่ง เรียนรู้อย่างเพียงพอ	4.74	0.49	มากที่สุด
2.15	สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดสื่อและอุปกรณ์ การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ	4.74	0.48	มากที่สุด
2.16	มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้และการ แสวงหาข้อมูลของผู้เรียน	4.72	0.52	มากที่สุด
2.17	มีส่วนร่วมในการอภิปรายให้ข้อคิดเห็น ร่วมกับผู้เรียน	4.68	0.53	มากที่สุด
2.18	ให้ความสำคัญต่อการแสวงหาข้อมูลและ สนับสนุนในเรื่องแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียน	4.75	0.47	มากที่สุด
2.19	จัดให้มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรง ตามความต้องการของผู้เรียน			
2.20	มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้			
รวม		4.75	0.36	มากที่สุด

จากตาราง 4 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่าง มีระดับความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบสู่ประชาคมอาเซียน ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการจัด

กระบวนการเรียนรู้ ในรายการที่ 2.10 ในการศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนผู้สอนต้องทราบเกี่ยวกับประสบการณ์และพื้นความรู้เดิมของผู้เรียนด้วย ($\bar{X} = 4.83$, S.D.= 0.49) มากที่สุด รองลงมา รายการที่ 2.8 ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X}=4.82$, S.D.= 0.56) และรายการที่ 2.11 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนจัดกระบวนการรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม ($\bar{X} =4.79$, S.D.= 0.42) ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

ข้อ	รายการความต้องการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
3. ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี				
3.1	ส่งเสริมสนับสนุนให้จัดหาสื่อประกอบบทเรียนที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างยั่งยืน	4.72	0.46	มากที่สุด*
3.2	ส่งเสริมให้แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น	4.69	0.48	มากที่สุด
3.3	เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหา เพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน	4.78	0.41	มากที่สุด*
3.4	สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	4.76	0.43	มากที่สุด*
รวม		4.74	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 แสดงว่าผู้บริหาร มีระดับความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบสู่ประชาคมอาเซียนด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D.=0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่ 3.3 เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหา เพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ($\bar{X} = 4.78$, S.D.= 0.41) มากที่สุด รองลงมา รายการที่ 3.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเพื่อการ

สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.76, S.D.=0.43$) และรายการที่ 3.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดหาสื่อประกอบบทเรียนที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ อย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 4.72, S.D.=0.46$) ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ ด้านการวัดและประเมินผล

ข้อ	รายการความต้องการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4. ด้านการวัดและประเมินผล				
4.1	ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันทำความเข้าใจเกี่ยวกับ เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามหลัก หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	4.74	0.56	มากที่สุด
4.2	สนับสนุนให้ใช้หลักการประเมินผลการเรียนรู้ โดยประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมและ ประเมินผลการเรียนรู้	4.75	0.50	มากที่สุด
4.3	มีส่วนในการจัดการวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ให้กับผู้เรียน	4.76	0.51	มากที่สุด
4.4	ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนจะส่งเสริม สนับสนุนให้ใช้วิธีการวัดและประเมินผู้เรียนที่ หลากหลาย	4.79	0.46	มากที่สุด
4.5	การวัดและประเมินผลทำให้ทราบถึงผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปปรับปรุงเพื่อพัฒนา การศึกษาต่อไป	4.77	0.47	มากที่สุด
รวม		4.76	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 แสดงว่าผู้บริหาร มีระดับความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบสู่ประชาคมอาเซียน ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76, S.D.=0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่ 4.4 ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนจะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนใช้วิธีการวัดและประเมินผู้เรียนที่หลากหลาย ($\bar{X}=4.79, S.D.=0.46$) มากที่สุด รองลงมา รายการที่ 4.5 การวัดและประเมินผลทำให้ทราบถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไป

ปรับปรุงเพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป ($\bar{X}=4.77, S.D.= 0.47$) และรายการที่ 4.3 มีส่วนในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ($\bar{X}=4.76, S.D.= 0.51$) ตามลำดับ

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ

ข้อ	รายการความต้องการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
5. การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอก				
	ระบบ	4.73	0.52	มากที่สุด
5.1	มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาที่จำเป็นเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน			
5.2	ส่งเสริมสนับสนุนให้จัดเนื้อหาที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้อย่างเหมาะสม	4.72	0.52	มากที่สุด
5.3	เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องประชาคมอาเซียน	4.75	0.47	มากที่สุด*
5.4	ส่งเสริมให้ ผู้เรียน และประชาชนได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของอาเซียน	4.74	0.46	มากที่สุด*
5.5	เข้าใจและวิเคราะห์ได้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.74	0.49	มากที่สุด*
5.6	เป็นผู้ที่เข้าใจและวิเคราะห์ได้ถึงความแตกต่างของกลุ่มคนในท้องถิ่น	4.72	0.51	มากที่สุด
5.7	มีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน	4.73	0.57	มากที่สุด
5.8	นอกจากภาษาไทยแล้ว ยังสามารถสื่อสารภาษาอื่นของประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนได้			
	รวม	4.73	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 แสดงว่าผู้บริหาร มีระดับความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.73, S.D.=0.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่ 5.3 เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องประชาคมอาเซียน ($\bar{X}=4.75, S.D. = 0.47$) มากที่สุด รองลงมา รายการที่ 5.5 เข้าใจและวิเคราะห์ได้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ($\bar{X}=4.74, S.D.=0.49$) 5.6 เป็นผู้ที่เข้าใจและวิเคราะห์ได้ถึงความแตกต่างของกลุ่มคนในท้องถิ่น ($\bar{X}=4.74, S.D.=0.52$) 5.7 มีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจและสังคมใน

ปัจจุบัน ($\bar{X}=4.74, S.D.=0.51$) และรายการที่ 5.8 นอกจากภาษาไทยแล้ว ยังสามารถสื่อสารภาษาอื่นของประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนได้ ($\bar{X}=4.73, S.D.=0.57$) ตามลำดับ

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพจากข้อคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ สามารถสรุปลำดับปัญหาได้ ดังนี้

1. สังคมส่วนใหญ่มองว่า ผลผลิตของการศึกษานอกระบบยังไม่มีคุณภาพ
2. สภาพจริงของการจัดการศึกษายังขาดการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเข้าไปในชั้นเรียนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตจริงในยุคนะชาคมอาเซียน
3. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังต้องมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
4. สภาพจริงของการจัดการศึกษานอกระบบยังขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนกระบวนการคิด วิเคราะห์ อย่างเป็นระบบ
5. สังคมส่วนใหญ่มองว่า การศึกษานอกระบบเป็นทางเลือกสุดท้ายจึงไม่มีใครสนใจเรียน

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบจนได้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ “LIKE” ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน (L: Learner need analysis) เป็นการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเรียนรู้ของผู้เรียน รายบุคคลและรายกลุ่ม วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะเรียนรู้ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ความรู้ (I : Implementation)

เป็นการปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนดในแผนการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่ม ในขั้นตอนที่ 1 โดยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากการกระทำ การอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทดลอง และการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากเนื้อหาที่จัดให้ เมื่อได้รับความรู้เรื่องต่าง ๆ แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม (Culture) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และ

ภาษา(Language) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งถือเป็นการนำไปปฏิบัติเพื่อใช้ความรู้ให้เกิดผลสืบเนื่องต่อไป

ขั้นที่ 3 กระบวนการคิดเป็น (K ; Khit- Pen Process)เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เช่นในเรื่องวัฒนธรรมการปฏิสัมพันธ์ และการใช้ภาษาในประชาคมอาเซียน โดยให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม ตรวจสอบผลการเรียนรู้ที่ได้รับเพื่อการต่อยอดสิ่งที่ได้เรียนรู้โดยใช้การพิจารณาจากข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มาใช้ประกอบการตัดสินใจ

ขั้นที่ 4 การประเมินผล(E: Evaluation)สำหรับการประเมินผล ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นนี้เป็นการวัดผลการปฏิบัติจริง จากแฟ้มสะสมงาน ชิ้นงาน/ผลงาน ซึ่งการประเมินผล จะประเมินจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) ผู้เรียนประเมินตนเอง สมาชิกของแต่ละกลุ่ม และครูร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ หลังจากนั้นสรุปผลการเรียนรู้ และปรับปรุงผลการเรียนรู้ รวมทั้งการพัฒนาแผนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และนำผลการเรียนรู้ที่เป็นความรู้ใหม่นั้นเผยแพร่ต่อไปพร้อมที่จะนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานเหล่านั้นให้สาธารณชนได้ทราบ

การบูรณาการเนื้อหาสาระของวิชาต่างๆ ตามแนวทางรูปแบบโดยใช้ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนแบบคิดเป็น นำไปสู่การค้นคว้าหาค้นคว้าความรู้ใหม่ เพื่อมาวิเคราะห์ สังเคราะห์สู่การแก้ปัญหาเพื่อให้พบความสุข ซึ่งบุคคลสามารถรู้จักตนเอง แสวงหาความรู้ ปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างลงตัว และรากฐานของความเชื่อตามแนวพระพุทธศาสนา ที่สอนให้บุคคลสามารถพ้นทุกข์ และพบความสุขได้ด้วยการค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่เรียกว่าเป็นผู้ “คิดเป็น”การออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีการจัดเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาของระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้และกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การสื่อสาร การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การเรียนจากประสบการณ์จริง การปฏิบัติจริง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้มาทบทวนรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน โดยจัดให้มีการสนทนากลุ่มซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการศึกษาระดับชำนาญการพิเศษ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบ โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน จัดการสนทนากลุ่มเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2559 ณ ห้องบรรจง ชุมนุมชาติ สำนักงาน กศน. กระทรวงศึกษาธิการ โดยกำหนดให้มีประเด็นหลักในการสนทนากลุ่ม คือ รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้นี้สามารถนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ออกนอกระบบในยุคประชาคมอาเซียน

ทั้งนี้ ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เห็นด้วยกับการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ONIE MODEL จัดการศึกษาในยุคประชาคมอาเซียน เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ในยุคประชาคมอาเซียนนั้นย่อมมีความหลากหลายในเรื่องของความรู้ ภูมิปัญญา รวมถึงรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในยุคประชาคมอาเซียน ควรนำแนวคิดหรือหลักการในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ หากพิจารณาเป็นรายด้านของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ด้านเนื้อหา/หลักสูตร ด้านจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านเนื้อหา/หลักสูตร

จากการสนทนากลุ่ม มีความเห็นว่า ในด้านของการกำหนดเนื้อหาและหลักสูตร ผู้จัดการเรียนรู้หรือครู ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ รวมถึงการกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยภาพรวมของเนื้อหาหลักสูตรนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เนื้อหาหลักสูตรควรประกอบด้วยความรู้ที่เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและควรเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่ ของประชาชนในกลุ่มประเทศอาเซียน

นอกจากนี้ พบว่าด้วยข้อจำกัดของความหลากหลายในด้านของอายุกลุ่มผู้เรียน การศึกษานอกระบบ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบเนื้อหาและหลักสูตรให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียนแบบรายบุคคลหรือรายกลุ่มซึ่งล้วนมีความหลากหลาย ประกอบกับความแตกต่างในสภาพบริบทและพื้นที่ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน.

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากการสนทนากลุ่ม มีความเห็นว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้หรือครูผู้สอน ควรเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองต้องการที่จะเรียนรู้ โดยมีผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้เป็นผู้ให้คำแนะนำ และร่วมวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน จนนำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เช่น การเรียนรู้โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้จากสถานที่จริง การเรียนรู้จากบุคคลที่มีประสบการณ์ เป็นต้น โดยแนวคิดที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนต้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนด และสำรวจสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ รู้จักการคิดวิเคราะห์ในสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ ว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติอย่างไร ภายใต้แนวคิด “คิดเป็น” ซึ่งในขั้นตอนของการสร้างความคิดเป็นนั้นผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องแสดงบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักหลักการคิดโดยใช้เหตุและผล และนำไปสู่การประเมินผลการเรียนรู้ ว่าสำเร็จและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนหรือไม่

ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี

จากการสนทนากลุ่ม มีความเห็นว่า ด้วยความเจริญในด้านเทคโนโลยีที่ ปัจจุบันมีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อออนไลน์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการสื่อสารอย่าง

มากมาย ทั้งนี้หากพิจารณาจากสภาพจัดการเรียนการสอน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบันพบว่า แนวโน้มอายุของผู้เรียน มีจำนวนที่ลดน้อยลง โดยในอดีต กลุ่มผู้เรียนจะอยู่ในวัยทำงาน แต่ปัจจุบันกลุ่มผู้เรียนจะอยู่ในวัยรุ่น ซึ่งกลุ่มผู้เรียนในปัจจุบันล้วนมี เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์กันเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี จึงต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ผู้เรียนมีอยู่ด้วย เพื่อความหลากหลายและความสามารถในการเข้าถึงสื่อที่ง่ายมากขึ้น เช่น การผลิตสื่อโดยใช้แอปพลิเคชัน สื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น

นอกจากนี้ พบว่า สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน ตามสภาพจริง ยังขาดการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีเข้ามาจัดการการเรียนการสอนและยังคงจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียนมากกว่ามากกว่าการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงหรือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ

ด้านการวัดและประเมินผล

จากการสนทนากลุ่ม มีความเห็นว่าการวัดและการประเมินผลที่ผ่านมาไม่อาจใช้เป็นตัวชี้วัดของคุณภาพผู้เรียนได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีผลการเรียนดีแต่อาจไม่ใช่ ผู้เรียนที่สามารถจะนำความรู้ที่มีไปประยุกต์ใช้หรือปฏิบัติ ได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การวัดและการประเมินผล ควรให้ความสำคัญกับการวัดและการประเมินผลโดยเริ่มตั้งแต่การวัดและประเมินผลจากความต้องการในการเรียนรู้จนนำไปสู่การวัดหลักคิดของผู้เรียนโดยต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้เรียน สามารถคิดเป็นหรือไม่สามารถลงมือปฏิบัติได้จริงหรือไม่

นอกจากนี้ พบว่าการวัดและการประเมินผลที่ผ่านมาส่วนใหญ่เน้นการวัดผลประเมินผลจากการสอบ รวมถึงการวัดและการประเมินผล จากการทำรายงาน ชิ้นงาน ซึ่งมีได้เน้นการวัดผลและการประเมินผลโดยการประเมินจากการลงมือปฏิบัติจริง

ทั้งนี้ จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงร่วมกับกลุ่มตัวอย่างในการร่วมกัน (ร่าง) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ผ่านการดำเนินการ ดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ในประชาคมอาเซียน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

2) ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน โดยใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบตามรูปแบบปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน “LIKE” มาเป็นข้อมูลตั้งต้นในการพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว

ขั้นตอนการจัดการศึกษาตามรูปแบบประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ความรู้

ขั้นที่ 3 กระบวนการคิดเป็น

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้

ทั้งนี้ ในการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ในประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยจะมีการนำเสนอ (ร่าง) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังกล่าว แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ และผู้ที่มีประสบการณ์ใน ด้านการจัดการเรียนการสอน และการติดตามและประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศิษยานุศิษย์ระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป และครู โดยให้เป็นไปตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ผ่านการนำเสนอต่อที่ประชุมในการสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของ (ร่าง) รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน สำหรับนำไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอน จนทำให้ได้ซึ่งรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบใน ประชาคมอาเซียน

จากการดำเนินงานตามแนวทาง ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ได้รูปแบบการจัด กระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน(L: Learner need analysis)

เป็นการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการใน การเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์ ความต้องการในการเรียนรู้แบบรายบุคคลและรายกลุ่มและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลและรายกลุ่ม และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความกระตือรือร้นและสนใจในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้นั้น สามารถดำเนินการโดยการสนทนา และทบทวนประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่มีอยู่ก่อน เพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่คือการกำหนดเนื้อหาของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุดโดยที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทำความเข้าใจตกลงว่าจะนำเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้

สำหรับเนื้อหา หรือสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้นั้น ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้หรือครูควรสร้างความเข้าใจ หรือกระตุ้นผู้เรียนว่า สิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้นควรเป็นสิ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในยุคประชาคมอาเซียน เช่น ภาษาที่ใช้ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ องค์ความรู้ที่แตกต่าง เป็นต้น เมื่อได้หัวข้อที่จะเรียนรู้เรียบร้อยแล้วให้ร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ หรือจัดทำแผนการเรียนรู้ หรือกำหนดวิธีการที่จะทำให้ได้เรียนรู้

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ความรู้ (I: Implementation)

เป็นการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่ม ในขั้นตอนที่ 1 โดยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากการกระทำ การอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทดลอง และการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากเนื้อหาที่จัดให้ เมื่อได้รับความรู้เรื่องต่าง ๆ แล้ว

ขั้นที่ 3 กระบวนการคิดเป็น (K:Kit-PhenProcess)

เป็นการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติมาวิเคราะห์ในเชิงของเหตุและผลว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเอง ชุมชน และสังคมอย่างไรบ้างสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ ทั้งในด้านของวัฒนธรรมการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยนำข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มาใช้ประกอบการคิดวิเคราะห์โดยผู้สอนหรือผู้จัดการกระบวนการต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับหลักเหตุและผล

ขั้นที่ 4 การประเมินผล (E : Evaluation)

สำหรับการประเมินผล ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นนี้ เป็นการออกแบบการวัดผล ตั้งแต่สิ่งที่ได้ปฏิบัติ รวมถึงการวัดผลของกระบวนการคิดเป็นด้วย ภายใต้แนวคิดของการวัดผลที่ว่า “วัดผลว่าได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้หรือไม่ และเมื่อได้เรียนรู้แล้วสามารถนำสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้นั้น มาคิดวิเคราะห์ได้หรือไม่ว่า อะไรคือสิ่งที่ได้เรียนรู้ อะไรคือสิ่งที่ประสบความสำเร็จ อะไรเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไข เป็นต้น”

นอกจากนี้ การประเมินผลดังกล่าว สามารถพิจารณาจากร่องรอยหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้หรือการปฏิบัติเช่น จากแฟ้มสะสมงาน ชิ้นงาน/ผลงาน รวมถึงการประเมินจาก ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และ เจตคติ (Attitude) โดยการประเมินอาจมีหลายแบบ คือผู้เรียนประเมินตนเอง ประเมินร่วมกับสมาชิกของกลุ่ม และการประเมินร่วมกับครูผู้สอนหรือประเมินร่วมกับผู้ที่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้

ตอนที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

จากการสนทนากลุ่มวันที่ 14 พฤศจิกายน 2559 ณ ห้องประชุม บรรจง ชูสกุลชาติ ชั้น 6 อาคารสำนักงาน กศน. กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยภาพรวมรับรองรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

แต่ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ในขั้นของการวัดและประเมินผล ควรออกแบบการวัดและการประเมินผลอย่างครอบคลุม ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน จนนำไปสู่ ขั้นตอนการคิดเป็นของผู้เรียน โดยการวัดและประเมินผลนั้นควรกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลทั้งตัวผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ในประชาคมอาเซียน สามารถ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน
3. ประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาโดยใช้กลุ่มประชากร ซึ่งเป็นผู้บริหาร ในสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขตจำนวน 928 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 77 จังหวัดของประเทศไทย

2. เนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน โดยเน้นเนื้อหาเรื่อง ประชาคมอาเซียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต จำนวน 928 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อศึกษา สภาพ และความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต จำนวน 286 คน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ และดำเนินการสุ่มแบบ

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในหารสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน เป็นข้าราชการพลเรือน ตำแหน่งนักวิชาการศึกษาระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 12 คน โดยกำหนดให้มีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ดังนี้

- เป็นข้าราชการพลเรือน ที่ดำรงตำแหน่งนักวิชาการศึกษา ระดับชำนาญการพิเศษ มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี
- เป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน เป็นผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต ศึกษาในเทศก์ และครู จำนวน 15 คน โดยกำหนดให้มีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ดังนี้

- เป็นผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี
- เป็นศึกษานิเทศก์ระดับชำนาญการพิเศษ หรือสูงกว่า มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี
- เป็นครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษา สภาพ และความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษา ไว้ดังนี้

การศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม

1. ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูล ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สภาพ และความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ

2. ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาเครื่องมือแบบสอบถามในการวิจัยโดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ในการพัฒนาเครื่องมือ จนทำให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการศึกษา

3. ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อดำเนินการตอบแบบสอบถามตามข้อคำถาม

การศึกษาโดยสนทนากลุ่ม

1. ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา
2. ผู้วิจัยประสานงานไปยังกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านวิชาการ เพื่อร่วมในการสนทนากลุ่ม โดยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ในการสนทนากลุ่ม
3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มให้เป็นไปตามหลักการของการสนทนากลุ่ม
4. ผู้วิจัยดำเนินการสรุปข้อมูลและนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

2. การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ไว้ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลสภาพและความต้องการในการจัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ในประชาคมอาเซียน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน
2. ผู้วิจัยนำข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของไทย และในประเทศสมาชิกอาเซียน วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม แล้วสร้างเป็นร่าง รูปแบบ
3. นำร่างรูปแบบที่ได้ ไปกำหนดเป็นประเด็นคำถามและใช้ในการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการ
2. ผู้วิจัยดำเนินการสรุปผลการสนทนากลุ่ม คิดวิเคราะห์ และพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนขึ้นมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ
 - ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน
 - ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและประยุกต์ใช้ความรู้
 - ขั้นที่ 3 กระบวนการคิดเป็น
 - ขั้นที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้

3. ประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

การประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ได้แก่ ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูหรือผู้ที่ทำการสอนการศึกษานอกระบบ จำนวน 15 คน โดยนำรูปแบบใหม่ ที่พัฒนาขึ้น มาจัดเป็นประเด็นคำถาม เพื่อขอคำแนะนำ

ข้อเสนอแนะ จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้มีหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ และเป็นผู้ใช้รูปแบบ

2. ผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำ เพิ่มเติม พร้อมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้

3. ผู้วิจัยสรุป ข้อเสนอแนะต่าง ๆ และปรับปรุงให้รูปแบบมีความเหมาะสม สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบดังกล่าว

4. ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองผลว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในบริบทของอาเซียนได้ และใช้ชื่อว่า LIKE MODEL

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการดำเนินการในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ เพื่อเตรียมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านเนื้อหา

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพจากข้อคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ สามารถสรุปลำดับปัญหาได้ ดังนี้

1. สังคมส่วนใหญ่มองว่า ผลผลิตของการศึกษานอกระบบยังไม่มีคุณภาพ
2. สภาพจริงของการจัดการศึกษายังขาดการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเข้าไปในชั้นเรียนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตจริงในยุคประชาคมอาเซียน
3. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังต้องการการส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

4. สภาพจริงของการจัดการศึกษานอกระบบยังขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเป็น

5. สังคมส่วนใหญ่มองว่า การศึกษานอกระบบเป็นทางเลือกสุดท้าย จึงมีผู้เรียนน้อย

ผลการวิจัย ดังกล่าวนี เป็นข้อมูลที่ตรงกับบริบทของการศึกษานอกระบบ เนื่องจากการได้ผลการวิจัย ดังกล่าว อาจเนื่องมาจาก ได้มีการเตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานอย่างเป็นระบบ ได้แก่

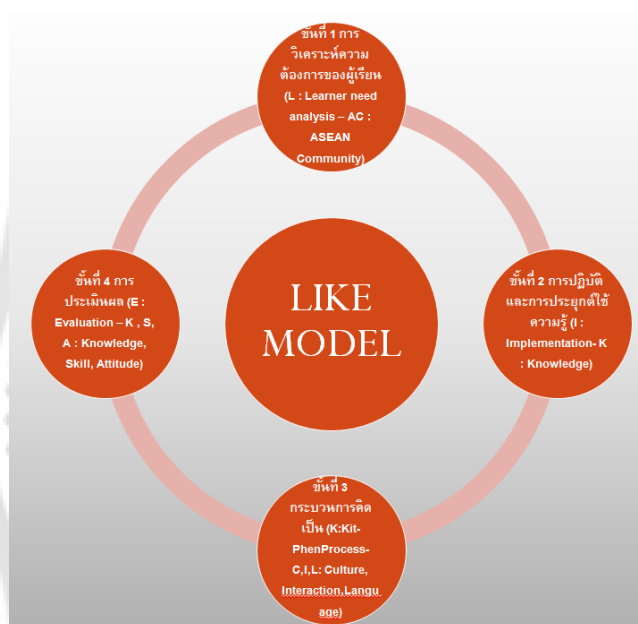
1. ในการนำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับ กลุ่มตัวอย่าง เสนอต่อผู้บริหารสถาน ศึกษาศึกษาในเทศกัระดับ ชำนาญการพิเศษขึ้นไป โดยให้เป็นไปตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ต้องเป็นคนละคนกับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยประสานงานไปยังกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ในประชาคมอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแจ้งวัน เวลา และ สถานที่

3. ผู้วิจัยนำเสนอ รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ต่อที่ประชุม/กลุ่มตัวอย่าง เพื่อรับรองรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ

4. ผู้วิจัยดำเนินการสรุปผลการรับรอง รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ

2. ได้รูปแบบการวิจัย แบบ 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน (L : Learner need analysis)

เป็นการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้แบบรายบุคคลและรายกลุ่มและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะเรียนรู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลและรายกลุ่ม และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและสนใจในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้นั้น สามารถดำเนินการโดยการสอนทนา และทบทวนประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่มีอยู่ก่อน เพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่คือการกำหนดเนื้อหาของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด โดยที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทำความเข้าใจว่าจะนำเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้

สำหรับเนื้อหา หรือสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ นั้น ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้หรือครูควรสร้างความเข้าใจ หรือกระตุ้นผู้เรียนว่า สิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้นควรเป็นสิ่งที่สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในยุคประชาคมอาเซียน เช่น ภาษาที่ใช้ วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ องค์ความรู้ที่แตกต่าง เป็นต้น เมื่อได้หัวข้อที่จะเรียนรู้เรียบร้อยแล้วให้ร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ หรือจัดทำแผนการเรียนรู้ หรือกำหนดวิธีการที่จะทำให้ได้เรียนรู้

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ความรู้ (I : Implementation)

เป็นการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่ม ในขั้นตอนที่ 1 โดยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากการกระทำ การอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทดลอง และการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากเนื้อหาที่จัดให้ เมื่อได้รับความรู้เรื่องต่าง ๆ แล้ว

ขั้นที่ 3 กระบวนการคิดเป็น (K: Khit-Pen Process)

เป็นการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติมาวิเคราะห์ในเชิงของเหตุ และผลว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเอง ชุมชน และสังคมอย่างไรบ้าง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ ทั้งในด้านของวัฒนธรรมการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยนำข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มาใช้ประกอบการคิดวิเคราะห์ โดยผู้สอนหรือผู้จัดกระบวนการต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับหลักเหตุและผล

ขั้นที่ 4 การประเมินผล (E : Evaluation)

สำหรับการประเมินผล ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นนี้เป็นการออกแบบการวัดผลตั้งแต่สิ่งที่ได้ปฏิบัติ รวมถึงการวัดผลของกระบวนการคิดเป็นด้วย ภายใต้แนวคิดของการวัดผลที่ว่า “วัดผลว่าได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้หรือไม่ และเมื่อได้เรียนรู้แล้วสามารถนำสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้นั้น มาคิดวิเคราะห์ได้หรือไม่ว่า อะไรคือสิ่งที่ได้เรียนรู้ อะไรคือสิ่งที่ประสบความสำเร็จ อะไรเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไข เป็นต้น”

นอกจากนี้ การประเมินผลดังกล่าว สามารถพิจารณาจากร่องรอยหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้หรือการปฏิบัติเช่น จากแฟ้มสะสมงาน ชิ้นงาน/ผลงานรวมถึงการประเมินจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) โดยการประเมินอาจมีหลายแบบ คือ ผู้เรียนประเมินตนเอง ประเมินร่วมกับสมาชิกของกลุ่ม และการประเมินร่วมกับครูผู้สอนหรือประเมินร่วมกับผู้ที่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้

ผลการสร้างรูปนี้สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาของระบบ“คิดเป็น”ที่เหมาะสมนำมาใช้ในการเรียนรู้ของระบบในประชาคมอาเซียน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนของผู้บริหารสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพ ความต้องการ การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต

ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการจัดดำเนินการในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบสำหรับใช้ในบริบทของความเป็นประชาคมอาเซียน ในด้าน ต่าง ๆ ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องมีรูปแบบการจัด โดยให้มีความสอดคล้อง เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มีหลักการ เป้าหมายและองค์ประกอบของรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวความคิดของ Joyce และ Weil (ทศนา แคมมณี.2545:218-219: อ้างอิงจาก Joyce and Weil. 1997) ที่กล่าวว่า การกำหนดหลักการเป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ การกำหนดรูปแบบการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุผลสูงสุด ส่วนการวัดและประเมินผล ซึ่งใช้เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย ในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และทำให้มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับภคณา จินดาคม (2545: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และสามารถจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งจะต้องดำเนินการจัดให้เป็นไปตาม เป้าหมาย หลักการของหลักสูตรที่ใช้ ในด้านของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารมีความต้องการตามรูปแบบการจัดในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่า ในการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นสิ่งที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึง ก็คือสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ต้องมีความสะดวกสบาย มีสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และเพียงพอต่อจำนวนผู้ใช้ มีการส่งเสริมให้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ที่ว่า เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อดำเนินการให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ เช่นแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย: 2553) สำหรับรายละเอียดด้านเนื้อหาในระดับความต้องการมากที่สุดเช่นเดียวกัน ย่อมแสดงว่า ในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคม

อาเซียนควรจะต้องมีการส่งเสริมให้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ตรงตามความสนใจ ความถนัด คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้ความสำคัญต่อประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ที่สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2547: 7-26) ที่ให้แนวคิดไว้ว่า การเรียนรู้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ อาจจะเกิดขึ้นได้มากกว่า หรือดีกว่าอีกสถานการณ์หนึ่ง ควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนที่มีส่วนสัมพันธ์กัน ได้แก่ ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน ความต้องการในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ความรู้เดิมและประสบการณ์อันถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าของผู้ใหญ่ นอกจากนั้นเนื้อหาที่เป็นความรู้เกี่ยวกับบริบทของความเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งได้บูรณาการไว้ทุกสาระการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่สำคัญ และจำเป็นที่จะต้องรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน สอดคล้องกับสูตรรัตน์ ชัยทะนุ (2556: 96) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการภายใต้บริบทการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการภายใต้บริบทการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของครู และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามา ผลวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการภายใต้บริบทการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกัน

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการสำรวจสภาพ ความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประชาคมอาเซียน พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างขาดการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเข้าไปในชั้นเรียนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตจริงในยุคประชาคมอาเซียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ยังขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำให้ต้องเร่งดำเนินการในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน กลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถเข้าถึงโอกาสในการเรียนรู้ได้อย่างมีต่อเนื่อง และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ตามปรัชญา หลักการการศึกษานอกระบบ ซึ่งมีพื้นฐานความคิดว่า ความต้องการของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกันแต่ทุกคนมีจุดรวมของความต้องการที่เหมือนกัน จึงต้องใช้กระบวนการคิดเป็น เข้ามาจัดการกับการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดความสุข หรือสามารถแก้ปัญหาให้ได้

2. ผลจากการการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน คือ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ รูปแบบ การพัฒนารูปแบบ การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ตลอดจนทฤษฎีทางการศึกษาต่าง ๆ และรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพื่อนำไปร่างเป็นรูปแบบ

2.2 จัดสนทนากลุ่ม วันที่ 10 ตุลาคม 2559 เวลา 10.00 – 12.00 นาฬิกา ณ ห้องประชุมวีระ นวพันธ์ ชั้น 5 อาคารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ จำนวน 12 คน ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบที่จะนำไปใช้ในบริบทของความเป็นประชาคมอาเซียน สรุปผลการสนทนากลุ่มและข้อเสนอแนะ เช่น ควรเพิ่มเนื้อหาให้ครบสมบูรณ์ตามหลักสูตรอาเซียน และมีความคิดเห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ONIE MODEL ที่ใช้ในทุกทักษะการเรียนรู้นั้นยังไม่สอดคล้องกับบริบทของความเป็นประชาคมอาเซียน ควรที่จะมีการพัฒนา ปรับปรุงวิธีการ เนื้อหารายละเอียดอื่น ๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3 ผู้วิจัยพิจารณาข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม และศึกษาข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามแบบประมาณค่าเกี่ยวกับสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบจากแบบสอบถามปลายเปิด โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นรูปแบบใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน สามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนได้อย่างมั่นใจ เนื่องจากรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้มีใช้เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นเฉพาะเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่ในบทเรียนเท่านั้น หากยังนำผลของความสนใจและต้องการของผู้เรียนมาวิเคราะห์ สร้างกระบวนการคิดตามปรัชญาคิดเป็น ซึ่งเป็นปรัชญาในการจัดการศึกษานอกระบบ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดสภาพ ปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม ให้เชื่อมโยงกับประสบการณ์และสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยผู้เรียนทำความเข้าใจกับสภาพ ปัญหา ความต้องการนั้น ๆ แล้วกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

2. การแสวงข้อมูลและจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม โดยศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ รวบรวม ข้อมูลของตนเอง ชุมชน สังคม และวิชาการ จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการสะท้อนความคิด ระดมความคิดเห็น อภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปเป็นความรู้

3. ปฏิบัติ โดยนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เหมาะสมกับสังคม และวัฒนธรรม

4. ประเมินผลการเรียนรู้ โดยให้มีการประเมิน ทบทวน แก้ไข ขอบกพร่อง และตรวจสอบผลการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่วางไว้

สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5) ทั้งยังผ่านกระบวนการสร้าง ออกแบบและวิจัยที่เชื่อถือได้ และได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษานอกระบบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3.ผลการประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบใน ประชาคมอาเซียน

จัดสนทนากลุ่มกับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ได้แก่ ผู้บริหาร 5 คนพิจารณาจากผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามาอย่างน้อย 5 ปี ศึกษาพิเศษระดับชำนาญการพิเศษ 5 คน พิจารณาจากศึกษาพิเศษผู้ดำรงตำแหน่งศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษขึ้นไป และครูหรือผู้ที่ทำการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คนพิจารณาจาก ผู้มีหน้าที่ในการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี เป็นจำนวนทั้งหมด 15 คน โดยนำรูปแบบใหม่ที่สร้างขึ้น มาจัดสนทนากลุ่ม ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษานอกระบบที่เลือกแบบเจาะจงจาก จากผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามาอย่างน้อย 5 ปี ศึกษาพิเศษระดับชำนาญการพิเศษ พิจารณาจากศึกษาพิเศษผู้ดำรงตำแหน่งศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษขึ้นไป มาอย่างน้อย 5 ปี และครูหรือผู้ที่ทำการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาอย่างน้อย 5 ปี ทั้งนี้เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นเพื่อที่จะสร้างสรรค์และได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญปรากฏในภาคผนวก ข) เลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร 5 คนพิจารณาจากผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามาอย่างน้อย 5 ปี ศึกษาพิเศษระดับชำนาญการพิเศษ 5 คน พิจารณาจากศึกษาพิเศษผู้ดำรงตำแหน่งศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษขึ้นไป และครูหรือผู้ที่ทำการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน พิจารณาจาก ผู้มีหน้าที่ในการสอนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี เป็นจำนวนทั้งหมด 15 คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้จัดทำประเด็นเพื่อใช้ในการสนทนาและทำการบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยการนำร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ไปศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แล้วนำร่างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน มาจัดทำประเด็นในการสนทนากลุ่ม 3 ประเด็น คือ

ประเด็นคำถามที่ 1 ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

กับข้อคำถามที่ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ด้วยการใช้วิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดเนื้อหา สาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผูกทักษะกระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ตลอดจนการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ผูกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง "ท่านคิดว่าขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร"

1. ท่านคิดว่าสำนักงาน กศน. และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในเรื่อง ประชาคมอาเซียน อย่างไรบ้าง

2. ท่านคิดว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบสู่ประชาคมอาเซียนนั้น จะต้องเรียนรู้เนื้อหาอะไรบ้าง ตามรูปแบบที่กำหนดเพียงพอหรือไม่ อย่างไร

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่นใดที่จะนำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้สู่อาเซียนให้มีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ประเด็นจากประเด็นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการสนทนากลุ่ม การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์จัดทำเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

การศึกษาค้นคว้าจากผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญได้ยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้จัดทำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มนั้น พร้อมทั้งได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปปรับปรุงเนื้อหาของรูปแบบ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากการสนทนากลุ่ม ได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบว่าควรเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนให้สอดคล้องกับที่เสนอไว้ในรูปแบบเช่น เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียน (Culture) ความสัมพันธ์ของไทยกับประชาคมอาเซียน (Interaction) และภาษาอาเซียน (Language) นอกจากนี้การสนทนากลุ่มผู้คุณวุฒิ เสนอแนะว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบเป็นรูปแบบที่ใช้ตามที่นำเสนอไว้ในตอนต้น ควรพัฒนาให้เป็นรูปแบบใหม่เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากรูปแบบเดิม ผู้วิจัย จึงได้ ปรับปรุงให้มีความชัดเจน เหมาะสม ตามข้อเสนอแนะในการปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิ คือขั้นที่ 1 การกำหนดสภาพ ปัญหา ความต้องการในการเรียนรู้ ตามหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุด ตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน แต่เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและยังมีทักษะพื้นฐานอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้อันได้แก่ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ความสามารถทางสมอง ระดับสติปัญญา และการแสดงผลของการเรียนรู้ออกมาในลักษณะที่ต่างกัน การจัดกระบวนการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องมีการ ศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน ให้ตรงตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัด โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในขั้นนี้จึง ปรับเป็น การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน (L: Learner need analysis) ขั้นที่ 2 การแสวงหาข้อมูลและจัดการเรียนรู้ ในขั้นของการแสวงหาความรู้ใหม่ของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย ทำให้ได้มาซึ่งความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคลในการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมต่อไป ทั้งนี้ใน

การแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ต้องอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ จึงกำหนดขั้นตอนนี้ เป็นกระบวนการคิดเป็น (K: Khit-Pen Process) สำหรับขั้นที่ 3 การปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบกำหนดไว้ในเรื่องของวัฒนธรรมการปฏิสัมพันธ์ หรือความสัมพันธ์เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ขั้นนี้เพิ่มเติมเนื้อหาในเรื่องดังกล่าวเข้าไปในรูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังคงรูปแบบในขั้นนี้ไว้เหมือนเดิม คือ I : Implementation ขั้นที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้ก็เช่นเดียวกันยังคงต้องมีโดยการประเมินผลจะประเมิน จากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) ดังเดิม คือ E : Evaluation

จากรูปแบบที่คิดวิเคราะห์ จากพื้นฐานของรูปแบบเดิม สามารถปรับเป็นรูปแบบที่เหมาะสมได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน (L : Learner need analysis) เป็นการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการเรียนรู้ของผู้เรียน รายบุคคลและรายกลุ่ม วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของสิ่งที่จะเรียนรู้ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ความรู้ (I : Implementation) เป็นการปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนดในแผนการเรียนรู้รายบุคคลและรายกลุ่ม ในขั้นตอนที่ 1 โดยให้ผู้เรียนฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากการกระทำ การอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทดลอง และการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ได้ร่วมกัน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากเนื้อหาที่จัดให้ เมื่อได้รับความรู้เรื่องต่าง ๆ แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม (Culture) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และภาษา (Language) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งถือเป็นการนำไปปฏิบัติเพื่อใช้ความรู้ให้เกิดผลสืบเนื่องต่อไป

ขั้นที่ 3 กระบวนการคิดเป็น (K: Khit- Pen Process) เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ชุมชน และสังคม เช่นในเรื่องวัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์ และการใช้ภาษาในประชาคมอาเซียน โดยให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม ตรวจสอบผลการเรียนรู้ที่ได้รับเพื่อการต่อยอดสิ่งที่ได้เรียนรู้โดยใช้การพิจารณาจากข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มาใช้ประกอบการตัดสินใจ

ขั้นที่ 4 การประเมินผล (E: Evaluation) สำหรับการประเมินผลในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นนี้ เป็นการวัดผลการปฏิบัติจริง จากแฟ้มสะสมงาน ชิ้นงาน/ผลงาน ซึ่งการประเมินผล จะประเมินจาก ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และ เจตคติ (Attitude) ผู้เรียนประเมินตนเอง สมาชิกของแต่ละกลุ่ม และครูร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ หลังจากนั้นสรุปผลการเรียนรู้ และปรับปรุงผลการเรียนรู้ รวมทั้งการพัฒนาแผนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และนำผลการเรียนรู้ที่เป็นความรู้ใหม่นั้นเผยแพร่ต่อไปพร้อมที่จะนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานเหล่านั้นให้สาธารณชนได้ทราบ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การประเมินรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษา
นอกระบบในประเทศไทยพบว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบใน
ประเทศไทย มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ สำหรับกลุ่มเป้าหมาย
กศน. ซึ่งสอดคล้องกับ บิลล์โรเบิร์ตสัน (Bill Robertson. 117) ได้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งที่ต้อง
คำนึงถึงในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ คือ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner centered) โดยควรที่
จะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด ประสพการณ์ของเพื่อน รวมทั้งมีความ
นับถือและเคารพต่อกันและกัน และยังสอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบ ที่หมายถึงการสร้างรูปแบบ
การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ในบริบทของการเป็น
ประเทศไทย ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อศึกษาสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประชาคม
อาเซียน พัฒนารูปแบบการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประเทศไทย และ
ประเมินรูปแบบการการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประเทศไทย เมื่อบรรล
วัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงถือว่ารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบใน
ประเทศไทยสามารถนำไปใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. ควรนำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้นอกระบบในประเทศไทย ไปใช้ในช่ว
คาบแรกของการพบกลุ่มนักศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย โดยใช้เวลา ประมาณ 1 คาบ เพื่อให้เป็นการเสริมความรู้ความเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตรจริง
ได้อย่างทันสมัย และเหมาะสมต่อช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกระบบ

2. กรณีที่นักศึกษาไม่มาเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม หรือมีเวลาไม่มากพอในการอยู่ร่วม
กิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถแนะนำวิธีใช้คู่มือ และประยุกต์ ให้ผู้สอนและผู้เรียน
สื่อสารกันผ่านระบบการสื่อสารต่างๆ ได้ทุกช่องทางโดยยังคงกระบวนการเรียนรู้ไว้ แต่อาจไม่ต้อง
ดำเนินการทั้ง 4 ขั้นตอนในช่วงเวลาต่อเนื่องก็ได้เช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประเทศไทย
ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษานอก
ระบบของประเทศสมาชิกอาเซียนเพียงบางประเทศ เปรียบเทียบกับการจัดการศึกษานอกระบบของ
ประเทศไทยเพื่อนำสร้างเป็นรูปแบบที่เหมาะสม แต่หากได้ศึกษาให้ลึกซึ้งในรายละเอียดของทุก ๆ
ประเทศอาจจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อีกมาก ดังนั้นควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพที่แท้จริงของการ
จัดการศึกษานอกระบบของทุกประเทศในอาเซียน

2.2 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ได้วิจัยในสถานศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต เท่านั้น จึงควรทำการวิจัยกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ครบทุกประเภท เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากการใช้รูปแบบนั้น ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎา จินดาคม. (2545). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักสูตรการศึกษา
นอกระบบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 : กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุง ศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพัทลุง. พัทลุง: ม.ป.พ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: พิมพ์
ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2554). แนวการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2546). แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน.
กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- _____. (2553). แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: CURS
ลาดพร้าว.
- _____. (2546). หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: CURS ลาดพร้าว.
- _____. (2547). แผนปฏิบัติการการศึกษาเพื่อปวงชนสำหรับประเทศไทย ตามกรอบปฏิบัติการ
ดาการ์ (พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2554). มุ่งสู่ประชาคมเศรษฐกิจปี 2015.
นนทบุรี: กรมการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.
- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. :
กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.
เรื่อง แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพฯ: CURS ลาดพร้าว.
- _____. (2547). กฎกระทรวง เล่ม 1 ออกตามกฎหมายการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานนิติการ
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา.
- ก้องภพ กองโกย. (2556). การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการศึกษาสู่ประชาคม
อาเซียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตการศึกษามัธยม เขต 4. ปรินซ์นิพนธ์
กศ.ม. (สาขาบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- คณะกรรมการพัฒนาทุนมนุษย์. (2554). *แผนพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อธุรกิจ*. นนทบุรี: กรมการธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์.
- จรรยาพร ธรณินทร์. (2550). *การศึกษาจากระบบ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2555. จาก http://mediathailand.blogspot.com/2012/05/blog-post_2584.html
- จงจิตร เลิศวัฒนาพร. (2551). *การพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมโครงการภาษาอังกฤษประกอบการประเมินตามสภาพจริง*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จงจิตต์ เหลืองอรุณ. (2556). *การเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตรประถมศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชนินทร์ สุขเจริญ. (2548). *ศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายด้วยระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้น ม.1/1 โรงเรียนที่ราษฎร์พิทยา เกษมสุข จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ชุตินา กิตติวงษ์. (2556). *สภาพการเตรียมความพร้อมด้านการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชูศรีวงศ์รัตน์. (2553). *เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย : แนวทางสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์วิทย์ พาคำ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการ.กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหัวนาเลาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์เขต 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทองอยู่ แก้วไทรฮะ. (2544). *ประมวลสาระชุดวิชา ปรัชญาและหลักการศึกษาจากระบบ หน่วยที่ 1-5*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- _____. (2554). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “คิดเป็น”*. วิชาทักษะการเรียนรู้ กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____. (2549). *การนำเสนอรูปแบบเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรีสำหรับหลักสูตรครุศาสตร์*. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นันทน์นัส อยู่เต. (2555). *ความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาบริหารการศึกษา). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- บุญสม ทับสาย. (2549). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การสืบสอบ และการจัดการเรียนรู้โดยอิงทฤษฎีถ้อยความและแนวคิด การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับนักเรียนมัธยมปลาย. วิทยานิพนธ์ กศ.ด.ภาคหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปานทิพย์ เตรณฤประภา. (2550). การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ช่วงชั้นที่ 1-2 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา
- พรรณี ลีวัฒนกิจ. (2553). การวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ไพบูรณ์ บุญอาจ. (2556). ความพร้อมของสถานศึกษาสู่การเป็นประชาคมอาเซียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 39 ปริญญาโท กศ.ม. (สาขาบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มาลี รัชตะนาวัน. (2550). คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3.
- วัชรภรณ์ แก้วดี. (2548). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดอินเทอร์เน็ตออฟคอนเนกต์คิดวิสต์เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงวิทยาศาสตร์และการนำเสนอผลงานวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์. กศ.ด. (หลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสะอาด. (2550). วิจิตร ทบพวนหลักสูตรครู 5 ปีเน้นคนดี-คนเก่ง ยันไม่ยุบรวม ร.ร.ขนาดเล็ก ศธ.ปรับเกณฑ์กระจายอำนาจ. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2555. จาก <http://www.go.th>
- วิทยากร เชียงกุล. (2549). การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- วีรุฒิ มาฆะศิริานนท์. (2548). การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ธรรมมลการพิมพ์.
- สนอง โลหิตวิเศษ. (2544). ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- _____. (2548). การศึกษาตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- _____. (2556). รายงานการวิจัยการปฏิรูปการเรียนรู้: การเทียบโอนความรู้จากประสบการณ์ของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. ถ่ายเอกสาร.
- สนอง โลหิตวิเศษ และสุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษาตลอดชีวิต. (2548) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์.(2549). เทคนิคการสอนแนวใหม่. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สมศักดิ์ คำแก้ว. (2547). การศึกษาความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับนักเดินคาบาเร่ต์ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศจากชายเป็นหญิง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษานอกระบบโรงเรียน). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดารัตน์ ชัยทะนุ. (2556). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการภายใต้บริบทการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุนอมรวิวัฒน์. (2546). วิธีการเรียนรู้:คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: องค์การคำครุสภา.
- _____.(2545). การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์
- สุมาลี สังข์ศรี. (2550).การศึกษาสภาพการดำเนินงานเทียบโอนผลการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2547).จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2545). 19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ.กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์
- _____. (2550). 20 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์
- _____. (2545). 21วิธีจัดการเรียนรู้:เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2546). การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____.(2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2549).การศึกษาทางเลือกในสหรัฐอเมริกา. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กรุงเทพฯ: ไร่ไทยเพรส
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). การบรรยายทางวิชาการเพื่อสร้างความตระหนักรู้ “เรื่องก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- _____. (2553). การศึกษาความพร้อมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. .กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

- _____. (2547). การพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน รายงานประจำปี 2546. กรุงเทพฯ :21
เซ็นจูรี่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545). ยุทธศาสตร์กับความสามารถในการแข่งขันของ
ประเทศด้านศักยภาพ.กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค
- _____. (2545).แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2549). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2545). รายงานการสัมมนา เรื่องกระบวนการและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต
สำหรับผู้มีอายุสูงกว่า 16 ปี.กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- _____. (2544). ปฏิรูปการเรียนรู้: ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สคศ.) กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2547). สรุปรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต้นแบบตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: แคนดิด มีเดีย.
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน .(2549). ความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติงานการศึกษานอก
โรงเรียน.ในเอกสารการอบรม เล่ม 2.หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพนักงานราชการ.
นครราชสีมา: สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร.
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน.(2550). ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ 2551.กรุงเทพฯ: รัชการพิมพ์.
- _____. (2548). แนวทางการเทียบโอนผลการเรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอก
โรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2548.
กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน
และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552).สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา
(พ.ศ.2542-2551). กรุงเทพฯ: วี. ที. ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2551).กรอบการวิจัยประจำปี พ.ศ. 2551-2553. กรุงเทพฯ: รัชช
การพิมพ์.
- อัมพร พงษ์กังสนันท์. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบ ในสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. ปรินญานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต (สาขาการศึกษา
ผู้ใหญ่) บัณฑิตวิทยาลัย กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี ไสยวรรณ. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้ สำหรับ
เด็กประถมวัย. ปรินญานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต (สาขาการศึกษาปฐมวัย) บัณฑิตวิทยาลัย
กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาชัญญา รัตนอุบล.(2542). การศึกษานอกระบบ.สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2555. จาก
<http://www.banpran-nfe.com/webboard/index.php/topic.654.0.html>

- เอกราช อะนะวัลย์. (2554). การพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมด้านบุคลากร
สู่ความเป็นประชาคมอาเซียนใน พ.ศ.2558. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์ กศ.ม.
(สาขาบริหารการศึกษา).จังหวัดพิษณุโลก มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพุฒพงษ์. (2540). การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการ
ประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมาตร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา
- สมุทร ชำนาญ. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.
ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2544). หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- อุทุมพร จามรมาน. (2541). โมเดลคืออะไร. วารสารวิชาการ, 1(2), 22-26
- Bardo, J. W., & Hartman, J. J. (1982). *Urban society: A systematic introduction*. New York:
F. E. Peacock.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational research methodology, and measurement: An international
handbook*. Oxford, England: Pergamon Press.
- Smith, E. W., et al.. (1961). *The education's encyclopedia*. New York: Prentice-Hall.
- Webster, N. (1983). *Webster new twenties century dictionary unabridged* (2 nd ad.). New York:
Prentice-Hall.
- ASEAN Secretarirt, USAID and SEAMEO. (2012). ASEAN Curriculum Sourcebook. USA:
Very Memororable,
- Amjad, Rashid.(1987).*Human Resource Planning: The Asian Experience*. ILO and Asian
Employment Programme (ARTEP), New Delhi.
- Calderon, Larry Anthong. (1989 March).Characteristics of the Excellent Teacher As
Perceived by Students. Teachers and Administrators in the Los Angeles Country
Community College District. *Dissertation Abstracts International*. 49 (9): 2512–A.
- Coombs, Philip H. (1985). *The World Crisis in Education: The View From the Eighties*. Oxford:
Oxford University Press.
- Fahr, R. (2005 January). *Loafing or Learning ?- the Demand for Informal Education*. Ruopean
Economic review. 49 (1): 75-98

- Hans-Peter Klos. 2008. *Education and Employment in Germany*. Contribution to the discussion forum "Germany and Poland in Europe. Education and Labor Market- towards a knowledge-based society in Europe". Organized by institute fur die Wissenschaft vom Menschen/ Robert Bosch Stiftung. December 5-6, 2008. Berlin
- Ministry of Education.(2009). *Education Development Plan for Malaysia 2001-2010*. 2010. Malaysia Available on, access on October 2009
- Purvis, June. (1980, July). Some Problems of Teaching and Learning Within the Open University. *Education Research*. 21(3): 163–175
- Smith, M.K. (2005). *Coffee House and Informal Education*. Retrieved October 20, 2010 From <http://www.infed.org/walking/wa-coff.htm>
- UNESCO. 2009. *Global education Digest 2009: Comparing Education Statistics Across the World*. UNESCO institute for Statistics. Quebec, Canada
- White, Arlene faith verges. (1989, March). Background and Characteristics of Immersion Teacher in the United States. *Dissertation Abstracts International*. 49 (9) : 2537–A.

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือ จำนวน 5 คน

1. ดร.เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า
ข้าราชการบำนาญ อดีตรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ดร.รุ่งอรุณ ไสยโสภณ
นักวิชาการศึกษาคำนาฏการพิเศษ สำนักงาน กศน.
3. ดร.วิรุพห์ นิลโมจน์
ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน กศน.
4. ดร.จรรยา สิงห์ทอง
ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงาน กศน.
5. ดร.วันเพ็ญ ประทุมทอง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านวิชาการ จำนวน 12 คน

1. นางพรรณทิพา ชินชัชวาล
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบการทดสอบ สำนักงาน กศน.
2. นางตรีณัฐ สุขสุเดช
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน กศน.
3. นายสุรพงษ์ มั่นมะโน
หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน กศน.
4. นางสาววรรณพร ปัทมานนท์
หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาหลักสูตร กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงาน กศน.
5. นางพรทิพย์ พรหมนิทานนท์
หัวหน้ากลุ่มงานเทียบระดับการศึกษา กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงาน กศน.
6. นางญาณิศา สุขอุดม
หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาการเรียนการสอน
กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน กศน.
7. นายสมชาย จิตร์ตันอัสวี
หัวหน้ากลุ่มงานประกันคุณภาพ กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงาน กศน.
8. นางเยาวรัตน์ ปิ่นมณีวงศ์
หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย
กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน กศน.
9. นางสาวจิตติมา วงศ์บัณฑิต
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงาน กศน.
10. นายศุภโชค ศรีรัตนศิลป์
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงาน กศน.
11. นางสาวสุลาง เพชรสว่าง
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงาน กศน.
12. นางสาวเบญจวรรณ อำไพศรี
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงาน กศน.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านปฏิบัติการ จำนวน 15 คน

1. นายสุรศักดิ์ อนันต์
ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. นายพิษณุ ภูมิภาค
ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
3. นายอำนาจ อินม้นคง
ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุดรธานี
4. นายพลธวัช วัชรพงศ์ทอง
ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์
5. นางสาววิมลรัตน์ ภูมิคุปต์
ผู้อำนวยการ กศน. เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
6. นางสาวสมพร เอี่ยมสำอาง
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน. ภาคเหนือ จังหวัดลำปาง
7. นางสาวพัชรา จงไกรย
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงาน กศน. จังหวัดลพบุรี
8. นางขวัญใจ จันทร์เจริญ
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงาน กศน. จังหวัดอุดรธานี
9. นางสาวจรัสศรี หัวใจ
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงาน กศน. จังหวัดยะลา
10. นางศิริเรือง ชูใจ
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงาน กศน. จังหวัดเพชรบุรี
11. นางประไพ รังสี
ครู กศน. อำเภอหาดใหญ่ สำนักงาน กศน. จังหวัดสงขลา
12. นางสาวทศพร สारิยันต์
ครู กศน. อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
13. นางสาวประภาศรี จารุเศรณี
ครู สำนักงาน กศน. จังหวัดตาก
14. นายสุรียนต์ มีจันทร์
ครู สำนักงาน กศน. จังหวัดสมุทรปราการ
15. นางสาวพจณี สวัสดิ์รัตน์
ครู สำนักงาน กศน. จังหวัดกำแพงเพชร

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามและประเด็นในการสนทนากลุ่ม

แบบสอบถาม
สภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนรู้
การศึกษานอกระบบสู่ประชาคมอาเซียน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและนำไปสร้างรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบสู่ประชาคมอาเซียน
2. แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ
 - ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข
3. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ

นางนุสรา สกลนุรกิจ
 นิสิตปริญญาเอกภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 30 ปี

☐ 30 -40 ปี

☐ มากกว่า 40ปี

3. วุฒิการศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กศน.

☐ น้อยกว่า 3 ปี

☐ 3 – 5 ปี

☐ มากกว่า 5 ปี

5. สถานที่ศึกษาที่สังกัด

☐ กศน. อำเภอ

☐ กศน.เขต

6. ระดับชั้นที่สอน

☐ ระดับประถมศึกษา

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

☐ ระดับมัธยมศึกษาปลาย

☐ 2 ระดับ

☐ 3 ระดับ

7. ท่านเคยได้รับการอบรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาออก

ระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หรือไม่

☐ เคยได้รับการอบรม

☐ ไม่เคยได้รับการอบรม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ใน
ประชาคมอาเซียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัด
กระบวนการเรียนรู้ของท่านมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์พิจารณา ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านเนื้อหา					
1.1 ส่งเสริมให้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน					
1.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน					
1.3 จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล					
1.4 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยถือว่าประสบการณ์ของผู้เรียนมีความสำคัญ					
1.5 ให้ความสำคัญในการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน					
1.6 จัดเนื้อหาวิชาที่เป็นการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน					
1.7 บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนไว้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม					
1.8 บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนไว้ในทุกสาระวิชา					
1.9 จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่เน้นเกี่ยวกับอาเซียนศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคู่มือการใช้					

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.10 วิเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับอาเซียน					
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
2.1 จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้					
2.2 สถานศึกษาจัดหาสื่อการเรียนรู้ประเภท ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย					
2.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา					
2.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน					
2.5 มีการร่วมกันผลิตสื่อประกอบการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์จริงในการฝึกปฏิบัติ					
2.6 ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียนและสนับสนุนให้ผู้เรียนนำประสบการณ์นั้นมาใช้อย่างเหมาะสม					
2.7 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่					
2.8 ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล					
2.9 ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลทั้งเรื่องสถานะทางครอบครัว ที่อยู่อาศัย และอาชีพ					
2.10 ในการศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนผู้สอนต้องทราบเกี่ยวกับประสบการณ์และพื้นความรู้เดิมของผู้เรียนด้วย					
2.11 ส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดกระบวนการรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม					
2.12 มีส่วนร่วมในการกำหนดสภาพ ปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน					
2.13 ร่วมกันกำหนดสภาพ ปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้เป็นการคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ					

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.14 ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการศึกษาและการค้นคว้าของผู้เรียนโดยจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ อย่างเพียงพอ					
2.15 สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเพียงพอ					
2.16 มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้และการแสวงหาข้อมูลของผู้เรียน					
2.17 มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้และการแสวงหาข้อมูลของผู้เรียน					
2.18 ให้ความสำคัญต่อการแสวงหาข้อมูลและสนับสนุนในเรื่องแหล่งเรียนรู้ให้ผู้เรียน					
2.19 จัดให้มีการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียน					
2.20 มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้					
3 ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี					
3.1 ท่านส่งเสริมสนับสนุนให้จัดหาสื่อประกอบบทเรียนที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างยั่งยืน					
3.2 ท่านส่งเสริมให้มีการแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น					
3.3 ท่านเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหา เพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน					
3.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ					

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4 ด้านการวัดและประเมินผล					
4.1 ท่านและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันทำความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามหลักหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551					
4.2 ท่านสนับสนุนให้ผู้สอนใช้หลักการประเมินผลการเรียนรู้ โดยประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมและประเมินผลการเรียนรู้					
4.3 ท่านมีส่วนในการจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน					
4.4 ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนท่านจะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนใช้วิธีการวัดและประเมินผู้เรียนที่หลากหลาย					
4.5 การวัดและประเมินผลทำให้ท่านทราบถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป					
5 การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ					
5.1 มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาที่จำเป็นเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน					
5.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้จัดเนื้อหาที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ อย่างเหมาะสม					
5.3 ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องประชาคมอาเซียน					
5.4 ส่งเสริมให้ ผู้เรียน และประชาชนได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของอาเซียน					
5.5 เข้าใจและวิเคราะห์ได้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล					
5.6 เป็นผู้ที่เข้าใจและวิเคราะห์ได้ถึงความแตกต่างของกลุ่มคนในท้องถิ่น					
5.7 มีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน					
5.8 นอกจากภาษาไทยแล้ว ยังสามารถสื่อสารภาษาอื่นของประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนได้					

**ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหา และความ
ต้องการรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน**

3.1 ท่านคิดว่า ปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ ที่ท่านคิดว่ามีมากที่สุด คือปัญหาอะไร และปัญหาดังกล่าวมีสภาพเป็นอย่างไร

.....

.....

3.2 ท่านต้องการให้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด

.....

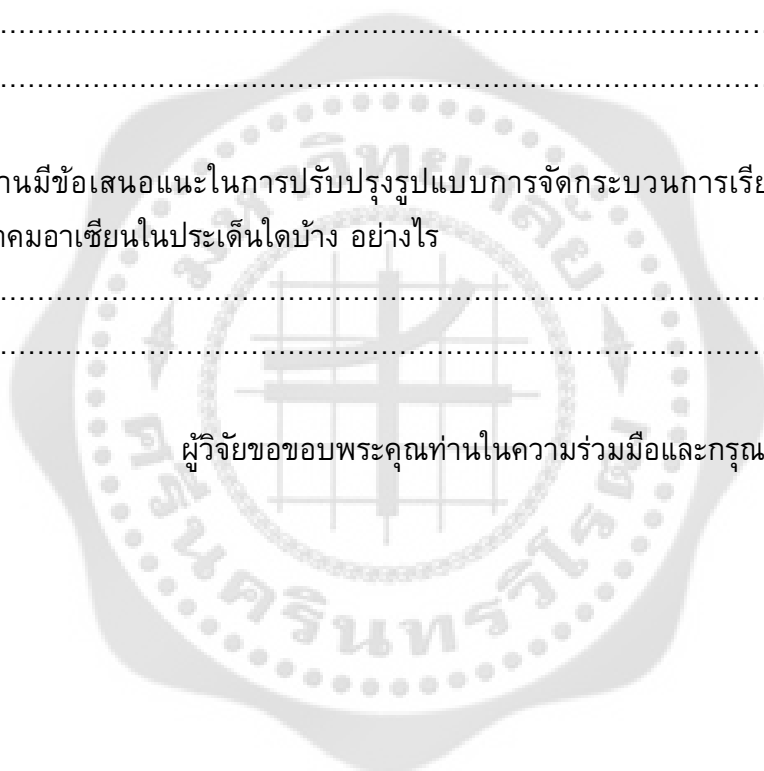
.....

3.3 ท่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียนในประเด็นใดบ้าง อย่างไร

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านในความร่วมมือและกรุณาให้ข้อมูลที่

ภาคผนวก ค
แบบประเมินคุณภาพ เพื่อหาค่า IOC

แบบประเมินคุณภาพ เพื่อหาค่า IOC
แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแบบสอบถาม สภาพ ปัญหา ความต้องการ
รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบในประชาคมอาเซียน

1. ตัวเลขในช่องประเมินมีความหมายดังนี้

- +1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสิ่งที่ประเมิน “ใช้ได้”
- 0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสิ่งที่ประเมิน “ไม่แน่ใจว่าใช้ได้”
- 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสิ่งที่ประเมิน “ใช้ไม่ได้”

2. องค์ประกอบการประเมิน

- ความถูกต้อง หมายถึง รายการที่นำมาประเมินมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ
- ความเหมาะสม หมายถึง รายการที่นำมาประเมินมีความเหมาะสมกับสภาพ
- ความสอดคล้อง หมายถึง รายการที่นำมาประเมินมีความมีความสอดคล้อง

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

- IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างเครื่องมือกับจุดประสงค์
- R แทน คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน
- $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
- N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

รายการความคิดเห็น	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	รวม	ค่า IOC	สรุป
1. ด้านเนื้อหา								
1.1 ส่งเสริมให้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.3 จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.4 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยถือว่าประสบการณ์ของผู้เรียนมีความสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.5 ให้ความสำคัญในการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.6 จัดเนื้อหาวิชาที่เป็นการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.7 บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนไว้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.8 บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับอาเซียนไว้ในทุกสาระวิชา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.9 จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่เน้นเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา เพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคู่มือการใช้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.10 วิเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะ/	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

รายการความคิดเห็น	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	รวม	ค่า IOC	สรุป
กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับอาเซียน								
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.1 จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.2 สถานศึกษาจัดหาสื่อการเรียนรู้ประเภท ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.5 มีการร่วมกันผลิตสื่อประกอบการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์จริงในการฝึกปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.6 ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียนและสนับสนุนให้ผู้เรียนนำประสบการณ์นั้นมาใช้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.7 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.8 ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.9 ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลทั้งเรื่องสถานะทางครอบครัว ที่อยู่อาศัย และอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.10 ในการศึกษาและวิเคราะห์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

รายการความคิดเห็น	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	รวม	ค่า IOC	สรุป
ผู้เรียนผู้สอนต้องทราบเกี่ยวกับ ประสบการณ์และพื้นความรู้เดิมของ ผู้เรียนด้วย								
2.11 ส่งเสริมและสนับสนุนให้จัด กระบวนการรู้ให้กับผู้เรียนอย่าง เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.12 มีส่วนร่วมในการกำหนดสภาพ ปัญหาและความต้องการในการ เรียนรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.13 ร่วมกันกำหนดสภาพ ปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้เป็น การคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.14 ส่งเสริมสนับสนุนในการจัด กิจกรรมการศึกษาและการค้นคว้า ของผู้เรียนโดยจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ อย่างเพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.15 สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดสื่อ และอุปกรณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้อย่างเพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.16 มีส่วนร่วมในการวางแผนการ เรียนรู้และการแสวงหาข้อมูลของ ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.17 มีส่วนร่วมในการวางแผนการ เรียนรู้และการแสวงหาข้อมูลของ ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.18 ให้ความสำคัญต่อการแสวงหา ข้อมูลและสนับสนุนในเรื่องแหล่ง เรียนรู้ให้ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.19 จัดให้มีการพัฒนากิจกรรมการ เรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการของ	+1	+1	0	+1	+1	4	.80	ใช้ได้

รายการความคิดเห็น	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	รวม	ค่า IOC	สรุป
ผู้เรียน								
2.20 มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3 ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้จัดหาสื่อประกอบบทเรียนที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างยั่งยืน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3.2 ส่งเสริมให้มีการแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3.3 เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหา เพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
3.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
4ด้านการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4.1 ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันทำความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามหลักหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4.2 สนับสนุนให้ผู้สอนใช้หลักการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้

รายการความคิดเห็น	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	รวม	ค่า IOC	สรุป
ประเมินผลการเรียนรู้ โดยประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมและประเมินผลการเรียนรู้								
4.3 มีส่วนในการจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4.4 ในการวัดและประเมินผลผู้เรียน ท่านจะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนใช้วิธีการวัดและประเมินผู้เรียนที่หลากหลาย	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
4.5 การวัดและประเมินผลทำให้ท่านทราบถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5.1 มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาที่จำเป็นเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้จัดเนื้อหาที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5.3 เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องประชาคมอาเซียน	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
5.4 ส่งเสริมให้ ผู้เรียน และประชาชนได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของอาเซียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5.5 เข้าใจและวิเคราะห์ได้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5.6 เป็นผู้ที่เข้าใจและวิเคราะห์ได้ถึง ความแตกต่างของกลุ่มคนในท้องถิ่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
5.7 มีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์								

รายการความคิดเห็น	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ							
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	รวม	ค่า IOC	สรุป
ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน								
5.8 นอกจากภาษาไทยแล้ว ยังสามารถสื่อสารภาษาอื่นของประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนได้								

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ LIKE MODEL

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อสกุล	นางนุสรา สกลนุกรกิจ
วัน เดือน ปีเกิด	30 มกราคม 2505
สถานที่เกิด	จังหวัดนนทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	68/3 หมู่ 1 ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งงาน	นักวิชาการศึกษาคำนาฏการพิเศษ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ เลขที่ 319 ถนนราชดำเนินนอก แขวงวังจันทร์เกษม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	ครุศาสตรบัณฑิต จาก วิทยาลัยครูจันทร์เกษม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2542	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2559	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร